J 4569

F 4569

J4569

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA
3186344593

3186344593

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

PUČKE PISME.

SKLONIO

JURAJ KAPIĆ.

DRUGO TISKANJE.

~~4544~~

Cina 50 novčićâ.

Knihovna
pro filologii slovanskou
v Praze.

U SPLITU
Tiskarna A. Zannoni-a (St. Bulat)
1895.

KNJIŽARA DIONIČKE TISKARE

Digitized by Google

PUČKE PISME.

61215

SKLONIO

JURAJ KAPIĆ.

DRUGO TISKANJE.

~~4544~~

Cina 50 novčićâ.

Knihovna
pro filologii slovanskou
v Praze.

U SPLITU
Tiskarna A. Zannoni-a (St. Bulat)
1895.

Digitized by Google

7 1569

Književna svojina.

Digitized by Google

Hrvatskomu puku.

Ovo je peta godina na zdravlju, otkada se uz ostale svoje posle bavim takogjer sklanjanjem pisamâ o slavnim našim ljudima i megdanima, pa kad se je tih mojih pisama više nakupilo, evo sam izabranije povezao u jedan snop, te ih šaljem na dar tebi, mili naš hrvatski puče! Htio sam, puče, da saznaš putem pisme, koju ti najvoliš, kako je u našem narodu niklo pametnih i vridnih glava; kako je svegjer kod nas bivalo po izbor junakâ, te kako u svitu malo ima slavnijega imena do hrvatskoga. Moja je misao, u koliko budem mogao, da popunim, što je izostalo dičnomu starcu Milovanu i da ispivam, što je nakon njega bilo slavna u hrvatskim i drugim slovinskim zemljama, jer je pusto prostrano polje naše povisnice, te na njem ima palitka za više ručicâ. Moje pisme lako da ne budu zvonile na uho onako glatko kao proslavljenoga starca Milovana jedno s toga, što su moje gusle od mlade javorovine, a drugo, što sam ja zapeo u nike junake, koji se nisu proslavili bojnim mačem kao na primir Kačićev Kaštriotić, već svitlošću uma i junačkim poštenjem, a takova dila ne dadu se odveć na prosto prikazati. Nu sada ti, puče, živiš u boljim prilikama, nego su ti stariji živili; sada su po selima učione, što ih prije nije bilo; sada si u većem doticaju sa svitom od nauka, pa se nadam, da ti ne će biti mučno sliditi moje kazivanje. Biće mi najbolja plaća za trud, uvidim li, da si, puče, obljubio „Pučke Pisme“ i da su te one poučile u poznavanju naše slavne povisnice. Dade li mi Bog zdravlja, ne ću sustati u poslu, nego ću nastaviti sklanjanjem pisamâ, ne bih li ih još koji snop povezao. Neka dobri Bog blagoslovi!

U SPLITU, godine Gospodinove 1895.

JURAJ KAPIĆ.

Knihovna Společnosti pro filologii slovanskou v Praze.
Digitized by Google

Gusle gude, da narod probude.

Digitized by Google

PISMA

o svetim slovinskim apoštolima

ĆIRILU I METODIJU,

koji su na ovom svitu živili devetoga vika po Isukrstu.

Slava budi Bogu velikomu,
U Solunu gradu bijelomu
Majka goji dva milena sina,
Metodija i š njim Kostantina.

Još petero majka sinov' ima,
Al dva prva sjaju megju njima
Kao svitla na nebu danica
Ili kao zvizda prihodnica!

Otac njihov vojvoda bijaše,
Na divanu sa carem sigjaše,
Njemu mio mimo druge sine
Ponajmlagji biše Kostantine.

Jer Kostantin bio ka' ružica,
Rumeniji nego jabučica,
Razbor velik u njem se vigjaše,
Premda jošter ditešce bijaše.

Kad mu bilo sedam godinicâ,
U snu mu se prikaza divica,
A to biše božica mudrosti,
Što mu svegjer davaše kriposti.

Uči dite svake knjige mudre:
Učitelji njegovi se čude
Kostantina velikome umu,
I njegovu bistrome razumu.

Kad mu umri otac vojevoda,
U Carigrad car pozovnu oba:
Kostantina i š njim Metodija,
Da se uče uz careva sina.

Kostantin je i tu prvi bio,
Rad mudrosti svak ga je ljubio,
Te njegovi u učenju druzi
Prozvaše ga, da je Ćiril mudri.

Kostantin se otad Ćiril prozva,
Car je njega ka' sina milova'
I želio na svomu ga dvoru,
Ali Ćiril posveti se Bogu.

Glavu brije, u prsi se bije,
S bratom svojim u goru se krije,
Te postaše oba redovnici,
Isusovi pravi naslidnici.

Sveta braća u pustinji stoje,
Postom, gladom svoje tilo more,
Dok ih pozva Mihovile care,
Da krstiti otidu Kazare.

Kao na pir oni se ozvaše,
I Kazare Krstu darovaše,
Do Kašpiskog i Azovskog mora
Proslidiše, ne žaleć umora.

Još se veru kroz gore Kavkaza,
Ne strašeć se smrtnoga poraza,
Viru nose megj' one divljake,
Dvore njima otvaraju rajske.

Digitized by Google

Na tom putu sritno im je bilo,
Jer nagjoše Klimentovo tilo,
Svete kosti sa sobom poniše,
U Carigrad ter se povratiše.

Sveta braća već nemaju mira,
Nauk šire Isusa Pastira
Kroz Traciju i Makedoniju,
Tesaliju i kroz Livadiju.

Pokrstiše kneza bugarskoga,
Zatim svega puka njegovoga,
Pa glas puče o njim do Morave,
Gdi vladaše slavni Rastislave.

On opremi svoga poklisara,
Nek zamoli grčkoga cesara,
Da mu pošlje Ćirila, Metoda,
Redovnike slovinskoga roda.

Car dopusti, a braća pogjoše,
Klimentove kosti ponesoše,
I stigoše u grad Velehrade,
Gdi ih prička kneže Rastislave.

Kada začu od Moravske puče,
Sveta braća da slovinski uče,
Srce im se uzigra od mila,
Lete slušat Metoda, Ćirila.

Jerbo pope, što su dotad bili,
Moravljani nisu razumili,
Buduć popi roda nimačkoga,
A Moravci čisto slovinskoga.

Ćiril, Metod vrše sveto dilo,
Ispunjuju što je Bogu milo,
Na slovinski vangjelje privode,
Nek svit znade što oni govore.

Svetu misu glagoljski čitaju,
Sve molitve slovinski pivaju;
Narod svud ih obiručke prima,
Nauk sluša Krsta Gospodina.

Kad popovi nimački vidiše,
Kako puci braću obljubiše,
To je njima puno žao bilo,
Pa poslušaj, što se dogodilo.

Papi šalju svoje poslanike,
Braću tuže kao nevirnike,
Te ih papa pozva prid kolina,
Da izvidi je li to istina.

U Rim idu Ćiril i Metode,
Sobom nose kosti Klimentove,
Pa kad putem u Mletke prispiše,
Opet popi na njih navališe.

Al ih Ćiril sa razlozim pobi,
I njihovoj vrat salomi zlobi,
Te ne znaše riči latinaši,
Kad počeše apoštoli naši.

Tad krenuše do dva sveta brajna
Prid pristolje pape Hadrijana,
Koj izigje njima na susrete,
Jer nošahu sobom kosti svete.

Kad ču papa Metoda, Ćirila,
On pohvali sva njihova dila,
I dopusti misu pivat Bogu
U jeziku našem slovinskomu.

Papa časti Ćirila, Metoda,
Apoštole slovinskog naroda,
On ih grli i milo celije,
Kao majka sinove jedine!

Ali, jao moja majko mila,
Smrt zaleti u Rimu Ćirila,
Pa uvenu ta ruža rumena,
Slava, dika slovinskog plemena.

Gorko cvili brat mu Metodije,
Cvili gorko i suze prolije,
Hoće brata da sobom uzima,
Ali papa ne da ga iz Rima.

Kad na smrtnoj postelji bijaše,
Ćiril sveti bratu besigjaše:
Evo, brajne, ja ti idem k' Bogu,
Ti se vrati k puku slovinskomu!

Digitized by Google

Ne ostavljaj započeto dilo,
Nego vrši što je Krstu milo,
Pripovidaj i uči narode,
Mili druže, i brate Metode! —

Metodiju papa mitru daje,
On se vrati u slovinske kraje,
Priporuku vrši brata svoga,
Krsti, uči puka slovinskoga.

On pokrsti Češke zemlje kneza,
Borivoja na glasu viteza,
Na Ljudmilu krst kneginju stavi,
Koju svetom mater Crkva slavi.

Sad popovi nimački još više
Prot Metodu ljuto uskipiše,
Ob dan ob noć ne imaju mira,
Dok Metodu ne umore živa.

Tuže njega knezu i cesaru,
Traže svaku zlobu i privaru,
Dok napokon tog svetog čovika
Zatvoriše kano razbojnika.

Biskup sveti stoji u tavnici
I moli se Mariji Divici,
Da mu u Sina isprosi milosti,
Nek podnese sve u strpljivosti.

Kad ču papa, što je od Metoda,
On proklestvo popovima poda,
Zabrani im misu govoriti,
Ne htidu li Metoda pustiti.

Tad izigje Metod iz tavnice,
Svitlijaše lipše od danice,
Jer mu Isus davaše kriposti,
Braneći ga grdne himbenosti.

Otac papa neka ga proslavi,
Nadbiskupom on Metoda stavi
Od Moravske i sve Panonije,
Viruj, pobro, ovdi laži nije.

Sveti Metod sada vatrenije
Sije nauk Isusove vire,
Redi mlade pope glagoljaše,
Koji dogju i u zemlje naše.

Kroz Hrvatsku i kroz Slavoniju
Kroz Istriju i kroz Dalmaciju
Raširi se glagoljačka misa,
Što ju sveti Ćiril je napisa'.

To je puku puno drago bilo,
Jer se sada sve je razumilo,
A odprva nij' se ništa znalo,
Što se ono u crkvi pivalo.

Al popovi nimačkoga roda
Opet zlobe svetoga Metoda,
Nikako mu oprostit ne mogu,
Što slovinski misu piva Bogu.

Knjige šalju Ivanu osmomu,
Svetom ocu i papi rimskomu,
Svašta njega ruže i zloglase,
Te ga papa prizovnu prida se.

Drugi put se Metod u Rim sprema,
Ali straha nikakova nema,
Jerbo znade, da njegova dila
Pravedna su, tere Bogu mila.

Kada papa Metoda ispita,
Činjenja mu nagje zakonita,
Te ga javno prid zborom pohvali,
Zašto on je sluga Božji pravi.

Papa gleda knjige zloglašene,
Na slovinski jezik prinešene,
Pa ne mari, što ih Nimci ruže,
Kad na slavu Božju one služe.

Nazad ide sveti Metodije,
A Nimcima papa poručije,
Da glagoljsku misu odobrava,
Jer se i u njoj Bogu piva slava.

Vrativši se sveti Metod kući,
Slidio je pripovidajući,
Dok od truda i progonstva radi
I njegovi skratiše se dani.

Digitized by Google

Učenike svoje k sebi zove,
Pa im Metod veli riči ove:
Dico moja, ja sam još za mala,
Umriti ću, mome Bogu hvala!

Vam ostavljam slovinske narode,
Da u Krstu svi se priporode;
Pa slidite njima pripovidat,
Isusovu svetu zgragju zigjat.

I vas hoće stavno progoniti,
Al ne budi žao vam umriti:
I Krstovi učenici mriše,
Ali rajsku slavu zadobiše.

Slovinskoga na žalost naroda
Smrt po zatim pokosi Metoda,
Pokopaše njeg u Velehradu,
Od Moravske zemlje glavnom gradu.

Kada njega ne bijaše više,
Učenike strašno progoniše;
Želja biše tugjinskih popova,
Da se ukine misa Metodova,

Metodova i svetog Ćirila,
Al im puška nije upalila,
Jer i danas nakon tisuć' lità,
Glagoljska se sveta misa čita.

I čitat se hoće dokle bude
Od slovinske zemlje jedne grude,
A narod će spominjat od mila
Svetu braću Metoda, Ćirila!!!

Digitized by Google

PISMA

o starinskom gradu Solinu,

o njegovom rasulu i o dolasku Hrvatâ u današnju svoju domovinu.

Duge noći, a maleni danci,
A moji su odveć kratki sanci,
Primakoše jesenske večeri,
Ej večeri duge i zlovoljne!
Nisam momče, da idem na sîlo,
Vina nemam, da zovem na pîlo,
Pa ded, gusle, da ga zapivamo,
Jedan dio noći zavaramo! —
Vrh Kaštilà Kozjak je planina,
Na istok mu pukla prodolina,
U toj doli Klis je na kamenu,
Ispod Klisa pala je ravnica,
Po ravnici kuće rasijane
Od Solina mista malenoga,
Koji jednom velik grad je bio,
I u svitu svuda se slavio.
Rimljani su Solin obljubili,
I u njem se mnogi nastanili,
Veličanstvo što u Rimu biše,
U Solinu takogjer smistiše.
Tu bijahu kuće plemenite,
Od kamena bilog sazidane,
Oko kućâ dvori i trimovi,
Pod trimovim stupovi mramorni,
A kipovi svaki isklesani,
U dvorišta redom poredani.
Naokolo cviće posijano,
Voda živa baštam proviraše,
Svakovrsne biljke zalivaše.
Po baštama šetali pauni,
A u noći pivali slavulji;
Još po baštam bijahu kùpala,
Sidališta gorom pokrivena,
I narančam žutim okićena.
U kućama sjaj veliki biše,
Koj nemože pero da opiše:
Sve komore divno naslikane,
Na krajima zlatom pošikane,
Po zidovim ptice i zvirinje,
Pogledati bijaše milinje.....
U okolo jastuci mekani,
Niz njih skupe kite obišene,
Stoli, stoci srebrom optočeni,
A po podu ćilimi vezeni.
Solinkinje hole vlastelinke
Nabavljale istočna veziva
Od Damaska grada umitnoga
I Bagdata mista slavljenoga.
Što lipšega u svem svitu biše,
To po skupo za se uzimale,
Kô paunke gradom se šetale,
Na njima se svila prilivaše,
U kosama zlato trepetaše,
U ušima skupe naušnice,
Oko vrata struke od bisera,
Na rukama alemi stajahu,
Oko sebe svitlost prosipahu,
Na papučam kopče skupocine;
Za njima se grimiz vucijaše,
Šuškatanju veliku činjaše,
A mirisom ulice vonjahu,
Kud gospogje putem prolazahu,
Jer u mliku umivahu tilo,
Neka bi im još bilije bilo,

Digitized by Google

Ter sipahu skupe mirodije
Iz dalekih mista od Indije.
U Solinu svaka lipost biše:
Šetališta, teatri, hramovi,
Skupocini kameni grobovi,
Ali, koja hvajda od sveg toga,
Kad pravoga ne štovahu Boga,
Već idolim poklone činjahu,
A kršćane ljuto proganjahu?
Čuj me, druže, kazaću ti pravo,
U Solinu kulina bijaše,
Koja ozgor biše otvorena,
A kô jaje oblo sagragjena;
Ta oblica kuća prokletica
Kršćanska je bila krvarica,
Iznutra su u njoj lože bile,
U kojim bi gospogje sidile,
I vlastela sve prva od grada,
Pa bi na tle privukli kršćane
Gole jadne, šibam išibane,
U sindžirim doveli bi lave,
Tigre, rise i vukove gladne,
Odrišili tad bi zviri ljute,
A one bi kršćane napale,
I njihovo meso razdirale.
To Solinska gledala gospoda,
Pa im milo ništa ne bijaše,
Nego bi se od srca smijali,
Kad kršćani od muke kričali —
U Solinu Dioklecjan biše,
Rimski cesar kako povist piše,
Kršćane je i on progonio,
Svetog Jurja na britvam raznio.
On sagradi dvore pokraj mora,
Al tu živa ne bijaše voda,
Pa ju cesar vodi sa Solina
Na petnaest hiljada aršinâ.
U dvorovim kupalište gradi,
Svojom rukom glavat kupus sadi,
I svojom ga sam rukom zaliva
Vodom što mu teče sa Solina.
On u dvorim idolim sagradi
Hram gizdavi, puno veličajni,
Što je crkva svetog Dujma sada
U srid Splita bijeloga grada —
Još su druga gospoda solinska
Izbirala zgodna zakloništa
Po današnjim Mravincim, Kučinam,
Žrnovici, poljičkim brdinam,
Te gradila dvore i obore,
Gdi bi sparno lito litovala,
I u gorskom hladu hladovala.
Vani grada Solin imagjaše
Mnoge svoje gizdave varoše,
U kim svita viruj, pobro, biše
Stô hiljada i još mnogo više.
Solin cvao, s narodim vladao,
U svakome raskošju plivao,
Al i njemu sudnji danak dogje.
Šesto godin' potla Isukrsta
Provališe iz Azije puci,
Puno žešći neg iz gore vuci,
To bijahu nemili Avari,
Po obrazu noktim izderani,
Da im brada po čem ne naraste;
Ne imali na sebi odila
Nego kožu ovna il kurjaka,
U kožu im noge zamotane,
Jahali su konje nesedlane,
Ali čvrste kao gorske vile;
Na konjim bi danak danovali,
Na konjima noćcu noćevali,
Hrana bi im gorsko voće bilo,
Što bi s konjâ putem dobavljali,
A meso bi sirovo žderali
Pasa, mačke, ili ljutog vuka,
Samo bi ga poda se stavljali
I na konju sideć ugrijali.
U rukama nosili su strile,
A oči im strašno bihu žive,
Pût im biše crna i okorna,
A desnica nikada umorna;
Gdi bi stigli, sve bi porušili,
Kog bi bili, svegj bi pridobili.
Ti nemili gosti nepozvani,
Ti Avari, strašni zulumčari,
Na Solin se slavni oboriše,
I sasvim ga zemljom poraziše;

Digitized by Google

Razvališe visoke palače,
Raskopaše sjajna šetališta,
Pokidaše cviće u baštama,
Podaviše solinsku gospodu,
Pa se polje prikri mrcinama,
Zacrni se nebo gavranima,
Što grakćući na mrce padahu,
S Avarim se o plin otimahu....
Glas dopade grčkomu cesaru
Od Solina grada gospodaru,
Te on plače i suze proliva
I Avare kune i proklinje,
Jer mu Solin lipi razrušiše,
I time ga ljuto ucviliše.
Traži cesar lagana ulaka
I šalje ga u bilu Hrvatsku,
Gdi je danas ravna Galicija;
Cesar šalje Hrvatim ulaka
I šalje im dare skupocine,
Još ih moli kô rogjene sine,
Da se spuste k moru u primorje
I pogube Avare ohole,
Ter ako im Bog i srića dade,
Da Avarim budu do' rvati,
Cesar će im zemlje darovati
Od Solina sve do vode Drave,
Od istoka i još do zapada,
Gdi njegova dopire uprava.
Kad Hrvati glase razumiše,
K Solinu se odmâ zaputiše,
Pa nagjoše nemile Avare,
Naokolo svuda rasijane;
S njima žestok bojak zametnuše
I junački megdan im odniše.
Što do tada niko ne mogaše,
Hrvaćani njizih razagnaše,
Goniše ih k brdu u planinu,
Topiše ih u morsku dubinu,
Nit Hrvati imagjahu mira,
Dok Avara jednog bilo živa!
Kad to vidi Heraklij cesare
Od solinskih strana gospodare,
On Hrvate hrabre blagoslivlje
Kao majka sinove jedine,
Te kako im biše obetao,
Ona im je mista darovao.
Tad Hrvati tu se nàstaniše.
U kraj mora Split grad sagradiše,
Još se dalje oni prostraniše
Priko kršne zemlje Dalmacije,
Dobra dila ravne Panonije,
U tim zèmljam utvrdiše sîlo,
Tu se pleme naše rasplodilo! —
Puče mili, nauk ovaj primi:
Potomak si ti onih Hrvata,
Što sagjoše s ledenih Karpata,
Poslušaše grčkoga cesara,
Istribiše zemlju od Avarâ,
Pa gdi budeš prid svakim se diči,
Da si sinak roda hrvatskoga,
Rad junaštva puno slavljenoga.

Digitized by Google

PISMA
O TOMISLAVU
prvom hrvatskom kralju,
okrunjenom god. 925 po Isukrstu.

Knjigu piše od Zahumlja bane,
Po imenu Višević Mihajlo,
Te je šalje banu travunjskomu,
U knjizi ga lipo pozdravljaše,
I ovako njemu govoraše:
Pobratime Ostroilo bane,
Na se bansko obuci odilo,
Sedlaj konja iz podruma gojna
I doigraj do mojega dvora,
U nedilju koja druga dogje,
Poćićemo u polje duvanjsko,
Kraljem ćemo svojim izabrati
Tomislava bana podravskoga,
Koji se je dično proslavio,
Bojak bijuć proti Mažarima,
Što dogjoše u zemlju Ugarsku,
Pa nikomu ne davaju mira,
Nego pale sela i gradove
I haraju crkve i otare,
Jer za Boga oni malo mare.
Onu šalje, drugu rukom piše
Selimiru banu livanjskomu,
Te i njemu iste javlja glase.
Onu šalje, treću rukom piše
Radimiru banu krbavskomu,
Te i njemu iste javlja glase.
Onu šalje, a četvrtu piše
Svetimiru ravne Like banu,
Te i njemu iste javlja glase.
Onu šalje, petu rukom piše
Budimiru banu cetinskomu,
Te i njemu iste javlja glase.
Onu šalje, šestu rukom piše
Dragomiru banu primorskomu,
Te i njemu iste javlja glase.
Kad nedilja jutro osvanulo,
Uputi se sedam svitlih bana
Baš iz dvora bana zahumskoga.
Poklopio Mihajlo putalja,
Ostroilo za njim na vranilu,
Selimir je na zekanu živu,
Radimir je na dobru doratu,
A Svetimir jaši na gjogatu,
Budimir je na labudu svomu,
Drago jaši sivu bedeviju.
Konji dobri, a bolji junaci,
Dika ih je, pobro, pogledati,
Kako jezde priko polja ravna.
Lete konji kao gorske vile,
Brzo dogju k polju duvanjskomu,
A kakvo je to polje duvanjsko?
Nemožeš ga okom prigledati,
Nemožeš ga od mila gledati,
Kad se po njem kukuruz naniže,
Kad se po njem pšenica prilije,
Kad prikrile polje žetelice
I pivaju pisme ojkavice.
Al ga danas, pobro, pritisnulo
Sila puka iz svakoga kraja,
Gdi hrvatska rič se izgovara;
Na sve strane živa vatra gori,
Na ražnjima vrte se ovnovi,
Guslač gudi skupu sabranomu,
Diplač dipli u hladu dubovu,

Digitized by Google

Tamburice iz daljega zveče,
Pa se divno kolo uhvatilo:
Primorkinja sa kršnim zagorcem,
A Cetinka s tankim crcegovcem,
Bosankinja s krbavskim junakom,
Mlada Lička s vigjenim podravcem;
Kolo igra, pisma se razliga,
Tu se nošnja različna priliva,
Koralj skupi sa sinjega mora,
Srebro, zlato iz hrvatskih gora.
Na Cetinki kapica crvena,
Na Primorki mahrama vezena,
Na Bosanki košulja srmana,
Na Krbavki tkanica zlaćana.
Sedam bana iz hrvatskih strana
Po polju se šeću prostranomu,
A svak banu poklanja se svomu.
Nije tomu dugo vrime bilo,
Udariše bubnji i svirale,
A Tomislav sinu na konjicu,
Regbi da je bane Ljutovite,
Što no razbi Nimce silovite.
Lete bani oda svijû strana,
Ruke šire sa njime se ljube,
Za junačko pitaju se zdravlje
I njegovo gorom putovanje.
Kad Tomislav malo počinuo,
K crkvi svetoj on se podignuo,
Što se diže na srid polja ravna,
Sagragjena od vrimena davna.
Pa kakav je kralju Tomislave,
Pa kakav je, moja braćo draga?
Vitka stasa, junačkog koraka,
Suha lica, velikih zenica,
Jakih prsa, debelih mišica,
Na njemu je grimizno odilo,
Sve u suho zlato izvezeno,
A na pasu, braćo i družino,
Dragi kamen jedan do drugoga,
Kolinjače biserom šikane,
A papuče srebrom pirlitane,
U ruci mu tepsija od zlata,
Na tepsiji bogati darovi,
Što će u dar svećeniku dati,
Koji će ga uljem pomazati.
Isprid kralja stupaju popovi,
Jedni nose moći od pomoći
I kandila uljem nalivena,
Drugi krupne voštanice gore
I molitve bogoljubne mole.
Kralja prati sedam svitlih bana,
Što dogjoše iz hrvatskih strana:
Najprvi je zahumski Mihajlo,
I uz njega sedam je satnikâ,
Za Mihajlom ide Ostroilo,
A za njime bane Selimire,
Pak za ovim bane Radimire,
Nakon njega bane Svetimire,
Poza njime bane Budimire,
A najzadnji mladi Dragomire,
Svaki ima po sedam satnikâ.
Tad dolaze župani hrvatski,
Za županim did hrvatski stari,
A za didom dvorski kančelire,
Nakon njega dvorski rizničare,
Pak je župan sa mačem krstašem,
Pak je župan s kraljevskim barjakom,
Za njim stupa župan kopljonaša,
Nakon njega župan štitonoša,
Pak vinotok sa zlatnim peharom,
Pa konjušnik sa štapom od zlata,
Pak ubrusar sa vilicam zlatnim,
Pak posteljnik sa zlatnom blazinjom,
Pak je ključar sa ključem od zlata,
Pak je bravar zlatnom ključanicom,
Za njim volar s volom nakićenim,
Pak sokolar sa živim sokolom,
Nakon ovih suci i glavari
I velikih zemlja gospodari.
Kralja prate, braćo i družino,
Još ga prate stražari njegovi,
Na svakom je čalma pozlaćena,
Pozlaćena ili posrebrena,
A štitovi takogjer od zlata,
Il od srebra s nova sakovata.
Kud kralj ide i pratnja njegova,
Nalegao narod s obe štane,
Pa skidaju kalpake crvene

Digitized by Google

I prid kraljem padaju do zemlje;
Gusle gude, a tambure zveče,
Oživlju se diple i svirale,
A cure se redom poredale,
Sve dvi a dvi kao bile vile,
Za ručice drže košarice
I prosiplju cviće isprid kralja.
Cviće liće kô u jesen lišće,
Kralj se smije i suze prolije,
Pa nek mu je još veće milinje,
Jedna k drugoj prislonile glavu,
Sve gledaju prama svome kralju,
Gledaju ga kroza trepavice
I pivaju pisme radosnice.
U oboru crkve starodavne
Biskupi su kralja pričekali,
Vodom svetom njega poškropiše
I u crkvu kralja uvodiše.
Kralj pristupi k velom žrtveniku,
A puk silan u crkvu nagrnu,
Ko nemogô, obor poklopio,
Tad se puku kralj je obrnuo,
A stariji izmegju biskupa
Glas otvori, niko ne romori:
Je l' ti puče, Tomislav po volji?
Ako nije sad očito kaži,
I za kralja sebi drugog traži!
Svi župani, bani i gospoda
I štogodir bijaše naroda
Kô iz jednog grla zavikaše:
Neka živi ogledalo naše!
Nek Tomislav kralj je svih Hrvata
Sve od Drave pa do vode Drine
I od Drine do sinjega mora
I na zapad do alpinskih gora!
Kad nadbiskup ovo razumio,
S narodom je k zemlji pokleknuo,
Te zazovnu Duha Prisvetoga.
Da ukripi kralja izbranoga.
Tada kralja nadbiskup pričesti,
Pa kralj odmâ na križu prisegnu,
Da će viran uvik biti Bogu
I narodu svomu hrvatskomu.
Nadbiskup mu tad pripasa sablju,
Kraljsku sablju oko vita pasa,
Prid otarom kralj na zemlju kleče,
A nadbiskup uljem ga pomaza.
Tad pristupi papin poslaniče,
Po imenu Honorij misniče,
Uze krunu megju obe ruke
I kralju je na glavu postavi,
Pa u ruke žezlo mu pridade
I ove mu progovori riči:
Krunu, žezlo tebi papa šalje
I blagoslov svoj ti podiljuje,
Još ti, kralju, papa poručuje,
Da pravicu braniš od svakoga,
Budeš izgled kralja kršćanskoga!
Kraj otara pristol namistiše
I svakim ga blagom iskitiše,
Srebrom, zlatom i dragim kamenjem,
Pticam, ribam i drugim zlamenjem.
Sad Tomislav na pristol se uspe,
A biskupi u glas zapivaše:
Nek Bog živi Tomislava kralja,
Nek Bog njemu mišicu ukripi,
Neka svoje dušmane nadvlada,
Nek on bude megju kraljim dika,
Neka brani jadna ubožnika,
Nek silnike progoni i tare,
Neka gradi crkve i otare.
Tad rizničar plašt grimizni uze
I kralju ga na na pleća postavi,
Pa papuče stavi mu na noge,
Koje bihu od vridnosti mnoge.
Kralj Tomislav na noge ustade
I tronutim glasom progovori:
Slava budi Bogu na visini,
A mir dobrim ljudim na nizini!
To izusti, na pristol se spusti,
Bože mili, liposti i dike!
Sjaje kralju u bogatu ruhu,
Sjaje kruna na glavi mu skupa,
Plašt mu sjaje, kao sunce da je,
Sjaje žezlo u junačkoj ruci,
Pristol sjaje, radost velika je;
Narod gleda svoga prvog kralja
Kao sveca Bogom darovana.

Digitized by Google

Sad stadoše k njemu pristupati
I u ruke kralja celivati:
Prvi stupi zahumski Mihajlo,
Za Mihajlom Ostroilo bane,
Nakon njega bane Selimire,
Poza njime bane Radimire,
Nakon njega bane Svetimire,
Pak pristupi silni Budimire,
Zadnji stupi dite Dragomire,
Mlad je Drago od osamnest litâ,
Lip je Drago kako i divojka,
Pa kralj njega rukam zagrlio
I lice mu suzam pokvasio.
Nakon bana pristupe župani,
Pa ostala birana gospoda
Hrvatskoga slavnoga naroda;
Pa pristupi i puk bez razlike,
Ljubi kralju ruke i kolina
I postole gdi mu noge stoje.
Dok je narod kralja celivao,
Najstariji izmegju biskupâ
Na sridini otara je stao,
Ove riči na glas je pivao:
Slava budi Bogu velikomu,
Koj se smili puku hrvatskomu,
Te mu dade okrunjena kralja,
Tomislava danas pomazana!
Hvala budi svetom ocu papi,
Koji kralju krunu je poslao,
Blago našem rodu hrvatskomu,
Koj je sritni danak dočekao,
Da je svoga kralja zapoznao!
Blaženi su sada novi dani,
Što će narod hrvatski živiti,
Blažen nek je ovaj sritni danak,
U kom si se, kralju, okrunio;
Slava, hvala Bogu svemožnomu,
Koj na glavu vinac ti stavio,
Slava, hvala Bogu providnomu,
Koj mudraca takog izabrao,
Slava, hvala Bogu dostižnomu,
Koji takog junaka nam dao!
Bog, koj te je danas nadario,
Stô godinâ, kralju, te živio,
Cvala tvoja junačka desnica,
Uz kolina resla ti dičica,
Što želio, ono dostignuo,
S kim se bio, uvik pridobio!
Kralj udili bogate darove
Nadbiskupu koj ga pomazao,
Tim u crkvi služba dovršila,
Te puk stade na dvor izlaziti;
Izigjoše bani i vladike,
Izigjoše župani, glavari,
Sva od pratnje izigju gospoda,
Pa izigje i kralj Tomislave,
Ustavi se blizu starog hrasta,
Krupnog hrasta, čudo čvorugasta,
Iza plećâ nadbiskup mu stade,
Sidi starac s raspelom u ruci,
S desne strane bani i župani,
Megju njima dite Dragomire,
Rukom lakom al mišicom jakom
On kraljeva susteže alata.
S live strane blizu kralja stao
Štitonoša njegov pouzdani,
U kraj njega župan sa barjakom,
Sa barjakom vitrom razvijenim;
Barjak vije pod dubove grane,
Kralj razgleda na sve četri strane,
Gleda pusto polje na okolo,
Koliko je to polje duvanjsko,
Nemože ga prigledati oko,
Jedva bi ga priletio sokô,
Sve po polju junak do junaka,
I divojke kao labudice,
Svi gledaju u svojega kralja,
Kô angjela od Boga poslana.
Pa u kralju srce uzigralo,
Te narodu ovako prosbori:
Hvala vama, draga braćo bani,
Hvala vama, hrvatski župani,
Hvala tebi, moj ljubljeni puče,
Što te ljubav u Duvno privuče,
Da pozdraviš mene svoga kralja,
Voljom pučkom danas izabrana.
Kraljem biti i dužnost vršiti,
Braćo moja, to su teške brige,

Digitized by Google

Al, pomoću Marije Divice,
Nastojaću da ugodim Bogu
I narodu svomu hrvatskomu.
Radost moja danas je velika
Ne što kraljsku krunu sam dobio,
Već što narod danas prvog puta
Pod svojim se kraljem sjedinio
Sve od Drave do sinjega mora
I na zapad do alpinskih gora.
Sad Hrvatska sva je okupu,
Da se opre ljutom dušmanluku,
Sad je ona u svitu cinjena,
Uz kraljestva prva postavljena.
Pogledajte hrvatskog barjaka,
Koj župana drži ruka jaka,
On je modar kao nebo modro,
Bio kao divojačko lice,
Crven kao krvca prolivena;
To je barjak hrvatskog imena,
To je barjak sviju nas Hrvata,
Donismo ga s ledenih Karpata.
Kad zaori kod nas trublja bojna,
Kad se barjak naš lipi razvije,
Ne će žena ustavljati vojna,
Ne će majka svojega jedinca,
Ne će sestra svog brata mezimca,
Već svi ćemo kao jedna duša
Letit ondi gdi se barjak vije,
I ne žalit, da se krvca lije,
Već braniti svoju otačbinu
Proti svakom našem dušmaninu.
Ko je junak neka to obeća,
I neka se sad ovde zakune!
Kunite se! — viknu štitonoša —
I tri prsta u nebesa diže,
A banovi sablje povadiše
I s narodom cilim obetaše,
Da će svegjer udrit kao lavi
Na onoga, koj nas tlačit htide
I hrvatsko pogazit nam ime.
Jedni kralju podadoše ruku
I rekoše: svi smo s tobom složni
Boriti se u svakoj nevolji!
Tad Tomislav na konja se baci
Na dobroga svojega alata:
Svegjer alat ponosit je bio,
Kad gospodar na njem je sidio,
Ali danas dvojstruko se koči,
Velike je izvalio oči,
Ušim striže, nogam poskakuje;
Čas od bisa u nebesa gjisa,
Čas trbusi ditelinu mrsi,
Grivom igra, nema živa mira.
Narod kralja odasvud pozdravlja:
Zdravo, kralju, naše ogrijanje,
Zdravo, naše slatko milovanje,
Zdravo naše osvanulo sunce,
Zdravo naša izabrana diko,
Tomislave ime naše lipo!
Od pozdrava planina se ori,
Od utrke ravno polje gori,
Muški u vis bacaju kalpake,
A divojke svione marame,
Kralj odmiče i desnom pozdravlja,
A sa livom konja pridržava.
Do njegova gospodskoga dvora
Tomislava otpratiše bani
I njegovi hrvatski župani
I ostala izbrana gospoda
Hrvatskoga našega naroda.
Sedam dana trajala je gozba,
A tad svaki ode svojoj kući
Davorije gorom pivajući —
Kralj Tomislav uredi kraljestvo,
Na Balkanim zadobi prvenstvo,
Do šezdeset hiljad' konjanikâ,
A stô tisuć' imaše vojnikâ,
Osamdeset baš golemih lagja,
A stotinu pomanjih brodova,
Na njim jato sivih sokolova,
Dalmatina čuvenih mornara,
Što im more u stanove tuče,
Te za mlada ploviti se uče.
S mnogim se je Tomislav borio,
Pa u ratu svegjer pridobio;
Moravska je bila poražena,
Nimačka je kô šiba drhćala
Isprid divljih, silenih Mažara,

Digitized by Google

Al Hrvatska njih se ne bojala,
Već u divlje oko ih gledala,
I stajala spravna na megjašu,
Da se opre silnom Magjarašu.
Za slavnoga Tomislava kralja
Hrvatska je bila svugdi znana,
U Evropi megju prve kralje
Brojio se kralju Tomislave,
A sad naša mila otačbina,
Sad Hrvatska slavna domovina,
Potla neg se svugdi proslavila,
Potla neg je zapad sahranila
Od Turaka ljutih Osmanlija,

Sad je ona nemilo ščepana
Od silenih njezinih dušmana;
Kao jedna jaspra izlizana,
Sugjena je da čami u kutu
I da trpi tugju silu ljutu,
Da ju tlače Nimci i Mažari,
Od zakletve dušmani nam stari!
Ali ne će uvik zima biti,
Ptica piva, svanuće proliće,
Rosa pada, rodiće godišće,
Doće vrime, Bog će dobri dati,
I nam će se pravica dilati!

Knihovna sešitů pro filologii slovanskou v Praze.

Digitized by Google

PISMA

o Kulinu banu,

koji je banovao u Bosni od godine 1180-1204 po Isukrstu.

Lice mile na Vrbasu vile,
Lice mile jednog litnog dana
O podnevu kad pripeklo sunce
Pod vrbama u gustome hladu;
Lice mile, šale provodile,
Svakojake pisme izvodile,
Pa su vile kose rasplitale,
Češljale ih češljim od biljura.
Blizu bio čoban kod ovacâ,
Kulin momče od šesnest godinâ,
Pa je bile ugledao vile,
Mislio je, da su dijevojke,
A ne bile iz gorice vile.
K njim pristupi Kulin momče mlado,
Božju im je pomoć nazivao:
Božja pomoć, biljarice mlade!
Al se bile zabuniše vile,
Dok sakriše kose u nidarja,
Pa su momku mladom besidile:
Mi nijesmo biljarice mlade,
Već smo bile iz gorice vile,
Kuća naša pećina duboka
U šupljinu stotinu lakatâ,
Tute žarko ne dopire sunce
Niti s neba sjajna misečina,
A vidi se lipše neg na suncu,
Dogji s nama, Kulin momče mlado,
Za tri lita nije do vijeka,
Mi ćemo te nigovati vile,
A ti ćeš se osnažit, Kuline,
Niko tebi ne će do'rvati
U svoj Bosni i Ercegovini!
To Kulinu povoljito bilo,
Te on javi vitoroga ovna,
Što prid stadom četovogja stupa,
Dok o zvono jezičac mu lupa,
Pa će stado za zvonarom poći,
Kulinovoj samo kući doći,
A Kulin se diže sa vilama,
S vilam ode u visoke stine.
Kad stigoše na vrata pećine,
S vratâ vile kamen odvališe,
U pećinu Kulina spustiše,
Unigjoše jedna za drugome,
Zadnja vila kamen navalila,
Nek se ne zna gdi im je pećina,
Nek se ne zna gdi stanuju vile.
Pao Kulin u vilinske drore,
A kakvi su ti vilinski dvori?
Nit ih žarko obasjalo sunce,
Nit s pučine sjajna misečina,
A svitli su kao žarko sunce,
Svuda zlato i kamenje drago.
Ispod dvora široka livada,
Kud se bile utrkuju vile,
Pa i Kulin po travi trkao,
Sa vilama šale provagjao,
Vile njega junaštvu učile,
A kada ga u snazi vidile,
Pustiše ga k ostariloj majci.
Božić svanu, Kulin majci banu,
Pade Kulin u svoje dvorove,
U dvorovim staru majku nagje,
A niti je prižegla badnjake,
Nit božićne misila kolače,
Nit užegla voštenicu sviću,
A za mrtve na onome svitu,
Nego kuka kao kukavica
I dozivlje svog Kulina sina:
Gdi si, sine, moj očinji vide,

Digitized by Google

Komu si me jadnu ostavio,
Kao jednu granu osičenu?
Još bi stara dalje jadovala,
Ali Kulin podnit nemogao,
Svojoj majci u naručje pao,
Pa je staroj majci besidio:
Evo, majko, tvojega Kulina
Majko moja teško ti je bilo,
Tri godine bez jedinca sina,
Tri godine gojile me vile,
Bile vile, mile posestrime!
Kada majka sinka pripoznala,
Ona njega grli i celiva
Kô da se je iznova rodio.
Istrčala čeljad lakomiva
Iz susistva prvog i drugoga,
Svi Kulina kliču od veselja,
Za junačko pitaju ga zdravlje,
Prem za zdravlje pitat ga ne triba:
Zdraviji je od gorskog jelenka,
A snažniji od ljutoga lava,
A lipši je od svake divojke,
Kô što su ga odgojile vile,
Lice mile u bijelu mliku,
A crnu mu kosu saplitale.
Tomu dugo ne potraja vrime,
Glas pukao na daleke strane
O Kulinu momku gizdavomu,
Sva ga Bosna za svog bana viče,
Pa se Kulin banstva prihvatio
I za uvik sebe proslavio.
On namaknu mudre Dubrovčane
U debelu goru Jagodinu,
Tu su oni rude otvorili,
Srebro, gvožgje iz zemlje vadili.
Još namaknu sa mora bravare
I umitne talјanske zlatare,
Zanatlije svakojake ruke
Hitri Kulin u Bosnu privuče,
Pa procvate obrt, trgovina,
Obogati Bosna banovina.

Za Kulina bosanskoga bana
Rodila je svakovrsna hrana:
Hambari su puni žita bili,
A janjci se po dvoje janjili,
Pucale bi grane pod šljivama,
Nasule se jame lišnjacima,
Jabuke se povile od roda,
Bilo uprav Božjeg blagoslova.
Kad bi kašnje rodila godina,
U Bosni je narod govorio:
Vratila se, moja braćo draga,
Sritna doba od Kulina bana! —
Ban je Kulin Bosnu proširio
Pram istoku i prama zapadu,
Deset danâ hoda se je htilo,
Ko bi Bosnu tada prigazio.
Mudri Kulin malo ratovao,
Ali svegjer na oprezu stao
Pram susidu kralju ugarskomu;
Branio je bosanske granice
Od svačije silne provalice.
Kralj bosanski Tvrtko Tvrtkoviću
I Hrvoje, erceg Splita grada
Molili su kralja hrvatskoga
Po imenu mladog Ladislava,
Da potvrdi bosanskom kraljestvu
Pram Ugarskoj megje kraljevini
Kakve bihu za Kulina bana,
A to biše, moja braćo draga,
Dvisto godin' nakon Kulin bana! —
Kulin mnoge prosio divojke,
Al mu vile suprotivne bile,
Jer ne trpe iz gorice vile,
Da divojke onog momka ljube,
Koga bile gojile su vile,
S tog su njega s divojkam mrazile,
Nikima su oči iskopale,
A mnogima srce izvadile!
To sam čuo, moja braćo draga,
Što sam čuo, to vam sada kažem
I uz gusle davorije slažem!

Digitized by Google

PISMA

kako Hrvati potukoše nemile Tatare na širokom Jelinskom polju godine 1242.

Čuj me, druže, da ti čudo kažem:
Na hiljadu i dvie stotine
Četrdeset i druge godine
Sedam stotin' diže se hiljadâ
Divljih ljudi, imenom Tatarâ,
Digoše se iz azijskih strana
Kô oblaci grčućih gavrana,
Privališe uralske planine,
Upadoše u ruske ravnine.
Pa kakvi su ti divlji Tatari,
Pa kakvi su, braćo i družino!
Dlakavi su kako no živine,
Niska stasa, a široka pasa,
Obrazi im grdno namrskani
I još regbi palicom sploskani;
Oči male pokrile obrve,
Al kroz dlake oba oka vire
Kô dvi iskre iz prpora žive.
Zviri biju i zvirim se hrane
A kožom se vučijom oblače,
Konje jašu male nesedlane,
Ali za trud puno uvižbane.
Ti njihovi konji kremeniti
Kršem krešu kao divokoze,
Vodom plove kao dupinovi,
Priviknuti i žegji i gladu,
Puno virni svom gazdi Tataru.
Kada pane vihar sa planine,
Zahuče se zorno gromovito
I poruši crkve i stanove,
A izguli voćke i stablove:
Tako divlji tatarski čopori
Na konjima leteć grabimice,
Lomljavina njih bi priticala,
Zemlja bi se od užasa tresla,
A sligala brda i doline
Od klopota bisne paripčadi
Od vikanja divljih Tatarina.
Bi rekao i bi se zakleo:
Pakao su provalili vrazi
I izišli da narode strave,
Što bijahu nemili Tatari.
Jedni nose oštre posiklice,
Drugi duge kosti zaoštrene,
Treći tulce, ćošaste baturce,
Jedni opet lukove i strile,
Gdi dolaze, sve zemljom saraze,
Ore kuće, a gajeve pale,
Starce, dicu kao pilad dave,
Momčadiju i mlade divojke
Kao marvu u konope vežu,
Te im ruse otsicaju glave.
Prolije se krvca na potoke,
To veseli divlje krvoloke,
Pa u ljudskoj krvi kolo vode.
Još pokupe mrtvačka tilesa,
Omažu ih smolom i paklinom,
Te ih vežu za debele koce
I nažgu ih s nogu neka gore
I svite im dok kolo izvode.
Kiev pade Tatarim u ruke
I grad Krakov oni razrušiše,
Pa eto ih k ravnoj Ungariji.
Gorko cvili ugarska kraljica,

Digitized by Google

Kralja Bele virna zaručnica,
Ona kupi vere i prstenje,
Srebro, zlato, i drago kamenje,
Bigom biži iz Budima grada,
Sobom vodi svog Stipana sina
I dvi svoje kćerce mezimice,
Jednoj ime Katica bijaše,
A druga se Margarita zvaše,
Obe mlade i obe pristale
Kô dvi tanke u gori jelice.
Biži jadna ugarska kraljica,
Po imenu gospogja Marija,
Biži jadna od grada do grada,
Dok dopade baš do Klisa grada,
Klis je bio opasan bedemom,
Kraljica se u Klis zatvorila
I tu svoju dicu zaklonila.
Muž joj osta u Budimu gradu,
Jadan Bela što će, kuda li će?
Knjige piše papi latinskomu
I mogućem caru nimačkomu,
Sve im Bela po istini kaže,
Pomoć pita rad ljubavi Boga,
Al ne prima harna odgovora.
Kupi Bela svoje Ugričiće
I šalje ih proti Tatarima,
Ali ko će snagi odoliti,
Ko Tatarim silu salomiti?
Sva pogibe kralja Bele vojska,
Što pogibe, a što se razbiže,
Pa i Bela biži bez obzira
I u Zagreb zaklonio glavu.
Iz Zagreba Bela knjige piše,
Opet piše papi latinskomu
I mogućem caru nimačkomu,
Na sve strane oprema ulake:
U Francesku, Česku, Italiju,
Pomoć traži, al je ne nalazi,
Kralj vapije, nikom stalo nije,
Nije šale podignuti vojsku,
Opremit ju na daleke pute,
A još naći Tatarine ljute,
S njima krvav megdan zametnuti.
Dan po danak crna zima dogje,
Crna zima oštra i krvava,
Dunav smrznu, kora mu otvrdnu;
Po toj kori mraza ledenoga
Popuzoše sileni Tatari,
Na hrvatsku padoše granicu,
Dan Božića to se dogodilo,
Dan Božića, golema nesrića.
Krvav Božić Hrvatskoj osvanu,
Tatari se spustiše u sela,
Gdi stajaše družina vesela,
Razbacaše s ognjišta badnjake,
Razlupaše gusle javorove,
Podaviše čeljad po kućama,
Popališe sela i varoše,
Pa eto ih srid Zagreba grada,
Kule ore i gospodske dvore,
Belu traže, al ga ne nalaze,
Davno im je Bela izmakao,
Pokraj mora u Split pribigao.
Al Tatari ne imadu mira,
Dokle Belu ne ulove živa,
Za njim trču k moru u primorje,
Dalmatinsko progjoše zagorje,
Pa ih hitri konji iznesoše
Vrh Kaštilâ na Kozjak planinu
I mosorske na visoke stine.
Pocrnio Kozjak od Tatarâ,
Proplakala sela pod Kozjakom,
Nikad takog jada golemoga!
Iz selâ se otisla družina:
Štapaju se pogrbljeni starci;
Oko vrata visi dite majci,
Drugo ona vodi za ručicu,
Na pleća ih dvoje uprtila,
U pregljači nosi brašenicu,
Čim će putem dicu utažiti,
Pa kô da joj puno brime nije,
Još pod pasom zgrušno čedo hrani,
Teško čedo devetog miseca.
Biže momci i mlade divojke,
Nit obične provagjaju šale,
Već gledaju da glavu sahrane.
Sve pobiglo glavom bez obzira,
Staro, mlado, kljasto i sakato;

Digitized by Google

Jedni trču Klisu kamenomu,
Veći dio k Splitu prostranomu,
Pa pust narod u Split navrvio,
Od naroda vas grad poplivao,
Plač i jauk na sve strane stao.
Po svim crkvam molitve se mole,
Mole prve od grada gospogje,
Moli narod od strah i od muke,
Uz otare razapinju ruke,
Mole popi, fratri, kanunici,
Otvaraju svetog Dujma kosti,
Da ih spasi tatarske jarosti.
Sunce zagje, crna noćca pade,
Ko će konak svakom pripraviti?
Split ne može da ih sviju primi,
Pa ih mnogo leži izvan grada,
I umiru od teškoga jada;
Mole Boga, da produlji mraka,
Zoru mole, da ne šalje traka,
Smrt zazivlju, da im život digne.
Prije nego sutra Tatar stigne.
Smilova se njima Božja Mati,
Jer Tatari na Split ne udriše,
Već Klis sa svih strana opkoliše,
Misleć da je u njem Bela kralju,
Al on bio prometnuo glavu
Davno prije u Trogira grada,
Kojim junak Stipan Šubić vlada.
Kad saznaše bisni Tatarini,
Da je Bela njima umakao,
Okrenuše pram Trogiru gradu,
Ali Trogir na vodi počiva.
Kao patka na duboku viru,
Pa se smije divljem Tatarinu
Tatarima ponestalo hrane,
A Trogira morske vode brane,
Vide da grad nemogu uzeti,
A nemadu ništa za proždriti,
Pa digoše Tatari šatore
I krenuše uz Jadransko more,
Da se vrate priko Velebita,
Te da mnoge još poruše strane,
Mnoge jošter da ucvile majke.
Al kad stignu pram Rabu otoku,
Čuše da je Bela na otoku,
Da je na Rab noću pribigao,
Pa se oni ljuto raspališe.
Tu se niki brodi primirili,
Bržebolje brode pograbiše,
Prama Rabu veslati stadoše,
Al nij' veslo za tatarske ruke,
Za te divlje iz Azije vuke.
Gledale ih rabljanke divojke,
Gledale ih, ter su besidile:
Mili Bože, čuda golemoga,
Primorci su puno vino pili,
Vino pili, ter su se opili,
Pa ne znadu veslim okretati,
Nit brodovim svojim upravljati.
To slušali Rabljani junaci,
Slušali su, ter su besidili:
Nisu ono pijani primorci,
Već su ono bisni Tatarini,
Pa se oni brzo oružaše,
Brže tanke lagje opremiše
I odoše sritnuti Tatare.
Eto Rabu od Krka pomoći,
Povezle se oružane lagje,
Lagjam vlada Bartul Frankopane
I Fridrik mu od matere brajne,
Oba mlada kneza i viteza,
Pa udriše složno na Tatare.
Sinje se je more zapinilo,
A morski se vali uzdignuli,
Pod Tatarim uzigrale lagje,
Pa se oni tužni prismetoše,
A naši ih brzo rastiraše
I u morsku vodu potopiše,
Nek ne gaze, kud gazit ne znadu
Nek ne traže, što njihovo nije.
Kralj je Bela s Frankopanim bio
I na svoje oči on vidio.
Kako tore silni Tatarini,
Te hvalio Bogu velikomu,
Misleć da ga ne će progoniti,
Nit njegovim već tragom hoditi.
Al se biše Bela privario,
Jer kad njega iskrcala lagja

Digitized by Google

U primorje pod kršno podgorje,
Tatarska se sva sila skupila,
A biše ih, nije lagat hvajda,
Viruj, pobro, stotine hiljadâ!
Tu se naša vojska pridesila,
Mala vojska junačkih Hrvata,
Sve mladićâ kao jelinakâ,
Sritoše se dvi žestoke vojske
Na širokom polju Jelinskome.
Mila vilo, sakrij lice bilo,
Da ne vidiš boja žestokoga
I pokolja puno nemiloga!
Tatarini konje razigrali,
A pusti se konji ugrijali,
Sve im plamen kroz nozdrve liže,
Rekao bi proždriće te živa.
Usrnuli konji megj Hrvate,
Smišali se naši i Tatari,
Pa se siku nožim i hanžarim,
A biju se teškim buzdovanim,
Pa se bodu kostim zaoštrenim,
Pa se tuku tulcim i baturcim.
Tatar vije kao mrki vuče,
Hrvat zove ime Isusovo,
Krvca teče, a padaju peče,
Crne peče mesa tatarskoga,
Hrvati ih kolju nemilice,
Prisicaju konje i konjike.
Boj se bije tri debela sata,
Do kolina krvca dopirala,
Po polju su trupi poplivali
Kô po moru šajke ormanice.
Hrvatima oteščale ruke,
Okrećući nožim i hanžarim
I lupajuć teškim buzdovanim,
A lake se noge umorile,
Gazeć gustu krvcu prolivenu,
Te Bog dade i srića od Boga,
Gusta magla polje pritisnula,
Pritisnula konje i junake
Ne vidi se jedan uz drugoga.
Bojovnici malo počinuše,
Al to, pobro, za dugo ne bilo,
Puhnu vitar sa sinjega mora
I odnese maglu u planinu.
Nagjoše se opet u blizini
Nemilosna braća nebraćena,
Hrvaćani i Tatari silni,
Pogledao jedan na drugoga,
Glednuše se mrko i krvavo,
Pa iznova megdan zametnuše.
Opet lete teški buzdovani,
Opet siku sablje posiklice,
Opet bodu kosti zaoštrene;
Ne će Tatar da nazad okrene,
Stô ih pada, dvista ih pristupa,
Jao boja, jao rata ljuta!
Megdan traje do tri nova sata,
Ne malakše snaga u Hrvatâ;
Bodu, kolju i ore trupine,
Da prisuše blato krvuštine,
Pa je zbilja krvca prisušila,
A poljana lakat je naresla
Od tatarskih srušenih tilesa.
Sunce svoje pokupilo trake
I sakrilo lice za oblake,
Jer ne moglo dalje da odoli
I da gleda klanje i 'rvanje
Kakva malo kada je vidilo,
Otkad sjaje s nebeske pučine
I veseli brda i doline.
Ko me sluša, kao da me pita:
Koliko je naših poginulo
U šest satâ ljuta okršaja?
Pa kada me pitaš, pobratime,
Gusle kažu, da je poginulo
I Hrvatâ koja hiljadica.
Ali našim srića priskočila,
Baš u zadnju kad je tribovalo,
Pristupi im četa od pomoći,
Jaka četa junačkih Hrvata,
Brat izmoren kad ugleda brata,
U svakom se snaga obnovila,
Pa udriše složno na Tatare,
Sve ih siku kô kupusje glave,
Sve ih gnjave kako no miševe.
U dva sata boja žestokoga
Isikoše divlje Tatarine,

Digitized by Google

Isikoše konje i konjike,
Niti cigli da b' iznio glavu,
Viruj, pobro, mudri ljudi kažu —
Megdan svrši, a ispe se vila
Na Velebit visoku planinu,
Bila vila kao gruda sniga,
To je vila roda hrvatskoga,
Pa zapiva tanko glasovito:
O jelensko polje ponosito,
Po tebi je dosad resla trava,
Zelen-trava kao gora gusta,
Travu pasli lagani jeleni,
Al se više ne ćeš zeleniti,
O jelensko polje ponosito,
Jer te danas krvca namočila,
Nebrojni te trupi poklopili,
Ljudski trupi kô bravi poklani
U gorici od mrkih vukova;
Danas ti se ime prominulo,
Grobničko si *polje* postanulo!
Al ne tuži, moje polje slavno,
Sto iz tebe ne će rasti trava,
Koja traje dok ju zvir ispase,
Ili dok ju oprži sunašce;
Iz tebe će sada unapride
Nicat dika i slava velika,
Glas ti puknut na daleke strane.
Kud je sunca i kud je miseca
Narodi će dici kazivati,
Kako Hrvati skršiše Tatare
Na širokom polju jelinskome! —
Ove riči pivala je vila,
A sad red je, tâne gusle moje,
Prije nego pismu završimo,
Da našemu društvu povidimo,
Gdi je bio Bela progonjeni
Dok se rusa krvca prolivala.

On je bio blizu u planini
Sa vladikom od Zagreba grada,
Vidio je ciloga megdana,
Od mila je suzam prolivao
I svakomu kašnje kazivao,
Da Hrvati čudo počiniše,
Kad nemile Tatare skršiše,
Koje srušit niko ne mogao,
Od kojih je vas zapad drhćao.
Hrvaćane Bela blagosivlje,
Jer mu život od smrti spasiše,
Od Tatarâ kad ga obraniše;
On potvrdi stare povlastice
Samoboru, Petrinji, Trogiru,
Varaždinu, Bišću, Vukovaru,
Šibeniku, Hvaru i Dubici,
Križevcima i Virovitici,
Jastrebarskoj i Turovompolju,
Još ostavi mnoge zadužbine,
Da se grade crkve, manastiri
Po hrvatskoj našoj domovini.
Dvi Beline kćeri priminuše,
Što se s majkom u Klis zakloniše.
Njihove su kosti pokopane
U grobnicu biloga kamena
I u Splitu gradu sahranjene.
Ako meni ne viruješ, pobro,
Crkva ti je uvik otvorena
Svetog Duima u srid Splita grada.
Pa pošetaj do bijele crkve
I svojim ćeš očima viditi
Na grobnici jednoj upisano:
Ovdi leže dvi mlade kneginje
Kćeri Bele kralja ugarskoga.
Svoj družini pisma na poštenje
Bog nam dao zdravlje i veselje!

Digitized by Google

PISMA

o Tvrtku Kotromanoviću, prvom bosanskom kralju,

koji je vladao od godine 1353 do 1391.

Kada umri slavni ban Stipane
Od kolina Kotromanovića,
On ostavi svoju banovinu
Svom sinovcu Tvrtku malenome,
Ali Tvrtko vladat ne mogaše,
Jer nejako ditešce bijaše,
Te vladaše majka mu Jelina
Od Šubića slavnoga plemena.
Žao bude bosanskoj vlasteli,
Da im ženska glava zapovida,
Pa se oni ljuto uzbuniše
I Jelini posluh uskratiše.
Kad to začu Jelina gospogja,
Ona kupi skute i rukave,
Malog Tvrtka u naručje prima,
Bigom biži iz grada Budima,
Letom leti u Bosnu ponosnu,
Moli, kumi bosansku vlastelu,
Nek joj paze sina malenoga.
Ali sve joj utaman bijaše,
Iz Bosne ju s ditetom prognaše!
Čiči, plače Jelina gospogja,
Ide jadna od grada do grada,
Sobom vodi sina prognanoga,
Ko je srita, svak Jelinu pita,
Zašto plače i suze proliva,
Al Jelina svoje jade taji,
Dok ne stiže u Budima grada,
A kad dogje u Budima grada,
Ona ode kralju Ljudevitu,
Suze roneć njemu besidila:
Svitli kralju, sve moje uhvanje,
Iz Bosne me vlastela prognaše,
Mene i mog Tvrtka malenoga
Kao jednog sina prosjačkoga,
Pa te molim, Ljudevite kralju,
Pokori mi bosansku vlastelu,
Obrani mi sina nejakoga,
Jer zet ti si strica njegovoga.
Kad to čuo Ljudevite kralju,
To je njemu puno mučno bilo,
Pa on skupi vojsku mnogobrojnu
I pokori bosansku vlastelu.
Jelina se u Bosnu povrati
I s Jelinom nejačak joj sine.
A kad biše Tvrtko narestao,
Kad ga mrki poniješe brci,
Dika ga je bilo pogledati:
Kô jelenak u gori zelenoj,
Junak da mu ne bijaše ravna,
Nevolja mu osnažila dušu,
U mukam mu srce ojačalo.
Biše Tvrtko lica ozbiljnoga,
Oko mu je zapovid sipalo,
Mišca jaka, a noga mu laka,
Vlastela mu činjahu poklone
I sada ga puno obljubiše,
Prem ditetom njega progoniše.
Tvrtko živa ne imaše mira,
Želijaše boja i megdana
I junačkog kakva okršaja,
Pa mu bojna otvori se zgoda,
Kad pogine silni car Dušane
Od slavnoga roda Nemanjića.

Digitized by Google

Uroš dite naslidi Dušana,
Al Uroša Vukašin umori,
Pa i njemu dug vik ne bijaše,
Jer pogine s Turcim vojujući.
Sada carem postade Lazare,
Al ga mnogi Srbi ne priznaše.
Lazar Tvrtka u pomoć pozivlje,
A to Tvrtko jedva dočekao,
Pa udari na srpsku vlastelu
I uzimlje zemlje i gradove,
Što dobiva sebi priuzima.
Bojna srića Tvrtku pomagala,
Uvik srića pomaže junaka,
Dugo Tvrtko nije bojak bio,
Al je mnogo bio zadobio.
Osim Bosne didovine stare
Sve Podrinje njegovo je bilo
I Travunje sa bilim Trebinjem
I Primorje s krasnim Konavlima,
Nemanjićâ on posiđe carstvo,
I pravo je, jer im rogjak bio,
Pravednije jer je zadobio.
Sad se Tvrtko na široku vidi,
Pa nit javlja srpskom knez-Lazaru,
Nit ugarskom Ljudevitu kralju,
Već putuje k mistu Mileševu,
Gdi su kosti Save svetitelja,
Kraljskom krunom on okruni glavu
I kraljem se Srbim imenova,
Ravnoj Bosni i divnom Primorju
Po milosti Boga Gospodina
I Isusa jedinog mu sina.
Kraljska slava Tvrtka ne opaja,
Za narode on se svoje stara,
Gradi kule i bedeme tvrde,
Da mu puke Turci ne nagrde,
U kraj mora Novi misto gradi,
Trgovinu po moru razvagja,
Dubrovčanim priotimlje maha.
Tvrtko kraljske izabire dvore
Trstivnicu, Sutisku, Bobovac,
Na tri mista kraljske dvore gradi,
Lipotam ih svakim urešava
Kô su dvori u inih vladara.
Njemu slava puče na sve strane,
Drugi kralji š njim se rado druže,
Vlastela ga u kraljestvu ljube,
Što mislio, to je dostignuo,
Što želio, to je ispunio.
Govorila bosanska gospoda,
Govorila Tvrtku svomu kralju:
Svitli kralju, mili gospodaru,
Što će tebi Bosna i Srbija,
Što Zagorje i kršno Primorje,
Što će tebi kraljevski ti dvori,
Kad u njima ljubovke ti nema?
Komu svoje ostavićeš dvore,
Komu svoje kraljestvo veliko,
Kad se junak nisi oženio,
Ni junački porod porodio?
Gospodi je Tvrtko besidio:
Da vam kažem, bosanska gospodo,
Dosad nisam o tome mislio,
Druge brige za glavom mi bile,
Al vas sada hoću poslušati
I kraljicu vama izabrati.
Ide Tvrtko na daleke pute
Po dvorovim kraljâ i vojvodâ,
Svugdi traži za sebe divojku,
Pa ga srića namirila bila
Na bratanu cara bugarskoga,
Po imenu mladu Doroteju.
Tvrtko kupi kićene svatove,
Kupio ih tri miseca danâ,
A kada se svati sakupiše,
Posidoše konje vilovite,
Odjezdiše po mladu divojku.
Ko bi tebi, pobro, pobrojio
Sve svatove slavnog Tvrtka kralja?
Valjalo bi upitati vilu,
Što gledala s vrha Durmitora
I Tvrtkove svate pobrojila
Zdravo Tvrtko do divojke dogje,
A kad pade tastu u dvorove,
Izvedoše više divojaka
Crnookih lipih bugaraka,
Sve su lipe i sve su prikladne,
Al megj svima sjaje Doroteja

Digitized by Google

Kô megj zvizdam zvizda prihodnica.
Jest pristala neva Doroteja,
Pristala je, moja braćo draga!
Na glavu joj kruna postavljena,
Od gorskoga cvića sapletena,
Ponajviše cvića bijeloga,
Za znamenje da je dijevojka,
Dijevojka, vesela joj majka!
Vrh čela joj crna kosa stala,
U zavojke ter se kovrčala;
Čelo rube dvi obrve guste,
Dva joj oka dvi kupine crne,
Jagodice rumen-jabučice,
Usta regbi pàrom probivena,
Zubi bili, gusti i cijeli,
A struka je kô u gori jela,
Pa na život pristalo joj ruho,
Kô da nije od šavca krojeno,
Već kô da je sa njome rogjeno.
Na vratu joj struke od korala,
Koral pao po bijelu vratu
Kao krvca po gorskomu snigu;
Na rukam joj vere i prstenje,
Sva tkanica od suhoga zlata,
Po tkanici svakako zlamenje,
Ptice, ribe, zviri urizane,
Sjaj prosiplju na sve četri strane.
Na nogam joj papuče šarene,
Sve u samu svilu izvezene.
Doroteja pozdravlja babajka,
Mučno joj se alalit sa majkom,
Suze krije lipota divojka,
Pa se baci dori na ramena
I u ruke prihvati dizdume;
Jengije se na konje baciše
I ostala svaća posidala.
Tvrtko jaši zečka pritiloga,
Uzanj neva sidi na doratu,
Razvili se svioni barjaci,
Osukali kićeni svatovi,
Bože mili, svaće izabrane!
Tu su bani i prva vlastela
Od sve Bosne i kršnog Zagorja,
Od Srbije i divnog Primorja,
Svaki jaši konja vilovita,
Svaki novo ruho pokrojio.
Pod svaćom se konji pomamili,
Zveka stoji pucâ na svatima,
Zuka stoji tokâ na dolamâ,
Cika stoji zlaćanih pulija,
Huka stoji konjskije' kopita,
Hrka stoji razigranih konja!
A da vidiš mladu Doroteju,
Kako muški doru poigrava
I svojim se Tvrtkom utrkava!
Kud prolaze kićeni svatovi,
Na pričeke narod izlazio,
Djakonije svake iznosio,
Da pogosti umorne svatove.
Prid kraljicu cure izlazile
I isprid nje cviće prosipale;
Doroteji to milo bijaše,
Pa divojke lipo pozdravljaše.
Kad u dvore nevu dovedoše,
Tu je gozba misec dana bila,
Takva gozba prij' se ne vidila.
Dvor je kraljev narod poklopio,
Kolo se je tu divno vodilo;
Kolo igra hiljada momakâ
I toliko mladih divojaka,
Kolo igra, pisma se razliga,
Sve su pisme kralju naminjene
I njegovoj lipoj zaručnici
Doroteji bosanskoj kraljici.
Tomu dugo ne potraja vrime,
Ne navrši ni godina danâ,
Doroteja čedo porodila,
Malo čedo, al je muška glava,
Pa je novo tad veselje bilo,
Jer se kralju sinak porodio —
Kada Tvrtko naslidnika vidi,
Hoće da mu kraljestvo raširi,
Pomagaše kraljicu ugarsku
Proti silnoj ugarskoj gospodi,
A ona mu grad Kotor darova.
Još je Tvrtko mista zadobio:
Klis, Knin, Vranu, novu Ostrovicu.
Knjiga stiže slavnom Tvrtku kralju

Digitized by Google

Od susida srpskog car-Lazara,
Lazar Tvrtka zove na Kosovo,
Pa mu Tvrtko svoju pomoć šalje,
Al izdade Vuče Brankoviću.
Dok se vojske bile na Kosovu,
Zgodu hvata kralju Sigismunde,
Muž Marije ugarske kraljice,
Te on Tvrtku otimlje gradove
Klis, Knin, Vranu, novu Ostrovicu.
Na to se je Tvrtko razljutio,
Silenu je vojsku sakupio,
Pak je šalje u zemlju hrvatsku
I osvaja mista i gradove.
Dragovoljno svak Tvrtka priznaje
Za svojega novog gospodara,
U Sutisku idu poslanici
Iz Omiša, Splita, Šibenika,
S Brača, Hvara, Korčule i Visa
Prid kolina Tvrtku gospodaru.
Sve ih Tvrtko ljubeznivo prima
I kraljsku im on besidu dava,
Pravice im da će uzdržati,
Od svakog ih branit i gledati.
Sad se Tvrtko za kralja proglasi
Od hrvatske stare Banovine
I hrvatske zemlje Dalmacije.
Zvizda sriće Tvrtku prosinula,
Sunce sjajno njega obasjalo,
Na vrhuncu slave on bijaše:
Zvonimira imaše kraljestvo,
Dušanovo uživaše carstvo,
On sjedini Srbe i Hrvate
U jedinu ciglu kraljevinu,
Pa se braća lipo milovala,
Jer ih jedno zadojilo mliko,
Jer ih ista zapìtala majka,
Jer ih isti jezik naučila,
Jer im pisme iste izvodila,
Jer ih iste milovale vile!
Tako bilo, moja braćo draga,
Za vladanja slavnog Tvrtka kralja,
Tako bilo, sad se spominjalo,
A mi, družbo, zdravo i veselo!

Digitized by Google

PISMA

o ženidbi kneza Krsta Frankopana sa kneginjom Julijom talijankom.

Podigla se Zrinska Katarina
Baš iz Ozlja mista kamenoga
Do Primorja rogjenoga svoga;
Podigla se bratu u pohode,
Milom bratu Krstu Frankopanu.
Lipo ju je bratac pričekao,
Prida nju je šetom išetao,
Pa je seku u grad uvodio,
U primorsko misto Kraljevicu.
Katarinu čeljad poznavala,
Kô što se je kod njih odgojila,
Ko ju srita, svak za zdravlje pita,
I kako joj dica u topragu,
I kako joj Petar Zrinoviću,
Silan junak, svem narodu dika.
Pa se Kata od puka ne tugji,
Prem gospogja i svitla kneginja,
Već svakomu milo odgovara,
I besidu slatku svakom dava.
Katarina s bratom ulazila
U njegove bogate dvorove,
Pa izigje na donje pendžere,
Što gledaju na jadransko more,
Na pendžer se Kata naslonila,
Ne bili se mora nagledala
I njegovih srebrenih valova
I njegovih bilih galebova
I po moru jidrećih brodova.
Kata srče morskoga odaha,
U ditinstvu kom se priviknula,
A kojeg se pravo zaželila,
Boraveći daleko od mora.
Kada se je sita nagledala
Sinjeg mora i divnog Primorja,
Sa bratom je govor zametnula:
O moj Krsto, od matere brajne,
Što će tebi more i Primorje,
Što li će ti gradovi i sela,
Čemu tvoje blago i bogastvo,
Da ga većeg ni car ne imade,
Što će tebi ova kula sjajna,
Divna kula na devet tavanâ,
Kada po njoj ne šeće ti ljuba?
Tebe narod u Primorju ljubi,
Al se na te ipak ljuto tuži,
Jer kneginju ne vodiš u dvore
I ne ragjaš sive sokolove,
Da ne ginu Frankopanovići,
Od starine bani i plemići.
Katarini Krsto govorio:
Pravo veliš, draga seko moja,
Pa kad si me za to upitala,
Da ti kažem i da ti ne lažem,
Ja sam za se curu zamirio
Baš u Rimu proslavljenom gradu,
Al ju jošter nisam isprosio,
Isprosio i prstenovao,
Al ju brzo mislim isprositi
I u moje dvore dovoditi.
Što je Krsto seki govorio,
Onako je po istini bilo,
Još kada je na naucim bio,
On opazi u Rimu divojku
Tankovitu mladu talijanku,

Digitized by Google

Gospodskoga roda i plemena,
Po imenu Juliju divojku.
Divna biše Julija divojka,
Divna biše, braćo i družino,
Crne kose i crnoga oka,
A u licu bila i rumena,
Kao krvi, mlika nalivena,
Usnice joj rumene ružice,
U prsima opuna i jaka,
A pleća joj kao u junaka,
Ošibita, a u pasu tanka
Ta Julija lipa talijanka;
Sitna hoda, hitra okretaja,
Žive ćudi, srca plemenita,
U svačemu biše uzorita.
Za njom Krsto po Rimu šetao,
Na Juliju oči okretao,
Pa i njega Julija gledala,
Jer je bio roda gospodskoga,
U Taliji svuda poznanoga.
A pristal je bio knez Krstane
Kô divojka najlipša u licu,
Mudar, vesel i svakomu mio,
S kim godir je u Rimu općio.
Kada Krsto izuči nauke,
On se vrati u svoje Primorje,
U svoj lipi gradić Kraljevicu,
Al mu srce u Rimu ostalo,
Ostalo mu srce kod Julije,
Pa joj Krsto sitne knjige piše,
Neka mlada dogje do Mletakâ,
Jer su Mleci napram Kraljevici,
Samo što ih more rastavilo.
Julija bi Krsta poslušala,
Jer u Mlecim tetka joj je stala,
Te ju majka u tetke puštala,
A kad došla u Mletke Julija,
Krsto tanku lagju opremao,
U lagju se s mornarim krcao,
Pa jidrio priko sinjeg mora
Do gizdavih na moru Mletaka.
Često brod mu vitrovi hvatali,
I na brodu jidra razdirali,
A valovi zigjali se silni
Kô planine jedan po drugome,
Mornari bi od straha drhtali
I u srcu teško uzdisali,
Ali Krsto ništa ne predao,
Jer Juliju prid sobom gledao,
Pa njezina svitila mu slika
Kô sa neba zvizda sivernica.
Do Mletakâ zdravo dohodio,
U Mlecima mladu nahodio,
Sa Julijom po Mlecim šetao,
U gondoli s njome se voskao.
Neka znate, moja braćo draga,
Mleci su vam na moru gragjeni,
Sve je otok jedan uz drugoga,
Po otocim kuće nanizane,
Pa kad lito u Mlecim osvane,
Te kad noćca na zemljicu pane,
A s pučine sjaje misečina,
Izvezu se mletačka gospoda,
Ivezu se na šetnju po moru
U brodicam, što zovu gondole,
Pa gondole po konalu lizu
Na hiljade, nije lagat hvajde.
Iz Mletakâ Krsto se vraćao,
Pa k Juliji opet putovao;
Te bi šetnje sve lito trajale,
U zimi bi samo pristavale,
Jer bi Julka išla na zimište
U Rim k svojoj ostariloj majci.
Krsto bio davno odredio
Mladu Julku dovesti u dvore,
Te kada ga sestra ukorila,
Što se jošter oženio nije,
On se odmâ putovati spremi.
Ode Krsto do bijelog Rima,
U matere isprosi Juliju
I njezina strica rogjenoga,
Jer joj otac priminuo biše:
Pa Frankopan svadbu ugovora,
Ugovora do četri miseca,
Dok pokupi kićene svatove.
Kad se Krsto kući povratio
I u svoju Kraljevicu sio,
Stade Krsto pisat knjige bile,

Digitized by Google

Prvu piše zetu jedinomu
Po imenu Petru Zrinoviću:
O moj zete Zrinovića kneže,
Kud će suza nego li na oko?
Kud će šura nego zetu svomu?
Tebe prvog zovem u svatove,
Kad ne imam brata od matere.
Ti ćeš biti diver uz divojku,
Sobom vodi moju sestru milu,
Katarinu virnu ti ljubovcu
I Jelenu dragu mi nesteru,
Nek jengije budu uz nevistu.
Još povedi, zete Zrinoviću,
Lipu kitu biranih momaka
U bogato odivenih ruho,
Oružanih kô na boj da kreću,
Jer daleke gazit nam je pute
Priko ravne zemlje talijanske,
Pa nas može kogogj zakinuti,
Ali da nas i puštaju mirno,
Neka s nama kite od momakâ
Kô iz gore čvrstih jelinaka,
Pa nek vide talijanski momci
Kakvu momčad Hrvatska nam goji,
Da se živa nikoga ne boji!
Kad je Krsto knjigu napisao
I zetu je svojemu poslao,
Opet side, drugu knjigu piše,
A na ruke od Senja Ivanu.
U knjizi je njemu besidio:
Pobratime od Senja Ivane,
Dogji meni na pir u svatove,
Prid svatovim nosićeš barjaka,
Jer ti ruka u mišici jaka,
Pa se ona umoriti ne će,
Noseć barjak priko Italije
Ćak do Rima grada slavljenoga.
Još te molim, mio pobratime,
Sobom vodi tvoje sokolove,
S kojim Turcim na megdan izlaziš,
Jer je nama dugo putovanje,
Pa nas može kogogj zakinuti
Priko ravne zemlje talijanske,
Ali da nas i puštaju mirno,
Neka s nama kite od momakâ
Kô iz gore čvrstih jelenaka,
Pa nek vide talijanski momci
Kakvu momčad Hrvatska nam goji,
Da se živa nikoga ne boji!
Kad je Krsto knjigu opremio,
Opet side, pa on treću piše
Baš na ruke Smiljanić Iliji,
U knjizi je njemu besidio:
Ej Ilija od Kotara diko,
Tebe slavi malo i veliko
Radi tvoga velikog junaštva,
Pa te molim, mio pobratime,
Dogji meni na pir u svatove,
Ti ćeš biti za staroga svata,
Svak će tebe slušat kao brata,
Starog svata slušati valjade,
Jer sa svaćom on vladati znade.
Još te molim, mio pobratime,
Sobom vodi tvoje sokolove,
S kojim Turcim na megdam izlaziš,
Jer je nama dugo putovanje
Priko ravne zemlje talijanske
Pa nas može kogogj zakinuti,
Ali da nas i puštaju mirno,
Neka s nama kite od momakâ
Kô iz gore čvrstih jelinaka,
Pa nek vide talijanski momci
Kakvu momčad Hrvatska nam goji,
Da se živa nikoga ne boji!
Kad je Krsto knjigu opremio,
Opet side, pa četvrtu piše
Baš na ruke od Zadra Ivanu,
U knjizi je njemu besidio:
Pobratime od Zadra Ivane,
Dogji meni na pir u svatove!
Kad je Krsto knjigu opremio,
Opet side, petu knjigu piše
A na ruke Nakiću Stipanu,
Te ga zove na pir u svatove.
Opet side, šestu knjigu piše
A na ruke Boži Milkoviću,
Te ga zove na pir u svatove.
Opet side, sedmu knjigu piše

Digitized by Google

Baš na ruke starom Vuškoviću,
Te ga zove na pir u svatove.
Opet side, osmu knjigu piše,
Te je šalje Nuki Novljaninu
I zove ga na pir u svatove.
Još je Krsto knjige rasturio,
Rasturio na sve četri strane:
Gdi je godir čuo za junaka
Od hrvatskog slavnoga plemena,
Sve je Krsto u svate pozvao.
Stadoše mu svaća dolaziti
U Primorje, u bile mu dvore:
Prvi dogje Petar Zrinoviću,
Sobom vodi kćercu i ljubovcu,
A za sobom stotinu momakâ,
Sve momakâ kao jelinakâ.
Drugi dogje od Senja Ivane
I on vodi stotinu momakâ.
Treći dogje Smiljanić Ilija
I on vodi stotinu momakâ.
Pa eto ti od Zadra Ivana,
Za Ivanom Nakića Stipana,
Za Stipanom Bože Milkovića,
Poza njime starog Vuškovića,
Nakon njega Nuke Novljanina.
Pa i drugih na glasu junakâ,
Što ih ne ću po imenu zvati,
Jer bi pisma odveć duga bila.
Kad se svaća dobro odmorište,
Svi na dobre konje posidoše,
Pa odoše u Rim po divojku.
Pet su danâ svaća putovala,
Nosili ih konji kao vile
Priko ravne zemlje talijanske.
Niko njima ne reče ni riči,
A kad šesti danak osvanuo,
Upadoše u rimske poljane,
Kuda teče Tever voda hladna.
U vrh polja na sedam glavicâ
Veliki se Rim je opružio,
Nanizao visoke palace,
Kakvih malo u svitu imade.
Nema grada do vičnoga Rima,
Njemu sva se povisnica klanja,
Jer iz njega svitlost prosinula,
Krstova se vira raširila.
Pa kad došli Rimu na poglede,
Govorio Petar Zrinoviću:
Ej svatovi, mila braćo moja,
Gledaće nas iz Rima gospoda,
Otvoriće durbinim kolinca,
Pa ded, braćo, da se uvrstamo,
Društvo naše lipo poredamo!
Svi Zrinskoga riči poljubiše,
Pa se u red lipi postaviše:
Prvi jaši od Senja Ivane
Na gavranu svomu pritilome,
Livom rukom pridrži dizdume,
A sa desnom koplje od barjaka;
O rame je koplje oslonio,
Na koplju se barjak razavio,
Barjak vije i konja pokrije,
Ali gavran podniti ne može,
Da mu barjak u grivu se miša,
Pa od bisa u nebesa gjisa,
Živ mu plamen kroz nozdrve liže,
Uzdu zubim hoće da prigrize.
Njega kroti Senjanin Ivane,
Konja kroti, a barjaka nosi,
Pa da vidiš, mio pobratime,
Kakvo ruho pokrilo Ivana
I kakva mu na konju oprema!
Na glavi mu kalpak sa čelenkom,
Za kalpakom pero pozlaćeno,
Svrh košulje dvi jačerme pâne,
Na kojim su puca s obe strane,
Jedni viti, a drugi priviti,
Megju njima toke od dvi oke,
A što mu je puce pod gr' ocem,
Ono mu se na čekrk okreće,
Čime junak pije rujno vino.
Na nogam mu čizme do kolina,
A uz noge gaće šarovite;
Više ima do kolinâ zlata
Nego čohe i bijela platna.
O pasu mu svilaj-pripašnjača,
Sva je ona zlatom okovana.
Iz nje vire do dvi puške male,

Digitized by Google

Obe one bez kremena pale.
O bedri mu posiklica ćorda,
Koja se je krvce napojila
Od stô putâ manje ni cigloga.
Na konju mu mrka vučevina,
A po vrh nje sura lisičina,
Povrh one meka kunetina,
A najgornja svitla vidretina.
Na gavranu četiri kolana,
I još peta sa mora tkanica,
Pa kakva je sa mora tkanica!
Nit je tkana, niti je snovana,
Već u čisto zlato salivana;
Po njome su zmije uslikane,
U visoko podignule glave,
Ter široka rastvorile usta,
Proždrle bi konja i konjika;
U zubim im dragi kamen stoji,
Prid kojim bi mogô večerati
U ponoći kako no u podne.
Za Ivanom jaši sustopice,
Jaši kršnih stotina momakâ,
Sve momaka mladih dvaestaka,
Pristaliji jedan od drugoga,
A snažniji svaki od jelenka. —
Drugi ide Smiljanić Ilija
Na zekanu konju od megdana,
Lip je Ile, gojile ga vile,
Dugačke je brke podgojio,
Pleća su mu kô široka jela,
U pirno je on obučen ruho,
I zekan mu okićen je divno.
Za Ilijom momci osukali,
Imade ih na broju stotina,
U svakog su pleća od aršina,
Svaki jaši konja vilovita.
Treći ide Petar Zrinoviću
I šura mu Krsto Frankopane,
Oba jašu jedan uz drugoga.
Pod Petrom je siva bedevija,
Pod Krstanom vranac mušterija.
Za njima se redon poredale
Katarina Petru za legjima,
A Jelina ujcu za kostima;
Katarina na dobru alatu,
A Jelina na brzu gjogatu,
Pa se Kata s Petrom razgovara
O svom dobru i topragu svome,
A Jelina mamena divojka,
Mamuzama gjogu podbadava
I prid ujca s konjem pritrkava,
Svakojake zameće mu šale,
Jer ju mladu brige ne batale.
Pa što bih ti kazivao, pobro,
Kako Petar odiven je bio
I šura mu Krsto Frankopane?
Kad bih htio kazivat im ruho
I jengijam kćeri i materi
I konjima brojiti kolane
I još one zlatne potprsine
U kojima sjali alemovi
Još spominjat stotinu momakâ
Što ih Zrinski dignuo bijaše,
Kô iz gore čvrstih jelinaka
Daleko bi gusle me odnile
I tako su dosta ne zanile,
Pa hajdemo da dalje pivamo
I ostalu svaću nabrajamo.
Za Petrom je od Zadra Ivane
Na kulašu konju vilenome,
Za Ivanom Nakiću Stipane
Na svojemu pritilu dorinu,
Za njim junak Božo Milkoviću
Na ždralinu ptici lastavici,
Pa se suče stari Vučkoviću
Na gjogatu vas u suhu zlatu;
A kakav je stari Vučkoviću?
Sida ga je popanula brada,
U ustim mu zuba nijednoga
Nego cigla dva krnjatka zuba,
Te kad škrine zubom oba zuba
Iz usti mu živa vatra siva
I pali mu bradu i brkove.
Nakon onog starog Vuškovića
Jaši junak Nuko Novljanine
Na labudu konju bijelomu,
Pa ostali kićeni svatovi;
Svi u srebru i suhomu zlatu,

Digitized by Google

A pod svakim konj je ugojeni,
Iz dalekih kraja potraženi.
Išetala od Rima gospoda,
Išetala gradu na bedeme,
Rastvorila durbinim kolinca,
U onu ih svaću zapinjala,
Pa od Rima zborila gospoda:
Bože dragi, kićenih svatova,
Dragi Bože, bogatih odora,
A momakâ kao sokolovâ,
Brzih konja kao lastavica!
Svaća stignu do mlade divojke,
Gospoda ih mnoga pričekaše,
Za junačko zdravlje upitaše
I kakvo im bilo putovanje
Priko ravne zemlje Italije.
Svatovi se Rimljanima hvale
O lipoti Italije ravne,
I o miru koji imagjahu,
Dok za više dana putovahu;
Pa sidoše, ter opočinuše,
Dokle dobre konje nazobiše
I dok svoje odmoriše tilo.
Kod divojke svadbu svadbovaše,
Pa digoše gizdavu divojku,
Julijanu divojku udanu,
S Rimljanim se lipo pozdraviše
I svojim se kućam uputiše.
Kad stigoše u kršno Primorje,
Gdi su dvori Krsta Frankopana,
Kraljevica što se misto zove,
Nagrnuo narod sa svih strana
Pozdraviti Krsta Frankopana
Kao svoga dobrog gospodara
I njegovu svitlu zaručnicu
Julijanu mladu nevisticu.
Razavili primorci barjake,
Sve barjake kako no oblake,
Po brdima pucaju kubure,
Rekao bi ore se planine,
A cure se redom poredale,
Sve u bilu kao gorske vile,
Pa prosiplju prid nevistu cviće
I pivaju pisme iza glasa,
Držeć jedna drugu oko pasa.
To Juliji odveć milo bilo,
Pa divojke lipo pozdravljala
I njihove nošnje razgledala:
U vlasima zlatne ukosnice,
U ušima zlatne naušnice,
Oko vrata nizove bisera,
Na prsima struke od korala
I srebrene vele pribodače
I zaklopce lipo urizane,
Pa tkanice od suhoga zlata,
Na kojim su kopče dragocine,
Pa bogato divojačko ruho:
Na glavama svione maraine
I sadake od čohe crljene
I košulje po prsim vezene,
I rukave skupo našarane
I gajtane lipo poredane.
Kad unišla neva u dvorove
Svoga draga Krsta Frankopana,
Prid dvorom se kolo zavrgnulo,
Kolo igra hiljada momakâ
I hiljade mladih divojaka,
U kolu su kićeni svatovi,
Kolo vodi Smiljanić Ilija,
Pa dika je pogledat Iliju
I crnu mu kosu do ramena
I njegove dugačke brkove
I lice mu kao u divojke.
Misec dana tu se pirovalo,
A početkom drugoga miseca
Svatovi se kućam razigjoše,
Pivajući konje igrajući,
A mi družbo zdravo i veselo!

Digitized by Google

PISMA

o Petru Zrinskom i šuri mu Krstu Frankopanu.

Starinsko je pleme Zrinovićâ,
Od Hrvatske banâ i plemićâ;
Zrinovići bijahu knezovi
Od Bribira, Zadra i Skradina
I od Klisa, Splita i Trogira,
Primorskim se zovu banovima,
Ravnoj Bosni i Ercegovini.
Zrinovići tvrde ugovore
Sa ugarskim Kolomanom kraljem
Na pristolje uzdižu kraljeve,
Za duždeve udaju odive,
A neviste vode iz Mletakâ.
Zrinovići bogati su bili
Kao prvi kralji i cesari,
Mnoge svoje imali gradove,
Neprigledna polja i dolove,
Crkve grade, dižu manastire,
Namištaju mnoge zadužbine.
Od ovoga slavnoga plemena
Rodiše se popi i biskupi,
Opatice i božje svetice,
Mnogi mudri izučeni ljudi,
A najviše na glasu junaci,
Što se slave od starih vrimena
I slavit se hoće bez pristanka
Viruj, pobro, sve do sudnjeg danka,
Jer ne ima roda ni plemena
Kuda godir žarko sunce sjaje,
Do junačkog roda Zrinovića!
S kim se godir Zrinovići biše,
Svud junačke megdane odniše;
Da ne bilo zrinskoga plemena,
Sve bi Turci bili poklopili,
U Beču im barjak se vijao
I Rim isti pod nogam im stao —
Drugo pleme iza Zrinovića
Jest kolino Frankopanovića,
Od starine junačkoga roda,
Hrvatskoga našega naroda.
Frankopani gospodari biše
Od kvarnerskih u moru otoka,
A na kopnu imali gradove:
Kraljevicu, Vinodol i Bakar,
Senj kameni i puno čuveni,
Pa tolika sela obragjena
I lozicom slatkom zasagjena.
Frankopane narod je ljubio
Kao svoje mile gospodare,
Jer narodu prijazni bijahu
I sa pukom lipo skladovahu.
Od njihova slavnoga plemena
Mnogi bani hrvatski su bili,
Vojevode i duhovni oci
I pametnih knjiga pisaoci.
Slušaj, pobro, je li ovo dika,
Frankopanske u bogate dvore
Dolazili kralji i cesari,
Sa njima se lipo bratimiše,
U njih svìta često upitaše,
Da rasprave rate i bojeve.
U Cetinju Frankopanskom gradu
Hrvatski se sastaše plemići,
Kada svojim kraljem izabraše
Ferdinanda habsburskog plemena.
Frankopanić slavni knez Štipane
Svoj Hrvatskoj za bana je bio,
Upravitelj Kranjske pokrajine;
Kao kralj je svoj novac kovao

Digitized by Google

I na novac svoj grb udarao;
Dužio je cara Sigismunda,
Znan je bio i čašćen posvuda.
Zrinovići i Frankopanovići
Od starine pobratimi bili,
Zajedno su u četu hodili,
Pridvodili hrvatske sokole;
Potukoše silene Tatare
Na širokom polju jelinskome,
Sa Turcima megdane diliše
Na rikama Uni, Kupi, Savi,
Po Dunavu i na rici Dravi,
Šesto godin' oni vojevaše
Za Isusa krvcu prolivaše
I za svoju lipu otačbinu,
Hrvatsku nam dragu i milenu.
Pape njima blagoslove slahu,
Jer Krstovu viru branijahu,
A pisme se o njim izvodile
U različne od svita jezike,
Jerbo bitke dobiše velike.
Ne ću tebi ja kazivat, brajne,
Kazô ti je starac Milovane,
Sto učini Zrinović Nikola
Kod Sigeta grada slavljenoga.
Njemu Turci kaštil zapališe
On otvori od kaštila vrata
Golom sabljom u desnici ruci
I kô vuče udari na Turke;
Nit se puste umoriše ruke,
Prisicajuć na kabliće Turke,
Al ga biše zrno pogodilo
U zlo misto u čelo junačko.
Mrtav pade, Bogu dušu dade,
Vas svit njega bez razlike slavi,
Pod Sigetom je on suzbi Turke,
Što dogjoše na silne buljuke,
Da poplave ravnu Ungariju,
Nimsku zemlju i svu Italiju. —
Već kud ćemo, moje gusle tâne,
Gusle moje, slatko milovanje,
Vi daleko mene zanosite,
Kad bi htili samu desetinu
Nabrojiti junačkih megdana,
Sto odniše slavni Zrinovići
I knezovi Frankopanovići
Vlašići bi goru nadhitili,
A štapi se dali niz pučine,
I slamari s kolim odmaknuli,
Društvo naše sanak obhrvao,
A moje se umorile ruke,
A i tanke strune popucale,
Jer bi mezne smole ponestalo,
Pa ded', gusle moje milovane,
Da mi ovu pismu prikratimo
Ispivajmo braći na sastanku
U ovome domu poštenomu,
Kako ljuti njihovi dušmani
Umoriše Petra Zrinovića
I šuru mu Krsta Frankopana
Nazad dvista i dvaest godinâ,
Nije laži, živa je istana! —
. . . . . .
. . . . . .
Iznile se visoke planine
Baš na siver od Karlovca grada,
Otkle teče Kupa voda hladna
I natapa polja i doline.
U zaklonu tomu planinskomu
Pri jednomu brdu pitomomu
Bilio se lipi Ozalj grade
Kao labud na sinjemu moru:
Bilio se na pripeku sunca,
U osinu hlada planinskoga.
Oko Ozlja pridebega gora,
Ispod Ozlja Kupa voda teče,
Oko Kupe tustice livade,
Po livadam gojne krave pasu,
Poigraju konji sedlenjaci,
Ovce grizu travu ditelinu,
Mladi janjci provagjaju šale,
A kad kosci u polje se svale,
Skupa kosi hiljada kosacâ,
Skupa štekće tisuća brusacâ,
Otkos pada, šiša se livada,
Nabije se trava u stogove.
To su stozi Petra Zrinovića,
Gospodara bilog Ozlja grada,

Digitized by Google

Zrinovića volovi i ovce,
Zrinovića konji viloviti,
Zrinovića mnogobrojni janjci,
Zrinovića Kupa voda hladna,
U kojoj je masnica pastrva,
Zrinovića gora pridebela,
U kojoj su hiljade bristovâ
I hiljade stolitnih hrastova;
Zrinovića vlake i lazovi,
Kud prutaju lozovi mlazovi.
Na daleko dobro se proteglo
Bogatoga Petra Zrinovića,
Po tom dobru mnogi su gradovi,
Neizbrojna sela i varoši,
Pa mlad momak ne bi prigazio
Sve imanje Petra Zrinovića,
Da ga gazi nedilju danakâ,
A ne bi mu blago pokovalo,
Da ga kuje pedeset zlatarâ
Bez pristanka za godinu danâ.
Knez je Petar bogatlija bio,
Jasprom teži od istoga cara,
Leopolda cara nimačkoga,
A desnica u ramenu ruka
Tvrgja mu je bila od čelika,
Te junaštva činio velika.
Nije bilo čuti za junaka,
Koj bi Petru u prste došao,
I sa njime snagu okušao.
Petar stoji u Ozlju gorskomu
Kao orô u timoru svomu,
Pa da vidiš, mio pobratime,
Bile dvore Petra Zrinovića!
Kuća mu je na devet tavanâ,
Svi tavani drva hrastovoga,
A grede su panja bristovoga,
Po tavanim množija komorâ,
Pengali ih majstori sa mora,
Pengali ih i lipo slikali,
Masnu plaću za trud uzimali.
Pa je kuća divno napravljena,
Lipotama svakim iskićena;
Ni car nema takovih dvorova,
Ni onakih mramornih stolova,
Ni onakih srebrenih sinija,
Ni onakih od zlata tepsija.
Po dvorovim šeta se kneginja,
Katarina Petrova ljubovca,
Od plemena Frankopanovića,
Divna žena, daleko čuvena,
Puno mudra i puno učena.
Katarina goji uz kolina
Nejakoga svog Ivana sina
I dvi kćerke Juditu i Zorku,
A Jelinu već je podgojila,
Već je ona gotova divojka.
Pa kakva je Jelina divojka,
Mlada kćerca Petra Zrinovića,
Pa kakva je, moja braćo draga?
Nij' joj para do Budima grada,
Ošibita kako no jelica,
A rumena kô prolitna ruža,
Crne kose i crnoga oka,
Lipotu je od majke primila,
A od baba junačku desnicu,
Da, desnicu, braćo i družino,
Jer je junak Jelina divojka!
Kad poside konja vilovita
I poleti priko ravna polja,
Ne bi rekô, da je ženska glava,
Nego snažno momče od megdana.
Petar hrani mnogobrojnu vojsku
Ne sa danjkom, što mu narod dava,
Već dohodkom od svojih dobara,
Pa on često udara na Turke
I krvavi svoje bile ruke.
Višeput je potukao Turke
Blizu Slunja i pokraj Legrada,
Kraj Kaniže i kod Perušića,
Kraj Brloga i Jurjeve Stine,
A kod mista Klanca Drenovoga
On ulovi pašu Čengijića
I povede sobom u sužanjstvo.
S Turcim se je na moru borio
Na obalam kršne Dalmacije
I junački megdan im odnio;
Kotor tad je Petru darovao
Za njegovo veliko junaštvo

Digitized by Google

Britku sablju od velike cine. —
Petar šuru imao je mlada
Po imenu Krsta Frankopana;
Pristal bio Krsto momče mlado,
Mlado momče stopro oženjeno
Sa Julijom lipom talijankom.
Mladi Krsto na moru sidio,
Svem primorju gospodarem bio,
Imao je bogate dvorove
I u Bakru i u Kraljevici,
Mnoge svoje velike brodove,
Što su svuda po svitu plovili,
Trgovinu svaku dovodili.
Slavni junak Petar Zrinoviću
I šura mu Krsto Frankopane
Pedeset su imali gradovâ,
Viruj, pobro, živa je istina!
Petar s Krstom lipo skladovao,
Kô s rogjenim bratom bratovao;
Petar Krsta u četu vodio
I junačkom životu učio,
A naučit lako ga bijaše,
Jer je Krsto od junačkog panja,
Kojemu se povisnica klanja,
Pa je hrabro sabljom okretao
I Turcima glave otsicao.
Slava pukla zetu i šurjaku,
Pukla slava Petru Zrinoviću
I Krstanu Frankopanoviću,
Slava pukla na daleke strane,
Jer junačke odniše megdane,
Pa to Nimcim odveć mučno bilo,
Što ih cesar namistio biše,
Da borave u Karlovcu gradu
I Hrvatim prot Turcim pomažu,
A najviše holom Aušpergu,
Generalu od Karlovca grada,
Pa poslušaj, dragi pobratime,
Što Aušperg silen Nimac radi!
Misto da on Hrvatim pomaže
Udarati na nevirne Turke,
Pušta svoje nimačke vojnike,
Nek haraju sela i varoše
I otimlju hrvatske divojke.
Trgnu sablje na seljačke momke,
Holi Nimci siti i napiti
Gdi zapaze pristalu divojku,
Tu se obnoć polagano kradu,
Lako staru iščaše vratnicu,
U težačku panu kolibicu,
Al poštene hrvatske divojke
Ne dadu se prstim doticati,
Vole one prija umirati,
Pa dohvate glavnju naženu
I Nimcu je megju oči svale,
Il britvama u ruci se brane.
Kada Nimca osmudi žerava
Ili kad ga zapara britvica,
To još gore siledžiju jari,
Pa divojku na zemlju strovali,
I poteže za obe je ruke,
Da ju brže iz kuće izvuče.
Ciči, plače sirota divojka,
Vapi oca i staricu majku,
Otac majka kliču na kolina
Prid nimačkim onim vojnicima
I kume ih Bogom Gospodinom,
Nek im puste kćercu jedinicu,
Ali Nimci za to i ne haju,
Nego starce ljuto udaraju
I odnesu sirotu divojku!
Nimci odu, a starci naviju
I vapiju: igdi li pomoći!
Pa se zgrnu momci razbugjeni
Iz susidstva prvog i drugoga,
Za Nimcima u potiru trču
I divojku otmu ugrabljenu.
Kad se Nimci do družine vrate,
Družina ih uzme na ruganje:
Lov loviste, pa ga uloviste,
Al sramotno iz rukû pustiste.
A još su vam oči osmugjene
I bijele ruke krvavljene,
Pa se Nimcim ne može na ino,
Već se druge noći opet spreme,
Da junačku sriću okušaju,
Te divojke jadne izmrcvare,
I podave stare roditelje,

Digitized by Google

A momci se toljagama brane,
Bijući se ter mnogi zaglave.
Dojadilo svitu po selima,
Pa se tuže Petru Zrinoviću
Kao svome dobrom gospodaru,
Da nemogu živit od zuluma,
Od zuluma ljutog nimačkoga:
Mnoge cure u vodu skočiše,
Uskočiše, ter se utopiše,
Da izmaknu silnim vojnicima.
Kada Petar tužbe poslušao,
To je Zrinskom odveć mučno bilo,
Te on piše knezu Aušpergu
Generalu od Karlovca grada,
Neka svoje posvisti vojnike;
Al Aušperg haje i ne haje,
Pa ćeš vidit, mio pobratime,
Kakva će se dogoditi vraga!
U Zrinskoga na službi je bio
Bukovački slavan kapetane,
Prvi junak u Petrovoj vojsci,
On imao sestru jedinicu,
Obnoć Nimci na kuću udriše,
I htidoše ugrabit divojku,
Ali u nje srce od junaka,
Pa se brani kako no lavica.
Kad vidiše Nimci siloviti,
Da nemogu, što su naumili,
Dijevojci kose odrizaše,
Po licu je noktim isparaše.
Kad u jutro danak osvanuo,
Podigla se sirota divojka,
Uvezala glavu u maramu,
Podbradila krvave obraze,
Pa u vojsku k svome bratu grede.
Kad je došla u Petrovu vojsku,
Ona traži milog brata svoga,
A kada je brata nalazila,
S glave skine vezenu maramu,
Suze roneć bratu besidila:
Ajme, brate, moj očinji vide,
Kako si me samu ostavio
Sa staricom ostarilom majkom?
Znadeš, brate, jedini od majke,
Kada bih se ja mlada češljala,
Kose bi mi pale do kolina,
A sada sam jadna ošišana
Kao ovca o Ilinju danku;
Kose moje Nimci odrizaše,
Lice moje noktim isparaše,
Ah što su mi život ostavili!
Osveti me, moj mileni brajne! —
Bukovački kad vidi sestricu
I kad začu što mu sestra kaže,
Kô da ga je munja ošinula,
Pa izbira ponajbolje druge,
Pet drugova sivih sokolova!
Svoju sestru dopratio majci,
A starica kazala mu majka,
Da su Nimci u pjanoj mehani,
Što njegovu sestru izgrdiše.
Bukovački ide do mehane,
Do pijane u selu mehane,
Al mehana pripuna vojnikâ
Sve nimačkih finih oficira.
Bukovački iz sveg glasa viknu,
On poviknu, kô da jelen riknu:
Izdirite vanka na ledinu,
O junaci, nimski oficiri,
Sto divojkam kose otkidate
I lice im noktima parate!
Po glasu ga Nimci pripoznaše,
Pa od straha jadni umirali,
Jerbo znali ko je Bukovački,
A što su mu sestri učinili.
Bukovački opet glasno viknu,
Kako viknu, kô da jelen riknu:
Izdirite, nimski izmećari!
Izdirite, silni zulumčari!
Al kada se oni ne makoše,
On sa društvom u mehanu pane,
Te ih siče na četiri strane,
Te ih viša prid pjanom mehanom,
On ih viša o dubove grane,
Nek ih jidu orli i gavrani;
Pa putuje Ozlju kamenomu
I kazuje Petru Zrinoviću
Kao svomu gospodaru knezu

Královna Společnost pro filologii slovanskou
Digitized by Google

Da je svoju sestru osvetio.
Drugog dana potla tog zgogjaja
Prispi knjiga iz Karlovca grada
Baš na ruke Petru Zrinoviću,
Knjiga biše od ruke neznane,
Al se Petru u njoj ljuto priti,
Što je njegov prvi kapitane
Pogubio deset oficira
Ponajboljih iz nimačke vojske. —
. . . . . .
Tomu dugo ne potraja vrime,
Išetala Jelina divojka
Lipa kćerca Petra Zrinovića,
Išetala prije žarka sunca,
U očeve slazila podrume,
Najboljega konja izbirala,
Pa se konju na ramena baci
I pojezdi priko polja ravna.
Čas poleti poljem grabimice,
A čas opet gazi kasimice,
Uzdom vlada kao muška glava;
Lipa Jela na konja je sila,
Kosa joj je pala niz ramena,
Kosa vije, kad konj poskakije,
Leti Jela poljem naokolo,
Obilazi očeve ograde,
Gdi težaci slatke loze sade,
Pa je našla mlade žetelice,
Gdi no žanju bilicu pšenicu,
Srpom mašu mlade žetelice,
Srpom mašu, a pisme pivaju,
Svakojake šale provagjaju.
Oko njih je Jela proletila
Kao bila iz gorice vila,
Pa upade u zelen-livade,
Gdi je konju trava do kolina
Ditelina, meka mahovina,
Kroz livade Kupa voda teče
Kupa rika mirna i tihana,
Oko Kupe izrasli jablani
I još one vrbe povijene.
Jela veza konja za jablana,
Pa se maša rukama vodice
I umiva svoje bilo lice,
Te izvadi svionu maramu,
Sa maramom lice osušila,
Pa povadi češlja iza pasa,
Da poravna žute kose svoje,
Rika joj je sjajno ogledalo.
Kada Jela malo počinula
I hladnom se vodom rashladila,
Odrišila konja vilovita,
Bacila se na dobra gjogina,
Pa se vrati k svomu bilu dvoru,
K bilom dvoru Ozlju kamenomu.
U dvorovim oca nalazila,
Nalazila svoju milu majku,
Još je mlada Jela nalazila,
Nalazila Ivana Rotala,
Pomoćnika silnog Aušperga.
Grof je Rotal u Ozalj stigao
Iz Karlovca grada bijeloga,
Dok je Jela na šetanju bila.
Pa znate li, moja braćo draga,
Zašto Rotal u Ozalj došao?
Došao je pitati Jelinu
U junaka Petra Zrinovića.
A kakav je, jadi ga ubili,
A kakav je Rotal gjuveglija?
Zabilila na glavi mu ćela,
Sploskano mu lice i runjavo,
Pod obrvam dva oka zelena,
A nos mu je kako no rodakva,
Usta blizu od uha do uha,
U ustima zubi iščoptani,
Podvaljak mu ispod vrata pao,
A trbuh mu u vis narestao.
Kada Rotal opazi divojku,
Digao se, pa je besidio:
O Jelino, srce iz nidarja,
Ho' š li meni biti za ljubovcu
I zvati se grofica Rotalska?
Pa se odmà k Petru obratio,
Te je tiho njemu besidio:
Svitli kneže, Petre Zrinoviću,
Daruj meni tvoje milo zlato,
Daruj meni lipotu Jelinu,
Ja ću slomit kneza Aušperga,

Digitized by Google

Nek sa tobom skladuje se lipo!
Još je Rotal majci govorio:
Katarino svijetla kneginjo,
Daruj meni drago dite tvoje
Za vijerne zaručnice moje!
Katarina u smih udarila
I Zrinskomu brk se zasmijao,
Premda htio, da bi pritajao,
A Jelini smijat se ne dalo,
U njoj mlada krvca uskipila,
Pa Rotalu oštro besidila:
Haj otole, ljudska nepriliko,
Pogledaj se u zrcalo sjajno
Kakva ti je ćela i kuljica;
Pa da jesi i mlagji i lipši
Od mog draga Rakocija Frana,
Ja te ne bih ni okom gledala,
Jer si iz onog jata opakoga,
Što uhodi hrvatske divojke
I na svake progoni ih muke;
Al će svanut novi Bukovački,
Svanuti će novih ih stotina,
Zla će Nimcim nastati godina!
Haj Rotale, odnesite hale,
Prij' neg stigne knez Rakocij Frano,
Za koga sam mlada isprošena
Evo ima taman godinica.
Da te Frano ovdeka zateče
I da dozna na što si došao,
Moglo bi se dogoditi vraga!
Jadan Rotal pokupi kuljice
I ispade na dvor navalice,
Pa se uspe na svoga dorina
I odjaši put Karlovca grada.
Jedva Rotal biše odmakao,
A Rakocij mladi knez stigao,
Pa kakav je Rakociju Frano,
Mlado momče iz ugarskih strana?
Pristao je kako no divojka,
Dva da ga se oka nagledaju!
Lagan kao jelen u gorici
Vesel, mio, ljubezan i čio.
Pridanj mlada Jela istrčala,
Pa kada ga upita za zdravlje,
Odmâ mu je mlada povidila,
Kako Rotal prosit ju došao,
Al kako je oparen pošao.
S Petrom Frano svadbu ugovara,
Ugovara do miseca danâ,
Pa, ko bi ti, pobro, pobrojio,
Sve svatove Rakocija Frana,
Što dogjoše iz ugarskih strana,
Svitlih kneza i slavnih vojvoda,
Dobrih konja, bogatih odora?
Svatovi su Ozalj poklopili,
Brzi konji široke livade,
Pir trajao nedilju danakâ,
Sa svih strana prispili darovi
Za Jelinu gizdavu nevistu:
Papa posla bogate darove
Moći, križe, svoje blagoslove,
Mleci šalju nevisti Jelini
Sjajni lanac od suhoga zlata,
Koji valja osam sto dukatâ,
A francuski kralju Ljudevite
On joj posla struku od bisera,
Koja valja dvadeset hiljadâ.
Podigli se kićeni svatovi,
Razvili se svioni barjaci,
Petar prati svoju kćercu dragu
I majka joj u svatove grede.
Kad stigoše u Sarosa grada,
Gdi su dvori Rakocija Frana,
Dotrčao narod sa svih strana,
Da pozdravi mlagjanu nevistu.
Misec danâ tu se pirovalo,
A na piru još se zborovalo.
Zbor zborila ugarska gospoda
Sa junakom Petrom Zrinovićem,
Ugarci su Petru govorili,
Da na pomoć on pozove Turke
Prot nimačkom caru Leopoldu,
Ali Petar na to ne pristao,
Već gospodi tiho besidio:
Istina je, ugarska gospodo,
Nimska sila već je prikipila!
Otkad moja mlagjana Jelina
Odbila je Ivana Rotala,

Digitized by Google

Pomoćnika Aušperga kneza
Generala od Karlovca grada,
Otad Nimci gore pobisnili,
Svake noći kao mrki vuci
Zaliću se u sela hrvatska
I narodu prinašaju kvara.
Na dvoru je cara Leopolda
Knez Aušperg prvi doglavniče,
Brat je ovaj onom u Karlovcu,
Pa dva brata dogovorno rade,
Da Hrvatskoj neprilike grade.
Ja ću poći k caru Leopoldu,
Ljubiću mu skute i rukave,
Živim ću ga Bogom zaklinjati,
Da Nimcima pritegne kolane,
Da ih digne iz zemlje hrvatske,
Od nikakve gdi nisu pomoći,
Već narodu od teške žalosti.
Sto rekao, to je učinio,
Leopolda Petar pohodio,
Car bijaše srca milostiva,
Aušperga prida se prizvao,
Za progonstvo Hrvatâ pitao.
Aušperg se gorko nasmijao,
Pa je caru tiho govorio:
Svitla kruno, privedri cesare,
Ti ne viruj Petru Zrinoviću;
Nisu Nimci obisni i holi,
Već Hrvati u Nimce zavraze
Iz Hrvatske prognati ih traže.
Zrinović je jedna izdajica,
Bukovački njegov kapitane
Ponajboljih deset oficira
Iz tvoje je vojske posikao,
Za to Zrinski nij' ga pokarao.
Svitla kruno, privedri cesare,
Petar s Ugrim gradi ugovore,
Oni traže da tebe umore
I obnove ugarsko kraljestvo,
Zrinovića okrune za kralja! —
. . . . . .
Petar brata imao je svoga,
Po imenu Zrinović Nikolu
Za hrvatskog on je bana bio
I u gradu Čakovcu sidio,
Po Dunavu s Turcim ratovao
I megdane svuda odnašao.
U svem svitu on poznat bijaše,
Jer i kraljim savita davaše,
Sa Petrom se lipo skladovao
I kô s bratom dragim bratovao.
Petar s juga Niko sa sivera
Branili su svoju otačbinu,
Hrvatsku nam dragu i milenu.
I Nikola caru se tužio
Rad zuluma silenih Nimaca,
Ali to je sve utaman bilo,
Jer Aušperg drukče okretao.
Opet bihu provalili Turci
Na hiljade kao mrki vuci,
Da poplave ravnu Ungariju,
Al ih suzbi Zrinović Nikola
Sa junakom Petrom Zrinovićem
I Krstanom Frankopanovićem
I ostalim na glasu junacim.
Sikoše ih tri debela danka,
Pobigoše nevirnici Turci,
Pobigoše glavom bez obzira,
Zrinovići ne dadu im mira,
Nit im dadu dahom odahnuti,
Nit im dadu nogam počinuti,
Već ih gone nazad bez pristanka,
Pa tako mi onog sudnjeg danka,
Bili bi ih sasvim izagnali
Iz Hrvatske i iz Ungarije,
Al ćeš vidit jada iznenada!
Cesar s Turcim ugovara mira
U Vašvaru gradu malenomu
I pušta im što su osvojili
U širokoj prije Ungariji,
Još Leopold turskom caru daje
Dvi stotine hiljadâ talirâ.
Tako, braćo, mudri ljudi kažu,
Tako htio silni Aušperge,
Da naškodi Ugrim i Hrvatim,
Koje on je od srca mrzio,
A najviše pleme Zrinovića
I kolino Frankopanovića.

Digitized by Google

Kad Hrvati ove čuše glase,
Ljuto oni na to uskipiše,
A najviše Zrinović Nikola,
Slavan bane od zemlje hrvatske,
Pa se stao s Mlecim dogovarat
I s mogućim kraljem od Francije,
Kako opet udriće na Turke.
Nikola se u Beč opremao,
Da bi caru žalost iskazao
Rad onoga mira Vašvarskoga.
Ali, jao moja mila majko,
Prije nego u Beč je pošao,
U šumi je bane zaglavio;
Niko reče, da ga vepar zakla,
Ili vepar il dušmanska ruka,
Njemu sjajno pomrčalo sunce!
Petar plače kao dite malo,
Plače Petar svojega brajena,
Plaču njega Mleci plemeniti,
U Parizu sprovod mu govore,
Kardinali rimski za njeg mole.
Kada Petar tugu razabrao,
Ide Petar do bijela Beča,
Cesar mu se za bratom žaluje,
Jer Nikola silan junak bio;
Pa je Petar caru govorio
O onomu miru Vašvarskomu.
Petar tkaje, Aušperg pritkaje
I prot Petru svašta prilagaje.
Sva Hrvatska sad Petra vapije
Za svojega narodnoga bana
Nakon smrti Nikole mu brajna,
Narod želi, al Nimci ne žele,
Pa ne mare što Hrvati vele.
Napokon je Petar banom bio,
Al u banstvo nij' se uvodio,
Beč ga još nij' bio potvrdio.
Pa čuj, brate, moj mili Hrvate,
Što još rade Nimci zulumčari!
Ban hrvatski do tada imao
Svoju vojsku narodnu hrvatsku
I sa njome ban je okretao,
A sad Nimci od Boga im bilo,
I to pravo banu uskratiše
I vojsci mu ime prominiše,
Da nij' više vojska narodnova,
Već kô svaka druga cesarova.
Na to Petar silno uskipio,
On i šura Krsto Frankopane,
Pa povedu tajne dogovore
Sa francuskim Ljudevitom kraljem,
Sa Mlecima i sa Ugarcima,
Nek im dadu od boja pomoći,
Da udare na Nimce silene,
Iz Hrvatske da ih istiraju,
Gdi im nikad mista bilo nije;
Da oproste narod od zuluma,
Da im Nimci ne taru pravice,
I ne krše stare povlastice.
Ali svaka gragja uši ima,
Svaka tajna dogje na vidilo,
Pa Aušperg dozna u Karlovcu
Za urotu Petra Zrinovića
I šure mu Krsta Frankopana,
Te on odma javi svomu brajnu
Aušpergu bečkomu ministru.
To ministar jedva dočekao,
Pa je trkom caru potrkao,
Ovako je caru besidio:
Svitla kruno, privedri cesare,
Jesam li ti dobro prorekao,
Da će Zrinski tebe odbignuti,
Proti tebi vojsku podignuti?
On pomoći pita u Mletakâ,
U francuskog kralja Ljudevita,
Bukovački po Turskoj se skita,
Da primami proti tebi Turke,
A Ugarci stoje na oprezu,
Ljuto oni proti tebi režu,
Jer ih ucka Rakociju Frano,
Zet opaki Petra Zrinovića.
Već čuli me, raša kruno svitla,
Prije nego Zrinskom pomoć stigne,
Daj da onu zmiju ulovimo
I šuru mu Krsta Frankopana!
Kad Leopold čuo Aušperga,
Njemu cesar tiho besidio:
Čini, kneže, kako bolje znadeš,

Digitized by Google

Čuvaj, kneže, i mene i sebe!
Tad Aušperg sitnu knjigu piše
Baš na ruke Zrinoviću banu,
U knjizi je njemu besidio:
Svitli bane od hrvatske strane,
Cesar želi s tobom besiditi
I sa tvojim šurom Frankopanom,
Brže da ste do careva dvora!
Stiže knjiga u Čakovca grada,
Gdi je bane s banicom sidio,
I Frankopan tu se pridesio,
Knjigu štije Zrinoviću bane,
Govorila banica gospogja:
Čuj me, Petre, mio gospodare,
I čuj, Krsto, od matere brajne,
Ne hodite k Beču bijelomu,
Nikud mi je srce utrnuto,
Ništo mi se zlovidovo kaže!
Ali joj je Zrinski govorio:
Katarino, moja virna ljubo,
Ko će nama moći nahuditi,
Kad nas cesar zove prid kolina?
Pa mi nismo kakvi izmećari,
Nego mi smo vlastela hrvatska,
Kojoj istom suditi se može
U njihovoj samo domovini!
Hrvati se svojevoljno dali
Pod okrilje orlu habsburgskomu,
Pa Ferdinand prvi prisegao,
Kada smo ga kraljem okrunili,
Da će naše čuvati pravice!
Svi njegovi svitli naslidnici
Hrvatima isto se zakleli,
Te i isti privedri cesare
Leopoldo sadašnji vladare
Obetanje isto nam je dao;
Pa ću poći do careva dvora
Sa šurjakom Krstom Frankopanom,
Caru ćemo kazati u lice,
Mač da ćemo trgnuti na Nimce,
Ne idu li iz naših zemalja,
Ne stanu li već nas progoniti
I pravice naše odnositi!
To izusti na konja se baci,
Te je ljubi s konja besidio:
S Bogom Kato! do nedilje danâ,
S Bogom sestro! Frankopan se javi,
Pa ih hitri konji odnesoše
Kô dvi brze ptice lastavice.
Tri su dana bila putovanja,
Dok stigoše do Beča biloga,
A kad stignu u Beča biloga,
Dočeka ih kočija od zlata
Kô plemiće i gospodičiće,
Da ih vodi u careve dvore.
Side Petar u zlatne kočije,
Side mladi Krsto Frankopane,
Oba sidnu, žalosne im ljube!
Ne vode ih konji pod kočijam,
Ne vode ih u careve dvore,
Već ih vode do tavnice tavne;
Na vratima od tavnice tavne,
Vojnici su mnogi poredani,
Svi su oni dobro oružani,
Megju njima Aušperg ministar.
Kad Aušperg Zrinskog ugledao,
Smijući se Petru besidio:
Dobro došô, svitli Petre bane
Zrinoviću, od hrvatske strane!
Dobro došô, jedan izdajniče,
I od cara svoga odmetniče!
Potajno si zamku zapinjao
Proti svitlom caru Leopoldu,
Al si sebi jamu iskopao,
Sebi i svom mladomu šurjaku
Frankopanu skoro oženjenu,
Nesritna mu ljuba dovedena!
Kad Aušperg riči isporiči,
Ljutito mu Petar odgovara:
Koga krstiš odmetnikom, kneže?
Komu veliš, da je izdajica?
Nisam 'rgja od 'rgjakovića,
Već mladica panja Zrinovića;
Nisu Zrinski nikada izdali,
Krv su svoju za cesara dali,
Pa što ću se ja s tobom pravdati,
Pusti mene k caru Leopoldu,
Koji me je prid kolina zvao,

Digitized by Google

Ja ću s carem divan divaniti,
Ban hrvatski samo s kraljem zbori,
A ne s onim, koji kralja dvori!
Aušperg se gorko nasmijao,
Pa je Petru tiho govorio:
O sileni Zrinoviću kneže,
Još te sila u nevolji goni,
Il ne vidiš, vidom ne vidio,
Da si zapô u tavnicu tavnu?
Kralj je tebe s banstva otklonio
I tavnici crnoj poklonio,
Gdi ćeš čamit dok ti pukne pravda,
Te dok rusa pane tvoja glava!
Pa Aušperg vojsci namignuo,
Hitre sluge brzo poslušaše,
Zrinoviću ruke savezaše;
Savezaše ruke naopako
I mladomu Krstu Frankopanu,
Baciše ih u tavnicu tavnu,
Gdi neima sunca ni miseca.
Na noge im negve postaviše
A na ruke teške lisičine,
Pa tavnici vrata zaključaše,
Prid tavnicu stražu postaviše,
Četveru su stražu postavili,
Da im sužnji ne bi pobignuli!
. . . . . .
Eja gusle, ne ostale puste,
Nit dopale u dušmanske ruke
Kao jadan Zrinoviću bane
I šura mu Krsto Frankopane;
Kad smo u kolu, valja da kolamo,
Kad načesmo, red je da pivamo!
Pomozi nas, Divice Marijo,
Prije nego do Beča stigoše
Ban Zrinović i Frankopan Krsto,
Povila se od Karlovca magla,
Čudna magla prije nevigjena,
Suncu žarko lice zaštitila.
To gledala Zrinskoga ljubovca
Katarina hrvatska banica
Iz Čakovca bijeloga grada,
Na bedeme gradske izlazila,
Pa raspinje dugačke durbine,
U maglu ih onu zapinjala.
Al nebila ono maglušina,
Nego silna dignuta prašina,
Kroz prašinu puške svitlucale,
Kroz prašinu nazirala vojsku.
To je vojska iz Karlovca grada,
U vojsci su sve sileni Nimci,
Vojsku vodi Španko generale,
Jer Aušperg biše priminuo;
Vojsku vodi pram Čakovca grada.
Banica se jadu domislila,
Njezini joj vele oficiri:
Hoćemo li na vojsku pucati,
Što sad eto proti nama stupa?
Al banica njima govorila:
U mir, dico, za Boga miloga,
Ja ću sama vojsku pričekati!
Pa otrča u svoje odaje,
Na se meće grimizno odilo,
A na ruke vere i prstenje,
Na pasu joj sjaju alemovi,
Na papučam zrna biserova,
Od grada je otvorila vrata,
Na vratima stala Katarina,
Stoji slavna hrvatska banica,
Nij' joj ravna nikakva kraljica,
Hrabro stoji kao muška glava,
Prid nju stupa Španko generale,
Pa banici oštro besidio:
Okloni se, Zrinska Katarino,
Okloni se, jadna robinjice,
Nek mi vojska u Čakovac ugje,
Jer je vojska trudna i umorna!
Kad to čula slavna Katarina,
Uz obraz joj plamen udario,
Generalu ter je besidila:
Nazad 'rgjo od mojega dvora!
Što si došô, sinja kukavice,
Kad mi Petra u topragu nije,
Došao si Čakovac oteti,
Znajuć da sam jedna ženska glava?
Jesam žensko, ali nemam straha,
Ne straši se hrvatska banica
Od takovih crnih kukavica!

Digitized by Google

Nazad, nazad, silni generale,
Diži vojsku isprid moga grada,
A kada se Zrinović povrati,
Kazaću mu, neka on ti plati,
Što si došô Čakovac oteti,
Dok je Petar kod cesara bio!
Gorko se je Španko nasmijao,
Katarini tiho besidio:
Neka znadeš, svijetla banice,
A sad, moja tužna robinjice,
Tvoj je Petar u tavnici tavnoj
I tvoj bratac Krsto Frankopane
U srid Beča grada bijeloga!
Kad banica čula što joj kaže
Kao krpa u čas problidila
I u nesvist na zemljicu pala,
Dvorkinja ju jedna pridržala,
A vojnici u grad provališe.
Zavijali nimački vojnici
Kao mrki iz gorice vuci,
Plino kupe po Čakovcu gradu,
Procvilili tužni Čakovčani
Rad onoga jada iznenada!
Proplakale kućne gazdarice,
Gdi im robe kuće silimice,
Plaču dica, a nariču starci,
Al ih raže nimački udarci.
Momčadija na noge skočila,
Jedni digli drinove toljage,
Drugi oštre sikire na Nimce,
Pa se brane na svome ognjištu,
Al jadna im snaga i obrana
Prot vojničkim oštrima sabljama!
Sve ih Nimci pod mač okrenuše
I kuće im krvlju natopiše!
Banica se bila osvistila,
Digoše ju sa vratâ od grada,
Vezaše joj ruke naopako,
Pa ju vode priko svega grada,
Priko grada za rugo je vode,
Nek njezini vide Čakovčani,
Kako sindžir visi joj niz ruke.....
Kud banica jadna prolazila,
Svakoga je na plač okrenula.
Kad dogjoše do njezina dvora,
U sobu je jednu zatvoriše
Sa Zoricom kćerom mezimicom,
Pa stadoše robiti joj dvore.
Odnesoše, moja braćo draga,
Odnesoše zlatne narukvice
Katarine nesritne banice,
Pokupiše zlatne prstenove,
Odnesoše bogate kolajne,
Pribodače, zlatne sapinjače,
Sve narešje banici odniše,
Koje da si vagnuo na vagu,
Poteglo bi do trista funatâ;
A po tomu narešju je bilo
Pet stotinâ alem-kamenovâ
I trideset i više draguljâ.
Pa odniše žezla pozlaćena
I odniše sablje, buzdovane,
Pa odniše puške i mačeve;
Još vojnici razbiše ormare,
Te odniše bogate haljine,
Pokrivače i skupe ćilime,
Pa vas brokat zlatni i srebreni.
Odnesoše baršun, čipke, rese,
Pa gajtane svakojake fele,
Sve u žicu zlata pomišane,
Pa lepeze i kutije skupe.
Odnesoše žlice i vilice
Sve od srebra i suhoga zlata,
Pa križ jedan od zlata odniše,
Na komu je dvadeset biserâ.
Još odniše žezlo Zrinovića
Od skupoga drva ebanova,
Pa odniše sablju dragocinu
Sa balčakom skupim jaspidovim,
Vas je balčak posut draguljima,
Sablja valja priko šest hiljadâ.
Još odniše baničino ruho,
Skupo ruho od brokatnog zlata,
Na njemu je trideset putacâ,
U pucima sjaju rubinovi,
Megj pucima ruže pomišane
I u ružam sjaju rubinovi.
Na rukavim, moja braćo draga,

Digitized by Google

Na svakomu šest zlatnih putaca,
U pucima sjajni alemovi,
Prid kojim bi mogô večerati
U ponoći kao i u podne.
Još odniše, braćo i družino,
Pokrivalo mletačko odniše,
Pošiveno žućanim atlasom,
Na krajima biserom vezeno,
Pet hiljadâ forintâ cinjeno.
Još odniše pripune naramke
Ćilimovâ i skupih sagova
Od srebrenog i zlatnog brokata,
A baršuna, svile i kadife
Odnesoše na hrpe velike.
Odnesoše jednu mahalicu,
Čim gospogje lice razhlagjuju
Od nojeva skupocinog perja,
A držala, pobro, jaspidova;
Po držalu dragulji crveni
I crveni i jošter zeleni.
Još odniše konjske potprsine,
Sve u svilu i zlato otkane;
Odnesoše skupe abajlije,
Odnesoše uzde pozlaćene,
Na kojim su ruže na žvaljama,
A iz ružâ niču alemovi.
Odnesoše sedla pribogata,
Draguljima takogjer posuta;
Pa ko bi ti, pobro, pobrojio,
Koliko su pušakâ odnili
I lovačkih bogatih oprema?
Ali gusle primučati ne će,
Što su jošter vojnici odnili:
Odnesoše malenoj Zorici,
Baničinoj dragoj mezimici,
Odnesoše zlatni križ sa vrata,
Čim ju majka biše darovala,
Kada pričest prvu je prijala.....
Pa kada su blago pokupili,
Ostaviše nevoljnu banicu
U dvorovim svojim zasužnjenu,
Postaviše srdite čuvare,
Nek ćer straže i njezinu majku.
Gdi se legu zmije i gušteri,
Jadna majka što je dočekala:
Jučer bila hrvatska banica,
A danas je tužna robinjica! —
Petar čami u tavnici tavnoj
U onomu Beču cesarovu,
A banica u Čakovcu svomu;
Petra paze siloviti Nimci,
Nimci paze jadnu Katarinu,
Silni Nimci i tamo i amo!
Petar stražu Bogom zaklinjao,
Da mu kaže iz Hrvatske glase,
Pa je straža njemu besidila,
Neka bi mu žešće muke bile:
Crni tebi iz Hrvatske glasi,
Ljubovca je tvoja zarobljena
Sa Zoricom kćerkom zatvorena,
A prij' nego u Beč si došao,
Sina svoga amo si poslao,
Pa i njega sada straža čuva,
Da se ne bi on kuda prokrao;
Judita je tvoja koludrica,
A Jelina sama na slobodi;
Tvoj Čakovac vojska oplinila
I ostale sve tvoje gradove
I tvog šure Krsta Frankopana.
Vaše blago u Beč opremiše,
Digoše vam sva vaša imanja,
Vi već ništa ne imate svoga
Do onoga Boga jedinoga! —
Kad ču Petar, što mu straža kaže,
On uzimlje pero i hartiju,
Pa on piše caru Leopoldu:
Svitla kruno, privedri cesare,
Ili ne znaš, il ne haješ za me?
Ti si mene prid kolina zvao,
A ja evo tavnice dopao,
Ja i šura Krsto Frankopane,
Nevoljna mu ljubovca Julija,
Iz Talije skoro dovedena!
Na tvrdu me viru privariše,
U tavnicu tavnu postaviše,
Gdi neima sunca ni miseca,

Digitized by Google

A lasice štiplju za usnice.
Tilo moje u tavnici trune,
Ruka moja u tavnici vene,
Moja ruka u mišici jaka,
Koja ljute posicala Turke,
Pa te molim, privedri cesare,
Pusti mene iz tavnice tavne,
Mene i mog mladoga šurjaka,
A tako ti onog sudnjeg danka,
I tako ti očinjega vida,
I tako ti dice uz kolina,
I tako ti Margarite ljube,
I tako ti Boga velikoga,
Koj stvorio i tebe i mene!
Otvori nam vrata od tavnice,
Leopoldo, privedri cesare,
Jer knezovi stari Zrinovići
I grofovi Frankopanovići
Tvom kolinu uvik virni biše
I uvik se za kralja boriše,
Pa i mi se ne bunismo na te,
Već na one nimačke vojnike,
Što Hrvatim prinašahu kvara,
I na tvoje hole doglavnike,
Što su trli hrvatske pravice.
Nije lipo, privedri cesare,
Nije lipo da pravi ginemo,
Pa nas pusti iz tavnice tavne,
Nek nas žarko ogrije sunašce,
Nek se svojoj kući povratimo
I Turcima glave otsicamo! —
Kad je Petar knjigu napisao
I na knjigu pečat udario,
On je šalje caru Leopoldu,
Al ju straža caru ne pridaje,
Već ju nosi knezu Aušpergu,
Silenomu od Beča ministru,
Jer joj taka naredba bijaše.
Aušperg je knjigu otvorio,
Pa kada ju bijaše proštio,
Ministar se gorko nasmijao,
Na komade knjigu raskidao,
A naredbe stražaru postavlja,
Tavničare nek gore zlostavlja,
Nek ih mori i žegjom i gladom,
Golotinjom i svakakim jadom.
Malo vrime potrajalo biše,
Tavničare tužne primistiše
Niže Beča u gradić maleni,
Koj se Bečko Novo Misto zove,
Malen gradić, al teža tavnica,
Ta tavnica kuća prokletica!
Jošter gore neka su im muke,
Rastaviše zeta i šurjaka,
Rastaviše Petra Zrinovića
I Krstana Frankopanovića,
Svakom svoju stražu postaviše.
Čame sužnji u tavnici tavnoj,
Niti znadu kad im lito progje,
Niti znadu kad im zima dogje,
Po tom znadu kad je lito bilo,
Bacale im s ulice divojke
U tavnicu jednu kitu cvića:
Po tom znali kad je zima bila,
Bacale im s ulice divojke
U tavnicu jednu grudu sniga.
Lito prošlo, prošla je i zima,
Tavničari u tavnici tavne,
Pa još tvrdo ne gube uhvanje,
Da će im se cesar smilovati,
Puštati ih iz tavnice tavne,
Al jadna im nada i uhvanje,
Cesar ne zna njihove vapaje,
Jer ministri ne će da ih znade.
Pita jadna hrvatska banica,
Katarina tužna robinjica,
Stražu pita za svog gospodara,
Ali straža ništa joj ne kaže!
Čami jadna hrvatska banica,
Čami tužna u tavnici tavnoj
U Čakovcu gradu nesritnomu,
Od plača joj oči podbujile,
Vlasi su joj grdno raskosmane,
A na njojzi halje poderane;
Pa je gola i mala Zorica,
A lipa je kako no jabuka!

Digitized by Google

Tri miseca nakon tamnovanja
U Čakovcu gradu nesritnomu,
Iz Čakovca digoše banicu
I njezinu malenu Zoricu,
Staviše ih moja braćo draga,
Staviše ih na kola klimava,
A pod kola kljusad upregnuše,
Pa ih vode do Ljubljane grada,
Da ih bace u žešću tavnicu.
Siver brije, a studen polije,
Zorica se k majci pritiskije,
A majka je haljinam prikriva,
Da od leda ostane joj živa.....
Misec danâ one putovale,
Svakojake jade jadovale,
A kad stignu do Ljubljane grada,
Od tavnice vrata otvoriše,
Tužnu majku s kćerkom zatvoriše.
U Ljubljani nisu dugo stale,
U Gradac ih otle primistiše,
U tavnicu žešću postaviše.
Katarina za svog Petra pita,
Zorka pita za svoga babajka,
Al im straža ništa ne kaživa,
Nego im se jošte podrugiva.
Vene jadna hrvatska banica,
Trpi zimu i svaku nevolju,
Pa što će joj jošter učiniti?
Najžešće je sad će ucviliti:
Digoše joj malenu Zoricu,
Rastaviše kćerku od matere.....
Zorica se majke uhvatila,
Al ju straža silom otrgnula.
Viče, plače hrvatska banica
Katarina sinja robinjica,
Prid stražu je na zemljicu pala,
Živim ju je Bogom zaklinjala,
Da joj dite drago ne odvode,
Ali straža njojzi odgovara:
Naredba je taka nama dana!
Pa odniše dite od matere,
Odnesoše malenu Zoricu,
U manastir Zorku namistiše,
Koludračko dadoše joj ruho,
Neka bude mlada koludrica
Kô Judita njezina sestrica.
Osta jadna majka bez Zorice
Kao nebo bez zvizde danice,
Osta jadna vas dan kukajući
I dan onaj teško proklinjući,
U koj se je na svit porodila,
Da bi muke ove podnosila!
Dok je ona suze prolivala,
Proti mužu vodila se pravda;
Zaludu se Petar je branio
I šura mu Krsto Frankopane,
Obojicu na smrt osudiše,
Da im bude glava osičena
U srid Mista Novoga Bečkoga.
Kada Petru donesoše glase,
Do dva dana da će poginuti,
Pokorno je Bogu zahvalio,
Pa uzimlje pero i hartiju
I kutiju crna murećepa,
Knjigu piše svojoj ljubi virnoj:
Katarino srce iz nidarja,
Nemoj mi se, dušo, žalostiti
I molim te, nemoj tugovati,
Sutra će me krvnik pogubiti,
Moju rusu otkinuće glavu
I mojemu mladomu šurjaku,
A tvojemu nesritnomu brajnu,
Po imenu Krstu Frankopanu.
Jutros sam se š njime pozdravio
I kô s bratom milim zagrlio,
Dok se oba opet sastanemo
Na drugomu vikovičnom svitu.
A kad tebe pozdravit nemogu
Nit zagrlit oko bila vrata,
Ja ti pišem listak knjige tužne
I u knjizi šaljem ti pozdrave,
Još te molim, moja mila dušo,
Da mi prostiš, draga Katarino,
Ako sam ti u čem sagrišio,
Ako sam ti kada privridio!...
Meni muka poginuti nije,

Digitized by Google

Nit mi žao moje ruse glave,
Al mi žao moje otačbine,
Hrvatske mi drage i milene,
Što će mi je pustošiti Turci.
Žao mi je tebe, virna ljubo,
Što te samu na svitu ostavljam,
Tebe slavnu hrvatsku banicu,
Zasužnjenu sada siroticu
I bez muža i bez milog brajna,
Bez Zorice, naše mezimice.....
S Bogom ostaj, srce iz nidarja,
S Bogom ostaj, moja Katarino;
Jeda li se do brza vidimo
U cesarstvu Boga velikoga,
Za lipo se zdravlje upitamo
I o našim mukam izjadamo! —
Ovu knjigu Zrinski je pisao
Svojoj virnoj ljubi Katarini,
Knjigu nam je povist dohranila,
Al nam nije listak dohranila
Mladog kneza Krsta Frankopana,
Što je svojoj pisao Juliji,
Nevistici skoro dovedenoj
Onog jutra kad je poginuo.
Povisnica nije zapisala
Tužnu knjigu Krsta Frankopana,
Ali su je zapamtile vile,
Meni su je vile povidile,
Ter je knjiga odveć žalostiva,
Kô od momka tekar oženjena,
Pa vam, braćo, kazivat je ne ću,
Da vam suze ne teku niz lice,
Da ne plaču mlagjane divojke,
Nit uzdišu gusle slušajući! —
Na trideset miseca aprila
Osvanulo pramalitno sunce,
Obasjalo visoke vrhunce
Oko Mista Bečkoga Novoga,
Al je Bečko Misto zastrašeno,
Svi dućani stoje zatvoreni,
Poredana vojska pod oružjem,
Kroz tu vojsku vode tavničare,
Izvedoše Petra Zrinovića
I šuru mu Krsta Frankopana.
Na srid grada sikoše im glave,
Pa dokle im glave otsikoše
I dva i tri puta zasikoše.....
Mrtav pade Petar Zrinoviću
I Krstane Frankopanoviću,
Poginuše srid nimačkog grada
Dva potomka od dvaju plemena
Najslavnijih hrvatskog imena;
Iz njih mnoga krvca izvirala,
Niz Bečko se Misto prolivala.....
Kad se čulo, što se dogodilo,
Protrnule u Hrvatskoj stine,
Zakukale po planinam vile,
Banovina plače Zrinskog bana,
A Primorje Krsta Frankopana,
Svuda plače narod bez razlike
Dvi hrvatske ugašene sviće,
Dvi narodne utrnute zvizde!
Vas svit žali Zrinskoga junaka
I Krstana njegova šurjaka,
U slike ih meću na sve strane,
Svi jezici slave ih hvale,
A molitve posvuda se mole
Za hrvatske slavne mučenike,
Koji će se spominjat u vike! —
Braćo moja i družino draga,
Kad začula lipota Julija,
Što u Rimu bijaše kod majke,
Da je njezin Krsto poginuo,
Zakukala kao kukavica,
Zacrni se kao lastavica,
Zaludu je razabire majka
I tiše ju sve rimske gospogje,
Niko Julku utišit ne može!
Dva miseca uvik je plakala,
Oba oka njoj su iskapala.
A nesritna Petrova ljubovca,
Katarina hrvatska banica
Od muke je pamet izgubila,
Dvi godine potla priminula.
Zrinskog sina Ivana mladoga
Iz tavnice Nimci otpustiše

Digitized by Google

U carevu vojsku postaviše,
Al ga opet brzo zatvoriše,
Da on ne bi oca osvetio;
Pa je svake muke podnosio,
Gladovao, od leda drhćao,
Dokle nije Bogu dušu dao
Na hiljadu i sedme stotine
I još k tomu i treće godine.
S Ivanom je pleme utrnuto
Od slavnoga roda Zrinovića;
Propadoše slavni Zrinovići
I knezovi Frankopanovići,
Al hrvatski narod nij' propao,
Već je junak na nogam ostao:
Ostao je do današnjeg danka,
Borbu bijuć uvik bez pristanka
Za hrvatske narodne pravice
Prot svačije tugje navalice!

Digitized by Google

PISMA

O JELAČIĆU BANU.

Sve uz pomoć Boga velikoga
I Mladoga Lita današnjega,
Evo ću vam, moja braćo draga,
Zapivati pismu o junaku,
Koj je dika svakomu Hrvatu,
O slavnomu Jozi Jelačiću,
Baš deliji kao Zrinoviću —
Na hiljadu i osam stotinâ
Priko toga još jedna godina
Srid varoša Petrovaradina
Majka rodi malog Jozu sina.
Otac mu je generalom bio,
Pa je za to on svakako htio,
Da i Jozo britku sablju paše,
Premda majka rad toga plakaše.
Ode Jozo u vojničku školu
I za nauk tu pokaza volju,
Megju prvim on svegjer bijaše,
Svak živ njega puno ljubijaše,
Jer je bilo jedno momče živo,
Sa drugovim vazda ljubeznivo.
Ne biše mu ni dvanaest litâ,
A jahaše konja bisnovita,
Vidilo se odma iz uranka,
Da će izać čudo od junaka!
Kad Jelačić škole izučio,
Časnikom je imenovan bio,
Te se svegjer na više penjaše,
Radecki ga silno milovaše.
Gdi bi godir rat se otvoriò,
Jelačić bi prvi priskočio:
I u Bosni i u Slavoniji
Satra glavu on ljutici zmiji,
Turke razgna kao orô ptice,
Što derahu puke nemilice —
U to dogje, moja braćo mila,
Četrdeset i osma godina,
Kada puci svuda navalice
Zatražiše starinske pravice,
Pa i u srid bilog Zagreb-grada
Naši oci skupiše se tada,
Molbenicu mudro sastaviše,
Ferdinandu kralju upraviše,
Oslobodi da ih od Mažarâ,
Što dogjoše iz divljih pustara,
Te sad hoće slavne Hrvaćane,
Da stiraju pod svoje tabane.
Jošter naši pišu Ferdinandu,
Po starinskom da su običaju
Izabrali za hrvatskog bana
Jelačića slavnog generala.
Kralj potvrdi baš do malo danâ
Jelačića za hrvatskog bana,
Pa on ode da na tom zahvali,
A kralj njega podmaršalom stavi.
Kad Mažari čuše što se zbilo,
Kao da im sve je izgorilo,
Staše vapit na sve četri strane:
Što učini, kralju Ferdinande?
Mažari se boje Jelačića,
Jer je Josip srca Kraljevića,
Pa ga tuže Ferdinandu kralju
I svakom ga zloćom osvagjaju.
Tako oni bana ocrniše,
Da Ferdinand povirovô biše,
Te ga zovnu, nek dogje prid njega
I neka se opravda od svega.
Duša banu rad toga je mirna,
Jer bijaše svomu kralju virna,
Al odluči prije nego pogje,

Digitized by Google

Da svečano kroza Zagreb progje.
Brezovice iz malenog grada
Na četiri baš miseca Lipnja
Uputi se Jelačiću bane
Na bijelcu konju od megdana
I š njim, pobro, pratnja odabrana.
Jaši bane kao Obiliću,
Dika ga je vidit na konjicu,
U hrvatsko odiven je ruho,
Kud prolazi, svud ga narod prati,
Štogod naprid, sve su veći svati!
Iz hiljade grlâ glas se ori:
Živio nam, naša mila diko,
Živio nam, naše sunce lipo,
Živio nam, Jelačiću bane,
Zelen-liste, sa hrvatske grane! —
Zagreb sjajno bana dočekao
I rasvitu po svem gradu dao,
A sutradan, moja braćo mila,
Na plokati svete Katarine
Prikrililo mnoštvo kao mravi.
Čudo da se kogogj ne udavi.
Tu su svakog kraja zastupnici,
Velikaši tu su i misnici,
Tu pristupi i ban obljubljeni
I pope se na tron postavljeni,
Svak ga živo očima gledaše,
A sunce ga tracim obsipaše,
Pa tu ispod nebeske vedrine,
Gdi ga čuše gore i planine,
Zakune se Jelačiću bane,
Da će čuvat hrvatske pravice
I krv jošter prolit dragovoljno,
Puku svomu da bude povoljno.
Kada bane na poslitku reče:
Ponosim se, što u meni teče
Krv hrvatska i što majka mila
Hrvatskim me mlikom zadojila,
Tada narod oda svijuh strana
Nagrnu se silom oko bana,
Pa mu ljubi kolina i ruke,
Čemu se òte na velike muke.
Tad digoše bana na sidalo
Kao svoje sjajno ogledalo
I odniše na svojih rameni,
Odnesoše svoje sunce žarko
Baš gdi no je crkva sveti Marko,
U kom dok se misa govoraše,
Isprid crkve narod vapijaše:
Ti si, bane, sve uhvanje naše,
Ti si sami utočište naše,
Ti naš uvik, a mi vikom tvoji,
Ti naš otac, a mi tvoja dica,
Čuvala te Marija Divica! —
Sutradan se u veloj dvorani
Zastupnici nagjoše sabrani
I čekahu svoga milog bana,
Koj kada se s biskupom ukaza,
Sva skupština počast mu iskaza,
Svi iz jednog grla zavikaše:
Živio nam, ogledalo naše!
A gospogje gori sa trimovâ,
Sve u bilu poput labudovâ
Oboriše cviće i kovilje
Na svog bana, na svoje omilje.
Tad Jelačić kaza poklisarim,
Trn u oku da je on Mažarim,
Te da su ga svašta ocrnili,
Buntovnikom njega proglasili.
Kralj me zove — Jelačić proslidi —
O istini da se on uviri,
Al je, braćo, moja duša mirna,
Jer je svegjer našem kralju virna,
Pa ću poći do Inšbruka grada,
Gdi Ferdinand nahodi se sada.
Zastupnici kada to začuše,
Za bana se ljuto zabrinuše,
Bojahu se lukavih Mažara,
Znajuć da je u njih narav stara!
Al Jelačić njima govoraše:
Ne bojte se, poglavice naše,
Ja ću kralju sve kazat po čisto
I istini učiniću misto.
Tad Jelačić ode do Inšbruka,
Bi pozdravljen od tirolskog puka,
Pak ulize kralju Ferdinandu,
Gdi ministri š njim se nalazahu,
Poglavice i svi dvorjanici,

Digitized by Google

Sto kraljevi jesu savitnici.
Tu Jelačić prid svim dvorom reče:
Ej, gospodo mene puno peče,
Što su narod moj hrvatski mili
Buntovnikom vama proglasili.
Mi Hrvati uvik virni bismo,
I uvik se za kralja borismo,
I hoćemo svegjer taki biti,
Hrvat ne zna viru priviriti! —
U Inšbruku kada se opravda,
Ban otide baš do Linca grada;
Pak se vrati k svojim Hrvatima,
Što škripahu proti Mažarima.
Kad Jelačić u grad Zagreb bane,
Nadvojvoda Ivan list mu šalje,
Kojim u Beč on pozivlje njega,
Da s Mažarim pomirit se gleda.
Tomu ban se bez odmaka ozva,
I tog trena u Beč otputova,
Sa Mažarim pomirit se hćaše,
Nek ne kreću samo što je naše.
Više danâ sidnice trajahu,
Al Mažari krivo hotijahu,
Pogodit se s banom nemogoše,
Jer Jelačić hrvatske pravice
Ne hti njima puštat nemilice.
Na poslitku jedan od njih reče:
S Bogom bane — Mažari kô lavi
Pozdraviće s tobom se na Dravi!
A ban njemu kô iz puške vrati:
Ne na Dravi, nego na Dunavu
Sablja moja osiće ti glavu! —
Tad Jelačić povrati se kući
I naredi da se sabor skupi,
Te kad ču se o čemu se radi,
Navrvio narod kao mravi.
Pivaj, druže, majka ti vesela,
U skupštini hrvatska vlastela,
Sve ljudine kako no dubovi,
Mučno take ruše i gromovi:
Velikaši, grofi i biskupi,
Sve plemići i kolinovići,
Dika ih je vidit u sidnici!
Na trimovim sve glava do glave,
Gospogje su mnoge poredane,
I gragjani svakojake ruke
Tu se zbiše na velike muke,
Pa megj' njima, tvrda ti je vjera,
Eno vidim Jurja Štrosmajera!
Srid ovake čete odabrane
Progovori Jelačiću bane:
Ej Hrvati, moja braćo draga,
Ja otigjoh tam do Beča grada,
Gdi me pozva Ivan nadvojvoda,
Da s Mažarim sklopi se nagoda.
Al slomiti nemogoh Mažare,
Jerbo hoće da nam gospodare,
Mažar htide da mu Hrvat služi,
S čega, braćo, grdno mi se stuži,
Pa razvrgoh š njima dogovore,
K tebi dogjoh, hrvatski sabore,
Da ti viknem i svemu narodu:
Boriti se hajmo za slobodu!
U boj, u boj, svi i do cigloga
Rad obraza našeg hrvatskoga,
Što Bog dade i sriča junačka,
Složno, braćo, pobida je naša!
Kad Jelačić ovo izgovori,
Rekao bi vas se sabor ori,
Jedni viču: živio nam bane!
Drugi kliču: gonimo Mažare!
Dugo biše vrime potrajalo,
Dok je mnoštvo klicati pristalo,
Pa opeta progovori bane:
Hvala vama, braćo, s moje strane,
Što ste spravni svi u boj otići,
Za dom mili život prigoriti,
Al rat jošter silna novca pita,
Evo mojih tisuća forintâ,
Pa nek svatko dade kako može,
Od ostalog ti pomozi, Bože!
Na te riči svak se u džep maša,
I što ima sve na stol prinaša,
Ko neima novca dobnik daje,
A gospogje skidaju gjerdane,
Prstenove i još naušnice,
Iza šakâ sjajne narukvice;
Na stolu se zlatno brdo zigje,

Digitized by Google

Od milinja ban suze prolije.
Pa čuj jošter, brate Hrvaćane,
Što učini Ilić Šebaštane,
On bijaše pop istočne vire,
Ali Hrvat priko svake mire,
S vrata skide on križ i kolajnu,
Te prinese k Jelačiću banu:
Evo, bane, mojega uresa,
Kad, junače, prazna mi je kesa!
To ganulo plemenitog bana,
Pa na misto Ilić Šebaštana
On položi pedeset dukatâ,
A vrati mu ures oko vrata.
Viruj, pobro, živa je istina
Do petnaest tisuć' fiorinâ
Tu se skupi baš u malo časâ,
A kad vanka tog začuše glasa,
Po cilomu hrvatskom narodu
Staše kupit novce za slobodu
I skupiše u malo danakâ
Do pedeset hiljad' forinatâ.
U to vrime žugjeno pristupi
Pod oružje da se narod kupi,
Pa kô na pir svaki Hrvat leti,
Mažarima a da se osveti.
Jedni puške, drugi britke kose,
A nikoji i sikire nose,
Te svi hite k Varaždinu gradu,
K svomu milom Jelačiću banu.
Na jedanest od Rujna miseca
Ban poklopi svoga konja bielca,
S njime vojske četrèst hiljadâ
U Mažarsku zemlju prodre sada.
Naprid idu naši sokolovi,
A dušmani biže kô zecovi,
Pa Hrvatim to pomučno biše,
Jer s Mažarim ogledat se htiše.
Kad dogjoše do mista Melvara,
Tu nagjoše meteriz Mažarâ,
Svaki Hrvat vapi: hvala Bogu,
Što s dušmanom okušat se mogu!
Sletiše se junaci Hrvati,
Pa Mažare udri da se mlati,
Sraziše ih u malo časakâ,
Naprid miču junačkog koraka,
Zauzeše Stolnog Biograda,
Sad ćeš vidit od Mažarâ jada!
Poklisare k Jelačiću šalju,
Mir pitaju, za grihe se kaju,
Al Jelačić poznaje Mažare,
Da lisice oni jesu stare,
Te mir njihov nikako ne prima,
Kod Valence potuče se š njima,
Gdi im opet naopako biše,
Jerbo mnogi i tu zaglaviše —
U to vrime, moja braćo mila,
U Beču se buna objavila,
Po svem gradu zapuhala bura,
Obisiše ministra Latura.
Car ostavi Beča nesritnoga,
Do Šenbruna pogje malenoga,
Sad Ferdinand bilu knjigu piše
Baš na ruke Jelačiću banu:
Svitli bane, sve moje uhvanje,
Bečani su mene ostavili
I ministra moga obisili,
Ded' doleti, moj sokole sivi,
I Bečane ti meni umiri!
Čim Jelačić primi ove glase,
Prama Beču odmâ oprema se,
Sobom vodi on svoje Hrvate,
Koji bana kao oca prate.
Kad Jelačić prispije do Beča,
Tu još drugih nagje carskih četa,
Š njima skupa on opkoli grada,
U kom buna privelika vlada.
Četri sata opsida trajaše,
Bečani se osvojit ne daše!
Eto, brate, goleme nevolje,
Trče ulak niz to bečko polje
I dozivlje Jelačića bana,
Da dolazi iz ugarskih strana
Silna pomoć Beču od Mažarâ,
Buntovnikâ kao i Bečanâ.
Jelačić se toga ne poplaši,
Već zavika: brže amo naši!
Pa Mažarim na susrit otigju,
Prije nego k Beču oni prigju.

Digitized by Google

Kad Hrvati s Mažarim se sriše,
Iz svih sila na nje udariše,
Razgnaše ih niz dunavske dôce
Kao vuče priko polja ovce.
Pobigoše, žalosna im majka,
A Bečani tog istoga danka,
Kada čuše da pomoći nije,
Otvoriše vrata od kapije;
Cesarova vojska u Beč pade,
Vojska pade, a buna pristade —
Od radosti car suze prolije,
Jelačića bana blagoslivlje,
On ga grli i milo celiva
Kao majka jedinoga sina;
Pa uzimlje od boja redove
I meće ih na prsi banove,
Dva mu reda car najveća dade
Auštrija što no ih imade.
Još dolaze križi i kolajne
Jelačiću i sa druge strane,
Car ga ruski bogato darova
I križ primi s Anoverskog dvora.
Posvuda se ban Jelačić slavi,
Jerbo krunu on caru sahrani,
A kamo li da buntovnik biše,
Kako prije njega ocrniše? —
K Mažarima opet ban se vrati
I na više mista ih pomlati,
Te kad ugje u Budima grada,
Tad Mažari umriše od jada.
Pravo reče slavni Jelačiću
Silenomu onom Ugričiću,
Da na istom njihovu Dunavu
Sablja će mu otkinuti glavu! —
Vrag Mažaru ne da, da se smiri,
Jer dojdućeg lita kao zviri
Opet oni silno uskipiše
Prot Hrvatim i caru još više.
Jelačić se opet na nje krenu,
I opet im on vratom zakrenu,
Ali zmiji dok ne satreš glavu,
Ona svegjer misli na izdaju.
Mažarima srića priskočila,
Kod naših se kuga objavila,
Nu junački Jelačiću bane
Od toga se ništa ne pripane:
Desno, livo on ruši dušmane,
Uzimlje im grade i tvrgjave,
Kud prolazi, svi drhću od straha,
Pridaju se bez puške i praha,
A mažarske poglavice bune
Po rupam se kriju kao kune,
Ili biže na tursko zemljište,
Jer tamo ih Jelačić ne ište —
Kod Mažarâ kad buna utrnu,
K svojoj kući tada ban se vrnu,
Gdi mu puk je slavu učinio,
Kakvu njegov ban je zaslužio —
Prem Jelačić sit bijaše boja,
Ne davaše on sebi pokoja,
Već kasnije kao ban naroda
Svomu puku on se sasvim pòda.
Radijaše u dnevu i noći,
Da narodu bude od pomoći,
Al ga silno u duši zaboli,
Kada vidi da Mažari holi
Zadobiše silne povlastice
I ostaše stare grabilice! —
U pedeset i osmoj godini
Ne sta bana našoj domovini;
Hrvatima ne sta Jelačića,
Baš junaka kao Kraljevića.
Umri bane, al mu osta slava,
I ostaće do sudnjega dana,
Ispod svakog hrvatskog slimena
Njegova će živit uspomena! —
Sad, Hrvati, moja braćo mila,
Nas mažarska opet tare sila,
Al će Bog se dobri smilovati,
Jelačića nama novog dati,
Koj Mažarim kazaće u lice:
Oj, vi crne ptice grabilice,
Povratite hrvatske pravice!!!

Digitized by Google

PISMA
O BISKUPU ŠTROSMAJERU.

Zima progje, a proliće dogje,
Okopniše po planinam snizi,
Počeše se zeleniti brizi,
Sunce sjaje, studen iščezla je,
Pa amo se, moje gusle tanke,
Da pivamo hrvatske junake!
Čudo ste mi, gusle, začagjile,
Svu ste zimu nad ognjištem bile,
Snig sipao, a ja mirovao
I uz vatru s družbom družbovao,
Al sada mi prsti otepliše,
Pa ded', gusle, da ga zapivamo,
Nek nas čuje i staro i mlado!
Kuda ćemo, tanke gusle moje,
Koga ćemo spominjat junaka?
Pivali smo bana Jelačića,
Danas ćemo slavnoga biskupa,
Komu glas je po svem svitu puka'—
Na hiljadu i osam stotinâ
I još k tomu četrnest godinâ,
Na četiri miseca veljače,
U Osiku ditešce proplače.
Čedo ziblje u kolivci majka,
Ziblje čedo Strosmajrova Anka,
Malom Juri uz zipku pripiva,
Nit ne sanja što u njem počiva.
Kada mali Juraj porestao,
Ivan otac na škole ga dao,
Pa mu nauk od glave hodio,
Megju svima on je prvi bio.
Iz Osika ode u Djakovo,
Iz Djakova na peštanske škole,
A iz Pešte na bečke nauke,
Učione svrši svake ruke;
Te gdi bio, svud se proslavio,
Učitelje svoje začudio.
Od dvadeset i četiri lita,
Zarediše njega za misnika;
Na daleko ne biše mu para,
Što se tiče dubokoga znanja.
To se čulo do Beča biloga,
Te kralj Frano na svoj dvor ga pozva,
Carskom dvoru jer bijaše dika,
Da imade takova misnika.
Juraj mladi u Beču boravi,
Al na svoju milu domovinu
Misli uvik u dnevu i noći,
Kako bi joj bio od pomoći.
Dok Štrosmajer u Beču je bio,
Ban Jelačić tu se je desio,
Pa obljubi mladog Štrosmajera,
Jer um velik u njemu vigjaše
I u nidrim jedno srce vruće,
Za Hrvatsku upravo goruće.
Tomu dugo ne potraja vrime,
U srid ravne zemlje Slavonije,
Osta prazna biskupska stolica,
Djakovačka na glasu odavna,
Na kojoj je i Metod sidio,
Što Cirila svetog brat je bio.
Ban Jelačić sad nastojat stade
Štrosmajera ta čast da dopade,
Pa zahvaleć Bogu velikomu,
Koj se smili rodu hrvatskomu,

Digitized by Google

Četrdeset devete godine
Za biskupa od mista Djakova
Štrosmajera cesar imenova.
Pir trajaše osam dugih dana,
Svit navrvi oda svijuh strana,
Da pozdravi mladoga biskupa,
Te on svima davaše nauka.
U svojemu prvomu govoru
Mladi biskup prosbori narodu:
„*Sve za viru i za domovinu*
Dokle duša bude mi u tilu“!
Što izreče, to biskup ispuni
Te on sada sjaje kô danica
Na obzorju hrvatskoga neba,
Vas se narod ogleda u njega. —
Mladi biskup po župama ide
I svud sije evangjelsko sime,
Svojim glasom on svakoga plini,
Pučke škole na sve kraje širi;
Svakog lita on piše pastirske
I raspravlja svete stvari virske,
Te se čudi ko ih godir štije,
Jer ih sunce od mudrosti grije.
Uprav nazad dvaest i tri lita
Skupiše se svi biskupi svita,
U Rimu se kod pape sastaše,
Pa tu bude i sunašce naše.
Na tom zboru tri debele ure
Štrosmajer je govorio Jurje,
Govorio tako je duboko,
Da svačije pazilo ga oko;
Te, koji su u tom zboru bili,
Duboko se jesu uvirili,
Da Štrosmajer velika je dika
Svih biskupa od ciloga svita —
Osamdeset i prve godine
Otac Papa Lave trinaesti
Svega svita diže na otare
Apoštole našeg roda stare
Svetu braću Ćirila, Metoda,
Pa Štrosmajer ne ustegnu hoda,
Već tom zgodom on ode do Rima
Baš na glavi prid Slovincim svima.
Ocu Papi Štrosmajer zahvali,
Apoštole što naše proslavi,
Te u crkvi na dan svečanosti
Progovori pun Božje kriposti,
Život kaza Metoda, Ćirila,
Svi Slovinci plakahu od mila,
Jer Štrosmajer svakoga očara
Il miluje ili kada kara.
Osamdeset i osme godine
Viruj meni, pobro, do istine
Opet slava u Rimu bijaše;
Tad navrši pedeset godinâ
Otkad Papa prvu misu reče,
Pa nagrnu narod sa svih strana,
Da pozdravi svetog oca Lava.
I Hrvati tad u Rim dogjoše,
Al pristupit k Papi ne htidoše,
Dok ne prispi njihov biskup slavni,
Koji kada u vlaku doleti,
Oh veselja, Stvoritelju sveti!
Od radosti bacahu klobuke,
K Štrosmajeru podizahu ruke,
I klicahu kô iz jednog glasa:
Živio nam, naše sunce sjajno,
Živio nam, zlato milovano,
Živio nam naše ogledalo,
Od samoga Boga darovano! —
Tu narodi jošter mnogi biše,
Pa biskupa našeg pozdraviše,
Jer nikomu ne bijaše novo
Proslavljeno ime Štrosmajrovo.
Zanajviše Francuzi klicahu,
Štrosmajera slavnog pozdravljahu,
Zašto ime našega biskupa
Poznato je kod franceskog puka,
Koj ga časti i ljubi kô svoga
Rad njegova uma velikoga.
K Papi ugje slavni Štrosmajere
I š njim narod iz hrvatske zemlje,
Pa kad svoja on usta otvori,
I kad stane da Papi govori,
Milo ga je poslušati bilo,
Svetom ocu bilo se smililo,
Te blagoslov sa suznim očima
On udili svima Hrvatima.

Digitized by Google

Daleko bi gusle me zanile,
Kad bi htio, braćo, poviditi
I desetu svaku nabrojiti,
Gdi se jošter Juraj proslavio,
A prije bi zvizde pobrojio
Neg kazao sve mu štovatelje,
Što ga časte i kô oca ljube
I š njime se upoznati trude —
A sad čuj me, moj hrvatski puče,
I nek dobro dica ti nauče,
Što Štrosmajer učinio dobra
Za prosvitu hrvatskog naroda!
Šezdeset je on dao hiljadâ
U Zagrebu da se zigje zgrada,
Kojoj ime jest akademija,
Gdi se pišu priduboke knjige,
Što hrvatsko svud pronose ime.
Još on dade pedeset hiljadâ,
Da se opet druga zigje zgrada,
Što se zove baš sveučilište,
Gdi nauka naša mladež ište
I odakle izlaze ličnici,
Bogoslovci i još odvitnici.
Tim Štrosmajer nije počinuo,
Već joštera on je podignuo
U Djakovu crkvu prigizdavu,
Što posvuda pronese mu slavu.
Miljun jedan i dvista hiljadâ
Štrosmajera ta crkva zapada,
Ali malo imade takove
U svem svitu crkve Isusove.
Još poslušaj, moj ljubezni brate,
Što Štrosmajer čini za Hrvate:
Na sve strane on slike kupuje,
Da ih svojem narodu daruje,
Za nje stroši, nije lagat hvajda,
Četri puta stotinu hiljadâ.
One slike regbi da govore,
Resiti bi mogle carske dvore,
Sve su one najlipše složene,
U Zagrebu gradu namištene.
Osamdeset četvrte godine
Kada slike bihu otvorene,
Slavni biskup dogje iz Djakova,
Pa veselja ne biše takova:
Viruj, pobro, tvrda ti je vira,
Cio Zagreb prička Štrosmajera,
Te kad side s glavarom u kola,
Za njim krenu gragjani bez broja,
Klicajući kao jedna duša:
Bože živi Jurja nam biskupa!
Sve ulice bihu urešene
I u pirno ruho obučene,
A neviste i mlade divojke
Okitile glavama prozorke,
Mašaju se rukam u košare,
Cviće siplju biskupu vrh glave
I rupcim ga pozdravljaju milo,
Pogledati to je divno bilo!
Slavni biskup ode do svog stana
U polaču kneza Vranjicana,
Al prid kućom silan puk klicaše:
Ukaži se, žarko sunce naše!
Pa Štrosmajer nemoguć inače,
Na pendžer se kaza od polače.
Kako njega sada pozdraviše,
To nemože pero da opiše,
U visinu narod je skakao,
Jeda bi se njega dotakao,
A zidovi drhćahu od grada
Od jačine srčenih pozdrava.
Kada suton na zemljicu pane,
Cio Zagreb u plamenu plane,
Rasvitljeno sve je misto bilo,
Kô po danu svud se je vidilo.
Čuj me, druže, sutrašnjega dana
Sve što Zagreb ima odabrana,
Sakupi se gdi su bile slike,
Nabavljene od slavnog vladike,
Pa okolo jedaneste ure
Dogje tute i Štrosmajer Jurje.
Dvaest četri mlade divojčice,
Sve u bilu kao labudice
Na vratim se lipo poredaše,
Kuda progje žarko sunce naše.
Iz tog jata bilih labudica
Otrgnu se Vojnović Katica
Lipa kćerka dičnog Kostantina,

Digitized by Google

Štrosmajrova prijatelja virna;
Primače se k slavnomu biskupu,
Kitu cvića dade mu u ruku;
Biskup njojzi zahvali na daru
I unigje naprid u dvoranu,
Svojom rukom slike blagoslovi,
Pa zaside da govor govori.
Dva je sata besidio, brate,
I Štrosmajer bodrio Hrvate,
Da vik ljube Boga jedinoga
I svojega praga očinskoga.
U večer je sjajni sobet bio,
Što biskupu Zagreb priredio,
A drugoga dana opet časti,
Koje ne će u zaborav pasti,
Nego će ih Zagreb spominjati
Dokle bude žarko sunce sjati. —
Priko ovog što ti dosad kazah,
Jošter jednu stotinu hiljadâ
Štrosmajer je slavni poklonio,
Da b' hrvatski narod prosvitlio.
Gdi on vidi djaka hrvatskoga,
Koj imanja ne imade svoga,
A dobro se uči i ponaša,
Štrosmajer se odmâ u džep maša
I daje mu rado pripomoći
Za nauke dovršiti moći.
Siromasi na njegovu dvoru
Svaki dan su u veliku broju,
A koji no prositi se stide,
I njih oči Biskupove vide.
Jednom ričju takovoga sina
Nij' imala nikad domovina:
U svem svitu Hrvatska se znade,
Štrosmajera jer ona imade.
Sad je slavni biskup u starosti,
Al duševne on je pun jakosti,
Pa još ljubi roda hrvatskoga
Sa svim žarom mladog doba svoga.—
Gusle moje, kako smo umili,
Mi smo svoju dužnost ispunili,
Ja izvrših moju staru želju,
Da ispivam pismu Štrosmajeru;
Pa ded,' gusle moje milovane,
Od bukova drva sadilane,
Pripivajmo pismu slavnom sinu,
Koj prodiči našu domovinu!
Štrosmajere, na tvoje poštenje,
Bog ti dao zdravlje i veselje,
Poštena ti mitra nad očima,
A pod mitrom do dvi obrvice,
Pod obrvam rumeno ti lice,
Pokoj majci, koja te rodila,
I bielim mlikom zadojila!
Živio nam još mnogo godinâ,
Nek se s tobom diči otačbina,
Živio nam, naša sida glavo,
Živio nam svih Hrvata slavo!
Dokle bude cvalo premaliće,
Dok pivale budu lastavice,
Tvoje će se ime spominjati,
Slipac će ga uz gusle pivati,
Do vika će tebe prvog sina
Hrvatska nam slavit domovina!!!

Digitized by Google

PISMA

O MIHOVILU PAVLINOVIĆU.

Ja poručih kući u Primorje,
Da mi pošlju gusle javorove,
Moje gusle o klin obišene,
Jer evo mi slavni Božić dogje,
A u gradu slavit ga ne znadu:
Ne lože se debeli badnjaci,
Ne pucaju puške džeparice,
Ne pivaju u zoru divojke,
Nema slave ni radosti prave!
Donesoše moje gusle tanke,
Pa sada je meni puno laglje,
Jer mi pisma tugu rastiraje,
Čini mi se, da sam u svom selu,
I da vidim čeljad mi veselu,
Gdi no side okolo badnjakâ
Od večera pa sve do uranka,
I slušaju što im gusle kažu,
I kako se uz grlašce slažu!
Čudo mi se gusle pomamile,
Jer odavna kod mene ne bile,
Gudalo se samo od sebe kreće,
A na koži strune silno zveče,
Pa ću evo, braćo i družino,
Zapivati jednu pismu novu
O hrvatskom sivomu sokolu,
Koji će se spominjat do vika,
I Podgora, u kojoj je nika'!
Pomoz' Bože, koji svaka možeš,
Zadar mi se na krajini hvali,
Dalmaciji da je na upravi,
Split se Zadru ispod brka smije,
Jer zenica on je Dalmacije,
Dubrovnik se sa prošlošću slavi,
A Podgora kraj Makarske selo
Ponosito uzdignula čelo,
Jer bo u njoj majka porodila
Pavlinović slavnog Mihovila!
Kakav biše Pavlinović Miho,
Ko da kaže, moj brajene mio?
Samo sliku pogledaj njegovu,
I vidi mu kosu do ramena,
Crnija je od crnog ugljena,
Čelo vedro, a obrve pune,
Pod obrvam oči sokolove,
Odugačko i okošte lice,
Skoružane obe jagodice,
Vitko tilo kao jablan viti,
Stas upravan, hod mu ponositi!
Tisuć jedne i osme stotine
Još trideset i prve godine
Porodi se slavni Mihovio
U Podgori ispod Biokova,
Gdi je staro gnjizdo sokolovâ.
Nauk prvi u Makarskoj primi,
Pa u Split ga poslaše otole,
Gdi unigje on u veće škole.
Kad u Splitu dovrši nauke,
Ode učit bogoslovne struke
Tam u Zadru pristolnomu gradu,
Gdi za pope nauci imadu.
Učijaše Miho bez pristanka
Više puta svega božjeg danka,
Te je sjao kako no danica
Radi znanja i junačkog lica.

Digitized by Google

Tada, brate moj dragi seljane,
Slabo biše po nas Hrvaćane,
Neimasmo nikogare svoga
Do samoga Boga svemogoga;
Nikoliko bisne lacmanije
Pašovaše širom Dalmacije,
Talijanski jezik svud vladaše,
A hrvatski kô da ne življaše.
Na općini, na sudu, u školi,
Svud bijahu taljanaši holi,
Nemogahu podniti težaka,
Ni drugoga nijednog Hrvata.
Pavlinović to je sve gledao,
Pa u srcu gorko proplakao,
Videć gdi mu narod tugji sluga
I gdi mu se lacmanija ruga.
Kad nauke Miho izučio,
Za misnika on je regjen bio,
Te najprije ode u Drašnice,
A do mala prigje za župnika
U Podgoru, u kojoj je nika'.
Kô misniku neima mu para,
Jer poslove svoje sve obavlja,
A u vrime slobodno se trudi,
Iz mrtvila narod da probudi.
U Podgori prem don Miho stoji,
Na sve strane prijateljâ broji,
Bez pristanka on im knjige šalje,
Da skinuti valjade lacmane,
Što skučiše pod svoje tabane
Dalmatince slavne Hrvaćane.
Miho radi, da narod obrani,
Pa uz kitu dičnih prijatelja:
Vojnovića, Klaića, Nodila,
Ljubić Kaže, Ivana Danila,
Tam u Zadru pristolnomu gradu
On zasnova Lista Narodnoga
Na obranu puka hrvatskoga!
To je bilo, moja braćo mila,
Baš šezdeset i prve godine,
Kad kralj Frane, Bog mu dao zdravlje,
Svim narodim svojim slobod dade,
Da biraju sami zastupnike,
Što će tužbe pučke prikazati
I š njim skupa zakone stavljati.
Čim začuše te ugodne glase,
Zapivaše puci Austrije,
A najviše narod Dalmacije,
Jer najgore potlačen bijaše,
Pa gizdavo Makarsko Primorje
Mah odredi, da sebi izbira
Zastupnikom slavnog Mihovila.
Kad u gradu tu misa' saznaše,
Ko da smiri bisne taljanaše?
Viču, psuju, grde Mihovila,
Da je jedna crna hudobina,
Primorcima ovako govore:
Vi nikako njega ne birajte,
Jer don Miho protivan je vladi,
Činovnicim on radi o glavi,
I ko da ti sve, brajene, kaže
Lacmanija što joštera laže?
Ali njega Primorci poznaju,
Pa za laži lacmanske ne haju,
Željno svaki očika izbore,
Da glas dade dičnom Mihovilu,
Koj će svoju branit otačbinu.
Dan po danak željno vrime dogje,
Da se gradu na biranje pogje,
Nebo biše vedro kao pina,
A srid neba sjajna misečina,
Oko treće ure po ponoći
Viknu vila iz srid Biokova:
Ustani se, pobro Mihovile,
I otvori na kući prozore!
Kada Miho vilu razumio,
Iz postelje u čas iskočio,
Brže bolje oblači odilo,
Pa otvara na sobi pendžere.
Bože dragi, liposti i dike!
Vas mu obor prikrili barjaci;
I Primorci njegovi birači.
Svi su oni pirno obučeni,
Kô svatovi kad nevistu vode,
Toci sjaju niz jačerme skupe,
Za pasovim kubure srebrene,
Pa kad Miho njima se ukaza,
Podigoše u nebo barjake

Digitized by Google

I iz jednog grla zavikaše:
Zdrav nam bio, žarko sunce naše!
Evo smo ti rano podranili,
Do Makarske da s tobom idemo,
Zastupnikom da te izberemo!
Pavlinović to vidi i sluša,
Pa njegova veseli se duša,
Biračima gromko progovori:
Hvala vama, sivi sokolovi,
Što dogjoste u velikom broju,
Da branite domovinu svoju.
Hajmo gradu svi na biralište,
To je naše novo 'rvalište,
Držimo se čvrsti kô planina,
Nebojmo se bisnih lacmanina,
Psovaće nas i svašta ružiti,
Ne ćemo se mi za to smutiti,
Svašta će vam, braćo, obitati,
Da budete š njima glasovati,
Al vi znate za svoje poštenje,
Što je čisto kô vaše kamenje!
Naši oci svegjer slavni biše
I pošteno svud megdan diliše,
A njihovi mi sada sinovi,
Da budemo lacmanski robovi?
Hrvat da je taljanaški sluga,
I da mu se lacmanija ruga? —
Ne će, Miho, tako nam imena,
Kad ovoga dočkasmo vrimena;
Kada kralj se Frano smilovao,
Puku svomu lipu slobod dao,
Skinućemo tugjinske okove
Mi najprvi ispod Biokove,
A za nam će i drugi našinci
Hrvaćani slavni Dalmatinci! —
Tako mnoštvo Miji odgovori,
Pa pogjoše sivi sokolovi,
Poredani jedan uz drugoga,
A prid svima dični Mihovio,
Sritno misto gdi se je rodio!
Razviše se svileni barjaci,
Sve barjaci kano i oblaci,
Drug uz druga milotno popiva,
Uvala se uvali odziva,
A ori se pisma niza more,
Kod Makarske pâše u prozorje.
Tu je bilo vike i psovanja
Od opakih, silenih lacmana,
Ali sve im utaman bijaše
Jer našinci megdan održaše.
Isto tako u Gornjem Primorju
I Vrgorcu, junačkom zagorju,
Pobidiše naši na biranju
U žestokom junačkom 'rvanju!
Zastupnikom don Miho je sada,
Pa do Zadra poći mu je grada,
Gdi na viće kralj Frane pozivlje
Zastupnike nove Dalmacije.
Pavlinović kršna momka bira,
U narodno ruho obučena,
Pa pojaši ždrala vilovila,
Te na konju i s momkom prid njime
On po kopnu na skupštinu ide.
U Splitu ga ruži lacmanija,
Al se Miho na to ne obzira,
Već obode pod sobom ždralina,
A momak mu pritegnu opanke,
Pa odoše, majka im vesela,
Niz pitoma junačka Kaštela.
U Šibenik na konak stigoše,
I tu crnu noćcu prinoćiše,
Al kada je o prozorju bilo,
Prid kuću se mnoštvo sakupilo;
To bijahu lacmanski vižlini,
Pa stadoše grdit i psovati
I don Miju na dvor zazivati.
Kad to čuo momak ponositi,
Što svojega prati gospodara,
U desnicu pograbi hanžara,
Te izleti kući u obore,
Zubim škrinu, rastira zlotvore.
Mihovio slidi puta svoga
I do Zadra dogje pristolnoga.
Kao jednom Kraljeviću Marko
Zdrala veza za jelovu granu,
Momka posla u gradsku mehanu,
A on ode megju zastupnike,
Da vićaju svi u skupu viće.

Digitized by Google

Pavlinović odmâ progovori:
Zastupnici, štovani drugovi,
Dalmacija, što nas ovde šalje,
Kako znate, dosta malena je,
Al je ona od Hrvatske dio,
Nju najprvu Hrvat naselio,
U njoj mnogi kraljevi bijahu,
Što s Hrvatskom cilom upravljahu.
Dalmacija sad je osamljena,
Od sestara svojih rastavljena,
Pa molimo našeg svitlog kralja
Fran Josipa dobrog gospodara,
Nek Hrvatsku sdruži s Dalmacijom
I sa ravnom zemljom Slavonijom,
Jer sve jednim jezikom govore
I kraljestvo imagjahu svoje,
Pa kad budu sve one u skupu,
Biće bolje hrvatskomu puku,
Isto kao gdi braće imade,
Te zajedno dok u slozi rade,
Bogati su prid svitom vigjeni,
A jesu li jednom razdiljeni,
Nit imaju, niti su štovani,
Kao u grob da su zakopani.
Dalmaciji Nimci zakon kuju,
U Zagrebu Mažar zapovida,
Slavonija kô da nije živa,
A kada bi skupa se združile,
Ne bi više zlo upravne bile!
Još je Miho tute govorio,
Ali ko bi svaku nabrojio?
Sve bijaše u njeg promišljeno,
Sve možgjeno i nerazvlačeno,
Kao rika govor mu tekao,
A glasom bi svakog nadjačao.
U saboru više protivnika
Taljanaša bilo odmetnika,
Pa ne htiše s Hrvatskom sdruženja,
Već da vole Dalmaciju samu,
A Bog njima prosvitlio glavu,
Sto će jadna Dalmacija sama,
Kao jedna grana osičena,
Kao jedna rika prisušena
Kô sirota sebi ostavljena,
Kô sestrica bez milih brajena?
Pavlinović iz Zadra se dili,
A srce mu u nidrima cvili,
Što lacmani u hrvatskoj zemlji
Zastupnikâ veći broj imaju,
Dalmaciju što jadnu izdaju,
Pa odluči uz svoje drugove,
Boriti se baš do zadnje krvi,
Da pravica bude učinjena,
Taljanaška stranka poražena,
Dalmacija s Hrvatskom sdružena.
Otada se on dvostruko trudi,
Da svom Bogu i narodu služi,
Svud sa svakim hrvatski govori,
Hrvatski se višnjem Bogu moli,
Svetu misu glagoljački čita,
Samo hrvatski za zdravlje se pita;
Šest jezikâ on još drugih znade,
Al nijednim ne će da besidi,
Jer jezika svoga se ne stidi,
Što ga s mlikom majke usisao,
U kojem je na svit progledao,
I koji je jezik prigizdavi,
Ter su njime bani banovali
I hrvatski kralji kraljevali.
Pavlinović u novine piše
I lacmane on ljutito kara,
Jer se nama hoće gospodari,
Kao da smo kakvi izmećari,
A ne sinci slavni Dalmatinci,
Hrvaćani od starine znani,
Pa nam jezik tugji nametnuše,
Naš hrvatski pod noge staviše
I drže nas kako no robove,
Prem rogjeni nismo za okove.
Lacmanija tad snažna bijaše,
Mnogo vlasti u rukam imaše,
Pa odluči srušit poglavice,
Sve hrvatske mlade prokopice.
Tončić Jozu, Ivana Danila
Zatvoriše u tavnicu tavnu,
A don Miji spravljahu višala,
Jer da biše uvridio kralja.
Jedno jutro prij' neg ciknu zora,

Digitized by Google

Još spavaše sva cila Podgora,
Niko kuca župniku na vrata,
Ustade se djače Miličiću
I zapita: ko je u ta doba?
Rekoše mu: ljudi od zakona!
Sve don Miho to iz sobe čuje,
Na se brže oblači odilo,
Prvi mu se ličnik prikazuje
I veli mu: župniče don Miho,
Moj ti pohod ne će biti mio,
Ali ja sam poslan od zakona,
Da razvidim, je l' ti bolest koja,
Jer inače da putuješ valja
Na sud tamo do pristolnog Zadra.
Pavlinović ništa se ne smuti,
Već ličniku mirno odgovori:
Jest istina, nemoćan sam bio,
Al sam, hvala Bogu, ozdravio,
Pa ću poći, gdi me zakon zove,
Jer zakon je od samoga Boga,
Komu svak se pokoriti mora!
Drugog dana on se na put sprema,
A starica besidi mu majka:
Kud ćeš, Miho, moje drago dite?
Ili ideš do mutne Neretve?
Ili ideš do kršna Vrgorca?
Il ćeš gori k polju Imotskome?
Meni staroj, sinko, dodijalo
Putničke ti misit brašenice,
I ždralinu nasipat zobnice.
Ostavi se vična putovanja,
S gospodom se mahni ratovanja,
Jer u gradu svi na tebe režu,
Pa ti majka, mili sine, preda
I rad tebe spavat mi se ne da! —
Miho majci tiho odgovara:
Ne plaši se, moja majko stara,
Ne će meni ništa nahuditi,
Jer nikomu ja ne mislim krivo;
Sad ću poći rad posla jednoga
Tam do Zadra grada pristolnoga.
Tad se Miho iz kuće odili,
A djak njega sustopice slidi,
Pa kad misto mitili bijahu,
Pavlinović zaustavi hoda,
Okrenu se prama svomu selu,
Gleda Miho Podgoru vilenu,
Gleda pod njom ono tiho more,
Gleda nad njom biokovske gore,
Gleda svoga župničkoga stana,
Gdi mu majka ostanula stara,
Pa mu suze udriše niz lice,
Svaka suza kô zrno bobice.
Miho plače, ali ne uzdiše,
Al uzdiše djače plahovito,
Za skuta se učitelju hvata,
A don Miho gladi ga po licu:
Muči Ive, moje oči žive,
Što s' vidio nikomu ne kaži,
Navlastito mojoj staroj majci!
Osta djače silno jecajući,
A don Miho slidi putujući,
Ovako je sobom promišljao:
Lako da me u Zadru zatvore,
Lako da me i smrću umore,
Ja se umrit ne plašim ni malo,
Ali ko će narod pridvoditi,
Kad povežu sve nas poglavice?
Ej pomozi, ti vična Pravice,
Pomozi nam, Marijo Divice!
Zbilja Gospa u pomoć mu bila,
Jer potvora nij' mu nahudila,
On ostade prid zakonom svita'
I vrati se do svojega mista.
Ne buduć im ova upalila,
Čuj što čini zlobna lacmanija:
Podgorane tuže bez razlike
Kao jedne gorske razbojnike,
Jer kraljeve ljude da napaše
Komisija kad nika bijaše.
Ponajprva od Podgore lica
Već je gradska prijala tavnica,
Na uho se sužnjim prišapćiva:
Ko je željan, ba slobod uživa,
Kada bude na sudu rasprava,
Neka svaku na don Mihu svali.
Al Primorac vira i poštenje,
Ne će krivo ni za oko živo,

Digitized by Google

Nepošteno da je posrebreno,
A don Mihu pak ne bi izdao
U tavnici da bi okapao.
Dogje danak od rasprave ove,
Te uz pomoć Boga i pravice
I obranu Kosta Vojnovića,
Odvitnika ptića sokolića,
Osta svitla junačka Podgora
I dojedan pušten iz zatvora.
Miho vidi, da ga srića slidi,
Vidi da je Bog mu u pomoći,
U borbi je svaki dan to jači,
Pa ne dade da se Hrvat tlači —
Tad u Zadru na vladi bijaše,
Ljutit lacman, *Lapena* se zvaše,
U danu je i noći mislio,
Kako naš bi jezik pogazio,
Proganjaše hrvatske glavare,
I spremaše za njizih ularc.
To je.strašan beg okrutni bio,
Mnoge naše biše ustravio,
Ali nije slavnog Mihovila,
Koj ne znaše što će reći sila.
Sve don Miho tražio je zgodu,
Da udari na tog tlačitelja
Hrvatskoga slavnoga imena,
Pa željeno prispije mu vrime,
Baš šezdeset i sedme godine.
Tad u Zadru prid svim zastupnicim,
Što na sabor skupili se biše,
Neumrli Pavlinović Miho
Na Lapenu strašno udario.
Peruša ga kô sokol grlicu,
Šiba njega i s desna i liva,
Kud udara sve krvca poliva,
Gromkim glasom da se sabor ori,
Miho kaže, što Lapena tvori.
Taljanaši to slušat nemogu,
Psuju, viču, da već ne govori,
Al njihovi svi skupa glasovi
Slabiji su nego Mihovilov,
Koj se isto po srid vike čuje,
Dok u zadnju pridsidnik sabora
Zabrani mu daljega govora.

Taljanaških i tad zastupnika
U saboru većina je bila,
Pa odluče svi i do cigloga,
Da se Miho progna iz sabora.
Zbilja Miho izagnan je bio,
Ali tim se više proslavio;
U Splitu ga sjajno dočekaše,
Njegovu mu sliku darovaše,
A kad stiže u Primorje kući,
Sve izigje pridanj pivajući,
Pozdravi ga malo i veliko:
Sritno doša', naša lipa diko,
Iz sabora tebe su prognali,
Tim su nama veću snagu dali;
Opet ćemo mi tebe birati,
Dušmani će od muke plakati!
Ispuniše, što tad obećaše,
Opet svoga Miju izabraše,
A pozatim do malo vrimena
Lipo misto, Djakovo mu ime,
U srid ravne zemlje Slavonije
Pavlinović dičnog Mihovila
Za svojega izbra zastupnika,
Dalmaciji svoj bijaše dika,
Pa u Zagreb ode Mihovio
I čim biše u sabor zasio,
Ustade se, a svak ga pogleda,
Jer bijaše kao vita jela.
Svoja usta don Miho otvori,
Zastupnicim ovako prozbori:
Braćo naša, zagorski Hrvati,
Prim' te pozdrav vi kroz usta moja,
Što vam nosim sa sinjega mora!
Pozdravlja vas kršna Dalmacija,
Ta kolivka hrvatskog imena:
Ona žudi, da se s vama sdruži;
Svaka ptica k svomu leti jatu
Brat dojedan k svomu trče bratu,
Kud će Hrvat nego li k Hrvatu?
Ali toga ne će taljanaši,
Jer žestoki dušmani su naši.
Kako znate, naša braćo mila,
Taljanaška velika je sila,
Mi sa njima ljuti boj bijemo

Digitized by Google

I svegjer se naprid pomičemo,
Pa pomoću Boga i pravice
I odvitom Marije Divice
Mi ćemo ih stavno nadjačati,
S Dalmacijom Hrvat će vladati.
Tada ćemo s vama se sdružiti
I kô braća u skupu živiti,
Jezik ćemo mi svoj nigovati,
Svaku ćemo njime opravljati,
Nikad svoje trpit gospodare
Mi nećemo Nimce ni Mažare,
Samo našeg ljubićemo kralja
Fran Josipa hrvatskog vladara.
Mi imamo naše sinje more,
Imademo šumovite gore,
Imademo rodne sijanice,
Naša zemlja ragja rujno vince,
Potriba nam nije od drugoga,
Samo sriće od Boga miloga!
Kad don Miho dovršio biše,
U glas jedan svi ga pozdraviše
I rekoše: daj, o Bože mili,
Da pravica naša nas sjedini! —
Čim se kući on svojoj povrati,
Iz Imotskog stigoše ulaci,
Neka dogje izreći besidu
Pri otvoru nove štionice,
Pa don Miho dobro ne počinu,
Već se baci u sedlo ždralinu
I kô sokô k Imotskom poleti,
Gazeć brda i puste goleti.
Kad Imotsko polje uhvatio,
Dobar mu se ždralin ražestio,
Sve od bisa u visine gjisa,
Gospodara pinam pribaciva,
Lagan Miho na konju uživa.
To gledala Imotska gospoda,
Gledala su, pa su besidila:
Bože mio, ko bi ono bio?
Brzo slavnog Miju pripoznaše,
Sve na jagmu pridanj istrkaše;
Jedan hvata konja za dizdume,
Bakračliju drugi pritiskuje.
Miho ugje u varoš gizdavi,
A puk njega odasvud pozdravi;
Pavlinović ide k štionici,
A odasvud dižu se poklici.
Silan narod s krajine se splio,
Trobojnice naše razavio.
U don Miji srce uzigralo,
Pa se uspe na tvrdo sidalo,
Svak umuknu, a on progovori:
Lipo vas je vidit, sokolovi,
Dika vas je gledat, Imoćani,
Kršni ljudi, momci izabrani!
Svi ste zdravi, u licu rumeni
Kao krvi mlika naliveni,
Svi ste očni, junačke desnice,
Jer ste sinci majke Hrvatice!
Potomci ste vi Hrvatske stare,
Koja sruši Franke i Tatare:
Naši oci s Turcim vojevaše,
I uvik ih slavno nadjačaše,
Potukoše Mažare ohole,
Talijance rinuše u more,
Nema srca do hrvatskog srca,
Nema snage do hrvatske snage,
Nema slave do hrvatske slave,
Ali, braćo moja krajišnici,
Sad dogjoše niki nametnici,
Ovde kod nas bisni taljanaši,
A ozgora Nimci i Mažari,
Pa se nama hoće gospodari.
Hrvatske nam zemlje rastrojiše,
Naš hrvatski jezik pogaziše,
Proganjaju naše poglavice,
U tavne ih bacaju tavnice,
Al imamo mi naše pravice,
Imademo stare povlastice,
Pa ćemo se junački boriti,
Našeg kralja ponizno moliti.
Nek nas tugje sile oslobodi,
Jer njegovi virni smo sinovi.
Mi želimo s Hrvatskom sdruženje,
Mi želimo u miru življenje,
Hrvat nije nikad otimao,
Ali nije ni svoga puštao,
Pa ko htide, da nam naše nosi,

Digitized by Google

Mi ne ćemo to nikad pustiti,
Prije ćemo glave izgubiti!
Hoćemo li to sve ispuniti?
Narod viknu: hoćemo don Miho!
On tad brže barjak pograbio,
U junačku stisnu ga desnicu,
I narodu ovako prozbori:
Na ovomu hrvatskom barjaku,
Koj se svitom slavno pronosio,
Koji svugdi megdan je odnio,
Kunite se svi i do cigloga!
Narod kleče i iz duše reče:
Kunemo se, uvik ostat virni
Hrvatskoj nam majci domovini!
To je časak ganutljivi bio,
Pavlinović suzam je prolio,
A ko nebi, brate, proplakao,
Puk toliki kad bi pogledao,
Gdi no kleči i gdi se priseže
Radi onog što ga srce steže? —
Jošter mnoga mista Dalmacije
Kad bi koju slavu svetkovala,
Don Miju bi čuvenog pozvala,
Da skupljenom narodu besidi,
Pa nikada on se ne oblini
I svukuda govorom začara
Učenjaka i prostog ratara. —
Tisuć jedne i osme stotine
Sedamdeset i treće godine
Frane Josip naš kralj milostivi
Veću slobod narodu udili,
Da sam bira sebi zastupnike,
Što će k njemu u Beč dohoditi
I svem carstvu zakone krojiti.
Dalmacija megju prvim bira
Pavlinović slavnog Mihovila,
On se sprema Beču na vićanje,
Glagoljački misal sobom nosi,
U nimačkom Beču misu čita
U slovinskom jeziku dičnomu,
Hvalu daje Bogu velikomu.
Na vićanje stupi Mihovio,
Al unutra mnoštvo zastupnikâ
Austrijskog carstva privelika:
Tu knezovâ ima velikašâ,
Tu nimačkih puno mudrijaša,
Tu grofovâ i svitlih vladika,
Tu je ljudih različnih jezika.
Mihovilu to ništa ne smeta,
On ustade i zboriti stade
I kazivat Dalmacije jade! —
Dok je godir na svitu živio,
Don Miho je zastupnikom bio,
I u Zadru i Beču bilomu
Svegjer hrabro branio Hrvate,
Tražeć da se pravice nam vrate.
Sedamdeset i pete godine
Dalmaciju kralj je pohodio,
Pavlinović tad ga pozdravio:
Zdravo bio naš hrvatski kralju,
Naslidniče, silnog Držislava,
Velikoga kralja Krešimira,
I blagoga slavnog Zvonimira.
Na hiljadu i pete stotine
Još dvadeset i sedme godine
Šukundida tvoga Ferdinanda
Naši oci kraljem izabraše,
Nit se s toga oni pokajaše,
Jer kolino tvoje je odavna,
U svem svitu neima mu ravna!
Dalmacija broji uspomenâ
Još od davnih starinskih vrimena;
Svud joj sinci odnili megdana
I brodili do dalekih strana.
Dalmacija, hrvatska kolivka,
Uvik biser cesarstva je bila,
Kao jedna primorkinja vila
Ona sidi na Jadranskom moru,
Stražu straži carstvu cesarovu.
Ova tvoja kćerka mezimica
Sad je, kralju, crna sirotica,
Jer joj jezik prognaše iz suda
I iz školâ Dalmacijom svuda.
Imagjaše šumovite gore,
A sada su samo stine gole,
Vode nose njive, vinograde,
Putevi se s nova malo rade,
Pa vapije u tebe pomoći:

Digitized by Google

Pomoz', kralju dragi gospodaru,
Pomoz', Frane, Bog ti dao zdravlje,
I u raju vično uživanje! —
Sedamdeset i šeste godine
Pavlinović ode do Djakova
U biskupa slavnog Štrosmajera.
Tu je Miho dobro posidio,
Dok brkove biše podgojio,
Pa poside konja vilovita
I udari u Bosnu ponosnu;
Obučen je kao sarajlija,
Na fesu mu kita se lelija.
Ide Miho od sela do sela,
Konakuje od hana do hana,
Po hanima gusle osluškuje
I narodne pisme upisuje.
Čobanicu sluša u planini
I olovkom on joj pismu krade,
Da ju posli u tiskanje dade.
Ćud naroda Miho proučava,
Cilu Bosnu redom obigrava
I sakuplja pučke poslovice
I hrvatske slatke besidice.
Miho slaže mnoge knjige mudre,
Koje i sad kao uzor služe
Kogogj hoće da dobro nauči
Naš hrvatski jezik plemeniti.
Pripovidi on je upisao,
U crkvama što je izrekao,
Nauka su pune božanskoga
Za spasenje puka kršćanskoga.
Tisuć jedne i osme stotine
Osamdeset i treće godine
Jovanović namisnik je bio,
Pa i nanj se Miho zaletio.
Kô Lapenu nije ga šibao,
Jer od našeg panja je nikao,
Ali mu je rekao bez straha,
Da odviše ne uzimlje maha
I po slugam puku poručuje,
Nek za ljude vladine glasuje. —
Nikad trudeć on nije sustao,
Već je uvik s narodom vladao,
Koj ga svuda biše obljubio
I kô oca rogjenog častio.
Don Miho je u svem dičan bio,
Ničime se nije omrčio;
Mudar, dobar, ljubitelj naroda,
Župnik da mu nije prigovora,
Čist kako no voda u gostari,
Pošten kao svi Hrvati pravi,
Sjajan kao na nebu danica,
Tvrd kako no stina kremenica,
Strog sa sobom i s drugim svakime,
A pravedan s tugjim i svojime.
Radiša je neumoran bio,
Život nije nikada štedio,
Samo služit stvoritelju Bogu
I narodu svomu hrvatskomu.
Moć velika u njemu bijaše,
Te, kada bi š njime govorio,
Pogled bi te njegov porazio,
Vidio bi svoje ništavilo!
Don Miho je ritki čovik bio,
Isti dušman njega je častio,
Hrvat se je njime ponosio
I ponosit hoće se do vika,
Jer je bio megju ljudim dika!
Ako sad smo i mi progledali,
Ako su nam naše škole dali,
Ako sudac hrvatski nam sudi,
Ako naši na općinam ljudi,
To najviše Pavlinović Miho
Narodu je svomu zadobio.
Dalmacija ropkinja je bila,
Ka' slipica pri zidu je stala;
Don Miho ju ropstva izbavio;
Don Miho joj oči otvorio,
Don Miho je užegao zublju,
Živu zublju ognja narodnoga,
Pavlinović pronio je trublju,
Zvonku trublju glasa hrvatskoga;
On je prvi sinak Dalmacije,
On je slava svoje otačbine,
On spasitelj naroda svojega,
Pravi otac uskrsa našega! —
Ali tilo nije od čelika,
Pa od borbe i truda velika

Digitized by Google

Osamdeset i sedme godine
Na osamnest od svibnja miseca
U Podgori gdi se je rodio,
Pavlinović dušu ispustio.
Glas poleti od grada do grada,
Sve proplaka od stara do mlada,
Zakukaše varoši i sela,
Sva Hrvatska osta nevesela!
U Podgoru oda svijû strana
Lete prva lica izabrana,
Da sprovode domovine diku,
I njegovu poklone se kipu.
Tu su glasbe od svih mista bile,
Svu Podgoru krune okitile,
Pa kad njega iz crkve proniše,
Cio narod tad suze obliše.
Kad njegove kosti sahraniše,
Na grobu ga mnogi proslaviše,
Al njegova slava urizana
U srce je svijû Hrvaćana,
Koji će ga spominjat do vika
I Podgoru u kojoj je nika'! —
Gusle moje, ne daste mi mira,
Dok ne kazah ja Mihina dila,
Pa se pisma dosta oduljila,
Ne virujem, da je dosadila.
Sad ću ovu pismu pripivati
Tebi, dična vilinska Podgoro,
Od starine gnjizdo sokolovo,
Ti si prvo od Primorja selo,
Sve ti bilo zdravo i veselo,
Rodila ti bilica pšenica,
Na uzvodim rumena lozica;
Pod rodom se masline uvile,
Kamenice pune ulja bile,
Sinovi ti po moru brodili,
Svake sriće kući donosili!

Digitized by Google

PISMA

o

MILI GOJSALIĆEVOJ,

koja slavno poginu za svoju otačbinu

godine 1649 po Isukrstu.

Digitized by Google

Kut zemlje u našoj Dalmaciji, okolišen planinama, što nosi dvanaest sela skladom ljubavi sjedinjenih, dičećih se vlastitom povisnicom dao je junakâ, kakvim bi se ponositi mogla cila koja kraljevina. Taj kut zemlje, taj skup selâ poznat je pod imenom Poljica.

Riči Mihovila Pavlinovića u „Pučkim Spisima".

Digitized by Google

Prvi Dušak.*)

Krš se beči, litice se viju,
Bubriže se strmeni oberi,
Klisurinam saviju se orli,
Pukotine smrdelj zajazio,
Na pripeku boluje suletka,
U šupljinam štekću jastrebovi,
Ćolice se u jatovim dave,
Gavran zmije u procipim preza,
U busovim čegrću jarebi!
Kamen staje, a selo postaje,
Obroncima kuće se bijele,
Mrki stoje gospodski dvorovi,
Mrke stoje turske paljevine;
Pusti zidi, poderine tužne,
Obrasla ih crkvina i bršljan,
A po tlehu korov iznikao,
Ošebljadi, drača i kupina,
Gušterima stan i zelenbaćim!
Pod selom se poljce uravnalo,
Crnica ga sama utustila,
Koju voda niz stine sanila
I naplila divnu gojevinu.
U tom polju svaka gora raste:
Dubovi se sapliću granama,
Kao da se 'rvu orijaši
I kušaju sumorne mišice.
Proviruju kljeni i makljeni,
Šibaju se tankušni jablani,
Stuboče se bristi i drinovi,
Gušćaju se zeleni borovi,
Masline se modre uvalama,
A kad počme lito uz proliće
Cvita višnja, cvita bajam slatki,
Cvita trišnja i cvita jabuka,
Cvita kruška, cvita drvo tunja,
Sve se poljce obuče u bilo,
Ta bilina lipota je vela.
Travka klije, miris te oblije,
Zelene se dole i brigovi,
Smokva pupi, naranča te ljubi,
Zamiriše po baštama cviće,
Vrila pliju, nataplju rudine,
Po rudinam tuste krave pasu,
Janjci skaču, čobani pivaju,
Oživlju se diple i svirale,
U hvojama ptice se glasuju,
Po njivama žita se priliju,
Šuškatanja stoji kolinacâ,
Rodne loze kite vinograde,
A nike se penju po uzvodim,
Obise se grozdi kao lonci,
U njima je napjna kapljica.
S juga mi se more očenjuje,
More kraje ljubeć obigraje,
More ljubi te župne obronke,
Što se k njemu na skuta spuštaju.
S obronakâ silaze divojke
I kupaju svoje bile dojke
I plivaju iz gorice vile
U tom moru, u toj vodi slanoj!
S obronakâ slaze mladi momci,
Krcaju se u lagane čamce,
Naginju se na plosnata vesla,
Vrše dižu, ugore iskreću,

*) Ovaj prvi dušak mislio sam izostaviti, ali kašnje mi palo na pamet, da može biti komu ugodan, pa ti, dragi pučanine, vidiš li, da je tvrd za tvoje zube, priskoči ga slobodno i prigji na drugi dušak, jer baš odonle počimlje pravo kazivanje o Mili Gojsalićevoj.

Pisac.

Digitized by Google

Bacaju se ostim ubojitim,
Na ostima koprca komarča,
Zalogaj je to ribaru mastan!
S obronakâ silaze svićari
Tamo liti kad je more tiho,
Kad s večera nije misečina,
Zavezu se vlasak u pučinu,
Mili Bože, dragosti gledati:
Ražeže se masna lučevina,
Iskra praska, plamen se uvije,
More mi se biserom priliva,
A srdela, ta ribica luda,
Sa svih kraja trči pod svijeću,
Veseli se pomamno gamiži,
Glavom vrti opnicu tananu
I baca se u visine bisna!
Mukom muče ti mrki svićari,
Mukom muče, mrižam zapasuju,
Opiru se o vesla lagašno
I primiču k žalu umoljivo.
Kad je galja brzo blizu kraja,
Kanjušari gola tila skaču,
More mute, pljuskaju, urliču,
A srdela luda šetavica,
Sad upozna, da je varka bila
Ona svića, što ju namamila;
Biži jadna vanka u pučinu,
Al u galju udara bijedna.
Već je mriža na kraj istegnuta,
Puna galja debelih srdela,
Utonula pod brimenom lagja,
Svićari se smiju i pivaju,
A nikoji sagrću ugljene,
Na žeravu meću ribu živu
I omaste brade srdelama!
S obronakâ silaze pomorci,
Krcaju se na brodove tvrde,
Nabivene bačvam rumenike,
Odmotaju jidra od postava,
Vitar puše, postav se napregne,
Brod prostriza ono more pusto,
A mornari, vesela im majka,
Vino piju i zbivaju šale,
Gdikoji se dohvati gusalâ
I izvija pismu od junakâ,
Pa mi sidro pod Senja bacaju,
Il u vodu pod Senjsku Rijeku,
Il pod Trsta grada bijeloga;
Tu prodadu svoju rumeniku
I sagrnu blaga izobila,
Pa, da kući prazni ne putuju,
Kupe svakog drva izdilana,
Ukrcaju svake trgovine
I žure se k dici i ljubovcam
Ti pomorci, ti glasni trgovci!

Zdrav mi bio, zavičaju míli,
Zdravo moja, vi Poljica župna!
Svega imaš, zavičaju dragi,
Imaš brdâ, imaš udolinâ,
Imaš poljca, gojen-gojevinu,
Imaš gore, imaš voća slatka,
Imaš bašte, imaš miris cviće,
Imaš vode i imaš potoke,
Imaš marve i krupne i sitne.
Žita imaš, da utažiš glada,
Vina imaš, da okripiš žile,
Pecivo se o Božiću cmari,
O vinčanjim i o brguljama,
S bokova te opasuju rike
Žrnovica i Cetina hladna,
S podneva te plaka sinje more,
More drago, uzdanica lipa!
A kamo ti tvoja prošlost slavna,
Zavičaju, moje milovanje,
Ej Poljica, knežijo poznana?
Kao biser u prstenu sjajnu
Na bijeloj ruci divojačkoj
I ti blistaš, domovino moja,
I ti blistaš, knežijo Poljička,
U povisti hrvatske prošlosti!
Mili klanci, gnjizdo sokolovo,
Mili klanci, gnjizdo od slobode,
Mili klanci, oštri i krvavi,
Krvlju turskom stoput obliveni,
Mili klanci, zavičaja moga,
Mili klanci, ljubljenih Poljica,

Digitized by Google

U vas svoje unijeli glave
Tri brajena soja plemićkoga,
Tri mladice hreka bosanskoga,
Troje dice kneza Miroslava,
Baš Tješimir, Elem i Krešimir,
A kasnije plemići ugarski .
Prid bijesnim bižeć Mongolima.
Bog im plati, zakon zakoniše,
Ti plemići župu utvrdiše,
Divnu župu u zemlji hrvatskoj!
Knez veliki bijaše gospodar
Cile župe, cijelih Poljica,
A dvanaest malenih knezova
Gospodara bihu namisnici
U dvanaest poljičkih selija.
Čudne župe, Bože nebesniče,
Čudne župe od dvanaest selâ,
Čudne župe, šest tisućâ duša!
Župa mala, al srce veliko,
Malo ljudî, ali lavi živi;
Oni svoju slobod pronesoše
Kroz šest stotin' debelih godina;
Ko bi htio da unese perje
U njihovo gnjizdo sokolovo,
Poljičani domorodci ritki
Kljovali bi tugjinskog gavrana,
Ljuto bi mu pera izlomili,
Kao što no huda srića nagje
Baš nikoga Dujma Papalija,
Kog Mlečići holi i sileni
Poljicima htili nametnuti
Za njihova kneza velikoga.
Snagje trka jadnog Papalija
Niz poljičke strmenite stine,
On uteče k Splitu bez obzira
A Poljica, vesela im majka,
Izabraše kneza velikoga
Odgojena u svojim nidrima!
Bjaše tada, spomenico crna,
Tada Mlečić lisica lukava
Veraše se našim obalama,
Tada side prikomorac holi
I u Zadru, Splitu i Trogiru,
Pa i moji didi Poljičani
Mali danjak Mlečićim davali,
Ali svoju knežiju čuvali
Od mletačke riči prifrigane,
Od navikâ i od običajâ
Od mletačkog srca lisičjega,
Od mletačkog holavoga hala,
Od tugjinskog duševnoga kala!
Ostadoše sirovi gorjani,
Al im osta kapa nad očima,
Ostaše im lica izrazita,
Ostaše im oči nemućene,
Ostaše im zubi nečoptani
Ostaše im mišce žilavite,
Ostaše im prsa rebrenata,
Ostade im riječ domorodna.
Ostade im srca divičanstvo;
Ostade im duša blagorodna,
Ostaše im zdravi običaji,
Ostade im vedrina duhovâ,
Ostade im iskrenost, junaštvo,
Ostade im njihovo hrvatstvo!
Poljičani stranca ne mogahu
Kao istog paklenoga vraga
Nikom nigda priko svoga praga,
Nikom nigda u svoje vrleti,
U tugjincu vire ne imade!
Svakog lita i Jurjeva dana
Od Poljicâ knezi i vitezi
U dolamam i pod perjanicam
Plovijahu Mlecim u otoke,
Baš na dvore dužda njihovoga,
Da zakone poljičke priznade
I slobodu malenih Poljica,
Gospodarstvo kneza velikoga
I njegove družbe odabrane.
Mlečanim se ino ne mogaše,
Sve zakone našim priznavaše,
Pa mi moja kita odabrana
Vraćaše se slobodne u klance,
U ljubljenu svoju kneževinu.
Kneževino, Bogom milovana,
Ti si Turcim vraždenica bila,
Kneževino lipi zavičaju,
Glagoljicu ti si nigovala;

Digitized by Google

Tvoji popi, dični glagoljaši,
Ljubijahu taj amanet sveti
Kô zenicu u svojim očima,
Kad vladike sunuše se na nju,
Kad joj i Rim naklon ne bijaše.
Kneževino, moje milovanje,
Ti porodi po izbor junake:
Sinovčiće, Biliće, Martiće,
Pezeljiće, Paviće, Čoviće,
Karamane, slavne Kulišiće;
Kćeri su ti: Mara Žuljevića,
Mlada Bara Leksića ljubovca,
Kćer je tvoja *Mila Gojsalića!*

Digitized by Google

Drugi Dušak.

U Kostanjim, selu poljičkomu
Starinska je kuća Gojsalića,
U toj kući čudno čudo kažu,
U tom domu rumena je ruža,
Rumen ruža divojčica Mila.
Raste Mila u majčinu dvoru,
Raste Mila, grana bosioka!
Glas pukao od ustâ do ustâ,
Sa svih kraja naviju se momci
O pitome Gojsalića dvore;
Svi bi htili mirisat bosiljak,
Svi bi htili zaprositi Milu,
Al je Mila jošte mladikova,
Stopro joj je petnaest godinâ,
Pa nikoga okom ne pogleda.
Raste Mila kako no iz vode,
Život šiba, rumen ju probiva,
Mlado tilo mesnikovo biva,
Dragi Bože, snopa od divojke,
Kada ide, stas joj se uvije,
Oči crne, pùt joj prebijela,
Dragi Bože, lipote divojke!
Mila goji cviće svakojako,
Ponajviše zelena bosilja,
Bosilje je cviće mirisavo,
Bosilj Mila za nidra uđije,
Kada svecem ona crkvi ide.
Često Mila cviće obasiplje,
Jutrom rano vodom ga zaliva,
Pa uz cviće svoje milo sidne
I raspliće plave kose svoje,
Te ih češlja češljem drvenime,
Puste kose padu joj u skuta,
A ona ih milovati stane,
I pošeta k lozi obrizanoj,
Pod koju je čahuricu vrgla,
Puna joj je vode od lozice,
Onu vodu na dlane iskreće,
Njome tare duge kose svoje,
Nek još bolje narastu joj mladoj.
Tada Mila vlase razregjuje
I plete ih na dvoje, na troje,
Tri ih puta oko glave vrgne
I dosegnu još joj na zatiljak.
Raste Mila kako no iz vode,
Već je Mili osamnajst godinâ;
Život šiba, rumen ju probiva,
Mlado tilo mesnikovo biva,
Prsi Mili raspregnuju dojke,
Mili Bože, cure za udaju!
Sa svih kraja naviju se momci
O pitome Gojsalića dvore,
Svi bi htili mirisat bosiljak,
Svi bi htili zaprositi Milu,
Al zaludu svima obijanje,
Jer je Mili u srcu ostao
Mladi momak Petar Kulišiću,
Kršan junak starinskog plemena.
Njega Mila na polju vidila,
Kad s ramena bacao kamena
I drugovim svima odbacio.
Stasit momak, rodila ga majka,
Crna brka, oka sokolova,
Kosa mu se do ramenâ splila,
Prava slika Mile Gojsalića!
Mila rani zorom u prozorje
I uzimlje vidro okovano,
Pa se šeta do vodice hladne
I udara kroz gustoga gaja
Rosu truni sa zelena lišća,
Miluje ju šumsko povitarce,
Hiti Mila, rukam razmahuje,

Digitized by Google

U vrh gaja živica gogolja.
Oko vode jablani su gusti,
Oko vode vrbe se poviju,
Uz vodu je drva javorova,
Uz vodu je zelena čipresa,
Uz vodu je gusta hladovina!
Bože mili, ko pod vrbom spava?
Pod glavu je kamen namistio,
Svila mu se kosa o gr' oce:
Neznan putnik, mrak ga uhvatio,
Pa uz vodu konaka našao?
Kaži, sestro, Milo Gojsalića,
Kaži mlada, ko pod vrbom spava?
Ah, ono je Petar Kulišiću,
Na ročenje došao je Mili,
Na ljubavne slatke razgovore!
Mila skine vidro okovano,
Pa uz Petra side Kulišića,
Oba sidnu jedno uz drugoga,
Slika im se u studencu stvara.
Ej, studenče, vodo mramorita,
U tebi se ogledale vile,
Sa njihovim krasnim ljubeznicim,
Al ovake vile i junaka,
Jedno drugom ovako pristalo,
U tebi se nikad ogledale!
Kažite mi, tankušni jablani,
I vi moje tugaljive vrbe,
Kažite mi, zeleni čipresi,
Što je dvoje mladih govorilo?
Mila grabi peharom vodice
I nalije vidro okovano,
Rastaje se sa srcu milenim.
Kod kuće ju majka ukorava,
Da je puno na vodici stala,
Ali jošte ne zna ništa stara.
Tomu malo postojalo vrime,
Stale šaptat bake po susistvim,
Da se Mila sastaje sa mladim;
Pa je ričca pusta šetavica,
Za to čula mlade Mile majka,
Dragi Bože, jada golemoga!
„Milo jadna, curo nesritnice,
Milo tužna, bidnu te rodila,
Kakvi meni doletili glasi?
Kulišić je momče silovito,
Na sastancim svugdi ga je naći,
Često silen Turke izazivlje
Tam pod Klisom pod njihovim gradom.
Ne bilo mu moje proročanstvo,
Al obuven on će poginuti!
Od sada ti oštro naregjujem,
Da na vodu hoditi ne smiješ,
A vidim li oko našeg dvora,
Da kad progje oni kopilane,
Zacrljenit ja ću mu obraze!"
Mila stoji kano pokošena,
Oči svoje u tle oborila,
Te kô pčela krotko progovara:
„Nije, majko, Petar kopilane,
Starinskog je roda i plemena;
Nije 'rgja od 'rgjakovića,
Nego junak od junakovića
Da nij' junak, ne bi ga ljubila,
Pa neka je pristal kô divojka"!
Stara na to u smih udarila,
Pa Milici svojoj besidila:
„Znam ja, kćerce, kuda ta prošiva,
Čudne ste vi današnje divojke,
Vi gledate momka zalizana,
Vi gledate, je li ga na oko,
A drugo se jadne ne smišljate!
Kćerce moja, to je naopako,
Naopako današnje divojke,
Take nisu bile vaše majke!
Čuj me, Milo, moje milo dite,
I ja jednom divojkom sam bila,
Pa sam bome i pristala bila,
Na daleko čulo se je za me,
Dolićali prosci sa svih strana:
Prosio me Paviću Nikola,
Prosio me Žuljeviću Marko,
Prosio me Biliću Ivane,
Prosio me Ćotiću Tadija,
Prosio me Novaković Žarko,
Prosio me Bašića Juriša,
Prosio me Karamane Marko,
Prosio me Vladušiću Jerko,

Digitized by Google

Prosio me Gojsaliću Juro;
Devet prosac' imala sam, kćerce,
Pristaliji jedan od drugoga,
Sve plemići, starenikovići,
Al nijednog nisam odabrala,
Već tvog ćaka Juru Gojsalića,
Buduć meni on najbliži bio.
Znala sam mu za rod i za pleme
I kakva mu još je baba bila
I kakva mu ostarila majka
I kakva mu ukućna družina
I kako mu kuća namištena
I u kući sugje poredano.
Znala sam mu dvore i obore,
Znala sam mu lozne vinograde,
Znala sam mu zelene ograde;
A ti tomu Petru Kulišiću
Tam daleko priko četri sela,
Niti znadeš otac kakav mu je,
Niti kakva majka mu je bila,
Nit mu znadeš braće ni sestricâ,
Nit mu znadeš ukućne družine,
Ni kako mu kuća namištena,
Ni u kući sugje poredano,
Nit mu znadeš dvore ni obore,
Niti znadeš, kako mu susistvo,
Ne znadeš mu vrte, podvornice,
Ne znadeš mu lozne vinograde,
Ti mu ne znaš zelene ograde,
Ti ne znadeš onih običaja,
Selo drugo i adeti drugi!
Već poslušaj, drago moje dite,
Ja sam našla i otac je kael,
Našli smo ti valjana mladića,
Komu znadeš za rod i za pleme,
Baš jedinca Martića Niko lu."
Mila pade na oba kolina,
Pa je svojoj besidila majci:
„Ajme, majko, prikolji me nožem,
Al me ne daj Martiću Nikoli,
Mrzak mi je, moja mila majko,
Nemogu ga, čuti ni viditi!
„Mrzak ti je, curo vijoglava,
Mrzak ti je holava divojko,
Al ti majka tvrdu viru daje
Ili njega il drugog nikoga;
Biž' od mene, kćeri nedostojna,
Nek te moje oči ne gledaju!"
Jadna Mila izlazi iz kuće,
Niz lice joj suze oborile,
Tare oči krajem ručenika,
Pa silazi u baštu zelenu;
Sidi Mila pod loznu sinicu,
Side Mila uza svoje cviće,
Puste suze teku joj u skuta,
Stade cura jadati se cviću:
„Jao meni, milo cviće moje,
Mene majka za nedraga daje!
Kud ću tužna za Boga miloga,
Majka moja srca je okrutna,
A otac mi otrovne je žuči;
Kud ću, što ću, milo cviće moje,
Ja sam tebe, cviće, nigovala,
Crnicom te zemljom osipala,
Hladnom vodom jutrom zalivala,
Ti mi sada budi u pomoći,
Svituj mene, milo cviće moje,
Kako ću ja roditelje slomit,
Da me dadu Petru Kulišiću!
Jao meni za obadva svita,
Ti bi mene, cviće, svitovalo,
Al zeleno govorit ne umiš!"
Žešće suze promlaziše licem,
Teško jeknu lipota divojka,
Pa prisloni rumene obraze
O bosiljak cvitak mirisavi,
Vrućim suzam nataplja bosiljak,
A bosiljak ljubi joj obraze
I svija se kô da i sam ječi!
Vas dan Mila pod sinicom stoji,
Nit je zovu ručku ni obidu.
Kad se večer suton uhvatio,
Ide Mila, da u kuću ugje,
Na vratima otac ju susrite,
Pogleda ju očima krvavim,
Jer mu majka bila kazivala,
Da Milica ne će za Martića.
Niko Milu k večeri ne zove,

Digitized by Google

Premda mlada ne bi okusila
Sve da ima pečenih goluba,
Jer joj kame na srce panulo,
Jer joj tuga utrobu saplela.
Nego Mili dvostruki su jadi,
Što ni otac ni njezina majka
Ne će š njome riči da prozbore.
„Čuješ, majko, stojim besposlena,
Daj mi, majko, posla česovoga,
Il sestrici potplićat terluke,
Ili brajnu zaplićati bičve,
Ili ocu vesti našivače,
Ovako mi otpadoše ruke!“
„Ja za tebe ne imadem posla,
Jedna curo luda vijoglava,
Pitaj u tvog gizdavog mladoga,
Nek ti dade sašiti košulju,
Što će mu se bilit o gr'ocu!“
Reče majka i obrnu glavu,
A Milica u srcu protrnu,
Pa otide u svoje skrovište,
Baci glavu na meku postelju.
Svu noć oka Mila ne stiskava,
A kada je jutro osvanulo,
Od plača joj oči podbujile;
Niko š njome riči ne govori.
Prolaze joj i otac i majka,
Mimo gredu lica namrštena,
Stoji Mila kao osugjena,
Tuga joj se o srce savila,
Vene mlada od golema jada.
Slazi cura u baštu zelenu,
Pa se vraća oborom u dvore,
Niko š njome riči ne besidi.
To trajalo tri dugačka dana,
Treći danak subota je bila,
Baš sunašce tonulo za brdo,
Kad se starac Gojsaliću Juro
Primakao svojoj kćeri Mili,
Te joj ove izustio riči:
„Čuješ, Milo, moje zapovidi:
Večeras ćeš ti uzeti dare
Od jedinca Martića Nikole,
On će doći kada suton pane,
Ti ćeš njega ljupko dočekati,
Čuješ, Milo, moje zapovidi!“
Reče otac osornim izrazom
I otide nogam stupajući.
Osta cura kao studen kamen,
Da je bilo zaklati je nožem,
Kapi krvi ne bi iscidio.
Od srca joj otrgnu se uzdah,
Stade mislit lipota divojka,
Kojeg će se puta prihvatiti:
Il uvenut s roditeljskog muka,
Ili dare uzet od nedraga.
Sve promišlja, pa napokon smišlja:
„Uzet dare nije obećanje,
Volim uzet dare od Martića,
Ubignuću tako jadu tešku,
A njegova nikad biti ne ću!“
Suton pade i eto Martića
U bijele Gojsalića dvore,
Dočika ga kućni domaćine,
Dočika ga kućna domaćica,
Uvode ga u plemićke dvore,
Tu ga srita i gizdava Mila
I ona ga uljudno pozdravlja.
Svi sidoše u okoliš redom,
Side momak Martiću Nikola;
Na glavi mu kalpak sa pernicom,
O rebrima jačerma srebrena,
Niz jačermu toke pozlaćene,
Side momak i zboriti stade:
„Što bih išao govor oduljivat,
Prijatelji moji Gojsalići,
Došao sam pitati vam Milu
Za vijernu svoju zaručnicu!“
Mah prihvati Gojsaliću Juro:
„Sritno došô, starinski omlatče,
Naše kuće od davnine davne
Vavik su se gledale lijepo,
A unaprid eto će i lipše,
Moja Mila Božja, pa je tvoja!“
Reče otac, a prihvati majka:
„I ja srcem svim sam zadovoljna,
Jer će poći iz kuće u kuću,
Za mladića dobra plemenita,

Digitized by Google

Moja Mila tvojom će se zvati!“
Osminu se Martiću Nikola
Od veselja i dragosti puste,
Pa se maši u džep od jačerme
I istegne kesu pletenicu,
Puna kesa žutacâ dukatâ,
Pruži kesu divojci Milici:
„Uzmi, curo, ovo obiližje!“
Mila vabi smišak na usnice,
Al ga mlada dobavit ne može,
U tle oči drži oborene,
Te kô pčela tiho progovara:
„Primi, majko, ti za mene dare!“
Stara tada skoči se na noge
I primače Martiću Nikoli,
Te mu tiho prišapne na uho:
„Stidljiva je, čudit joj se nije,
Stid je ures glave divojačke“!
Pa u ruke pletenicu primi,
Misto kćeri lipote divojke.
Side opet Martić gjuveglija,
Side opet i zboriti stade:
„Kako znate, prijatelji dragi,
Ja sam jedin u mojemu dvoru,
Meni nije duljiti ženidbom,
Te je ovo moja tvrda misô:
U subotu do nedilje danâ
Isprositi Milicu divojku,
A sutradan napoviditi se!“
„Tvoja volja, prijatelju dragi,
Volja tvoja, zete narečeni,“
Prihvatiše i otac i majka.
Ode Martić srcem zadovoljnim
A Milica osta pomirena
Sa okrutnim svojim roditeljim,
Smišljajući, kako da se spasi!

Digitized by Google

Treći Dušak.

Sve pospalo kano i zaklano,
Spava starac Gojsaliću Juro
I spava mu ukućna družina,
Al ne spava Mila divojčica
I ne spava sluga Kolumbate.
Mila piše listak knjige bile
Svomu dragom Petru Kulišiću.
Kad je mlada knjigu napisala,
Tiho sbori slugi Kolumbatu:
„Kolumbate, brate, a ne slugo,
Ili sada ili već nikada,
Budi meni momče u pomoći:
Noćas mahom ovaj listak nosi
U Čvrčića Petru Kulišiću!“
Odgovara sluga Kolumbate:
„Ej ti moja milena gospogjo,
Ja bih za te u vatru skočio,
Za te tvoje oči ljubeznive,
Za tu tvoju mladost plemenitu,
Za to tvoje srce milostivo,
Kamo ne bi listak ti ponio!“
Pripne momče lagana opanka,
Priko plećâ kaparan pribaci,
Iz kremena izvabi iskricu,
Trudom lulu pripali putnicu,
A u nidra list na golo vrže,
Mili šapnu: „Bog ti na pomoći!“
Pa se tiho kroza vrata krade,
Na vrh prsta progje kroz obora.
Stade lavež u oboru hrta,
Ali u čas repom mahat stade,
Kad pripozna slugu Kolumbata,
I side mu skakat uz kolina.
Od obora vrata ne otvara,
Već Kolumbat priko zida skače
I upane u noć tamnovitu.
Misečine nije na nebesim,
Nigdi vedro, a nigdi oblačno,
Po pameti Kolumbate grede.
Štrapa momče putem unapride,
Kad potegne dima kroz kamiša.
Zasviti mu lula prid očima,
Pa se mahom opeta pritaja.
Gazi momak, noga mu je snažna,
Pod opankom oštrapci odliću,
Viknuo bi sluga Kolumbate,
Zapivô bi iza svega grla,
Al se boji, da ga gragja čuje,
Da i drača ne odade tajnu
Gospodaru Juri Gojsaliću.
Već je momok dobro odmakao,
Pa on sida na stanca kamena,
Sa ramena skida kaparana
Te u žepu plosku napipaje,
Što mu Mila rakije nalila;
Zubim guli čepa jelovoga,
Pa prisloni plosku o usnice,
Sisa momče žeženu rakiju
Kao dite sisu materinu,
Te kad se je dobro natrusio,
Od ustiju plosku odlipljuje,
Donjom usnom opija brkove,
Pa zadije čepa jelovoga,
Smisti plosku, gdi j' i prije bila,
Popipa se i dva i tri puta,
Da mu ne bi putem ispanula
I udari momče unapride,
Šiba naprid kao da je vilen,
Rakija mu uši ugrijala.
Zaboravi sluga Kolumbate,
Da pametno pivati mu nije,
Već zaori iza svega glasa

Digitized by Google

Mimo dvije visoke planine!
Tad se primi zelena brdeljka,
Na brdeljku Zvečanjsko je groblje,
Kolumbat je groblju na poglede,
Oko groblja stoput je prošao,
Nij' se nikad momče poplašio,
Ali noćas ježe mu se vlasi;
Rakija mu glavu upalila.
Naprid gazi momče Kolumbate,
A čudne ga spopanule misli,
Da u dublju groblju na istoku
Vukodlače sidi strahoviti,
Priko sebe pokrov pribacio,
Povrh gaćâ istegao bičve,
Da je njega putem zapazio
I da će mu izić na susrite.
Stade mu se kosa naježivat,
Stade predat sluga Kolumbate,
Al se mahom sam sebe zastidi,
Prokašlja se, gora se ozovnu,
Trže plosku, virnu drugaricu,
I iscuri do kapi rakije,
Priko plećâ baci kaparana,
Pa zapiva urnebesnim glasom
I udari putem unapride.
Progje sritno mimo groblje staro,
Ne izigje prid njeg vukodlače,
Već u dublju sova zalepŕša
Pristravljena njegovim pivanjem.
Naprid gazi sluga Kolumbate,
Pod opankom odliću oštrapci,
Pa eto ga dvoru Kulišića;
Tiho kuca na Petrova vrata,
To začula majka Kulišića,
Zove svoga sina jedinoga.
Usta Petar i kroz vrata pita:
„Ko si, Božji, baš u ovo doba?“
„Ja sam momče sluga Kolumbate,
Nosim tebi jedne knjige bile,
Od divojke Mile Gojsalića!“
Kad to čuo Petar Kulišiću
Kao mamen otvara mu vrata
I uvodi slugu Kolumbata,
Uvodi ga u svoje odaje.
Vadi sluga one knjige male
I daje ju Petru Kulišiću,
Pa se spusti momče Kolumbate,
Obori se uz zid na stolicu
I zahrka u taj časak cigli.
Petar gleda Milina pečata,
Ljubi pečat, listak razmotava,
Side čitat one knjige bile:
„Ej moj Petre, moje milo drago,
Ej moj Petre, moje uzdisanje,
Otkada te ja vidila nisam,
Petre dragi, i srce i dušo!
Potla zadnjeg našega sastanka
Na studencu vodi mramoritoj,
Mi ostasmo mladi rasdvojeni!
Bez tebe mi, neslana je kora,
Bez tebe mi, nebo je oblačno,
Bez tebe mi, sunce mi je tavno,
Ja bez tebe venem i umirem!
Ti si mene, Petre, zamamio,
Zanilo me tvoje lišce milo,
Zanila me tvoja kosa crna,
Zanio me tvoj stas ponositi,
Zanilo me kolino starinsko,
Zanila me dobrota je tvoja,
Zanila me tvoja je ljubotnost,
Zanilo me ime ti pošteno,
Zanila me tvoja dična slava,
Da si junak prvi na krajini,
Što no kolješ Turke nevirnike
I junačke odnosiš megdane;
S toga si mi, Petre, najmiliji,
Što ti muka nije poginuti
Za ljubljenog našeg zavičaja,
Za slobodne naše klance svete!
A sad čuj me, moj Petre mileni,
Da ti crne ja povidim glase,
Nemoj mi se, srce, žalostiti,
Bog će dobar nama pripomoći.
Otkad sam ti mlada poručila,
Da na vodu više ne dolaziš,
Jer da moja saznala je majka,
Otad ti se jadna nesretnica
Pitam tugom i gorkim čemerom;

Digitized by Google

Niko sa mnom ne će da govori,
Muče mene moji roditelji,
Progone me, što ja ljubim tebe,
Pa, za Boga onog velikoga,
U prošastu subotu večerom
Dobaviše Martića Nikolu,
Te me mladu njemu obetaše;
A on reče, plakala ga majka,
Da ženidbom duljiti ne može,
Već da mene misli isprositi
U subotu iza one prvu.
Ovo su ti, Petre, crni glasi,
Pa te kumim Petrom imenjakom,
U kojeg su ključi od nebesâ
I kumim te našim svecem Jurjem,
Da mi odmâ po ulaku javiš,
Kad ćeš doći oteti me smrti.
Ja ću s tobom noću ubignuti,
Ubignuti nije baš lijepo,
Stignuće me kletva roditeljâ,
Ali kud ću za Boga miloga?
Za nedraga ja ne mogu poći!
Hiti, Petre, časa ne počasi,
Otmi mene smrti iz čeljusti,
Hiti, Petre, ako je istina
Ona ljubav, što si mi iskaza.
Vodi mene kud je tebi drago,
Al me nosi smrti iz čeljusti;
Vodi mene u goru zelenu,
Hrani mene zelenom travicom,
A poji me hlagjanom vodicom,
Al me ne daj Martiću Nikoli!
Ako, Petre, sugjeno ne bude,
Da ja budem tvoja zaručnica,
Biti ću ti ljubezna sestrica,
Spremaću ti oružje viteško,
Kim ćeš turske otsijecat glave,
Hiti, Petre, Mila tebe čeka!"
Kada Petar knjigu progledao,
Zazebe ga u srcu viteškom,
Pa dohvati pera laganoga,
Od mila mu ruka podrhtava,
Side pisat Petre Kulišiću,
Side pisat Mili odgovora:

„Ej Milice, rumena ružice,
Ej Milice, srce iz nidarâ,
Milo moja, mila ljubeznice,
Po srcu si mene pokosila,
Kad si kobne napisala riči,
Da te dogjem otet jadu tešku,
Ak' ne laže ona ljubav živa,
Što sam tebi iskazivô, dušo!
Joj što reče, moja jelo vita,
Joj što reče, očinja zenice,
Joj što reče, iz gorice vilo,
Joj što reče, divo uzorita!
Da je orô Martiću Nikola,
Pa da tebe pod oblake nosi,
Čini mi se, moja ljubav živa,
Da bi mene krilim obdarila
I da bi se kao sokô sivi
Zaletio nebu pod oblake,
Raščenuo orla nesugjena
I oteo tebe, suho zlato!
Ej Milice, kito vesligjena,
Take vile u Poljicim nije,
Takog snopa i takog uzrasta,
Takog mladog divojačkog tila,
Takog srca i muškog ponosa!
Bez tebe mi danak je godina,
Bez tebe mi svit je groblje nimo!
Kad si meni bila poručila,
Da s' ustegnem rad ljubavi naše
I da tvojim ne idem na oči,
Dok se dvoje starih ne umiri,
Srce mlado ja bijah stiskao
I niki se zeman ustegao,
Ali viruj, moje milovanje,
Dalje trajat nije moglo tako
I baš sutra mišljah ti u dvore,
U oca te mladu zaprositi,
Otkle mene ne bi izagnali
Ni hajduci ni iz gore vuci;
Prije mlagjan ja bih privolio,
Da sa mene odlijeće meso,
Neg drugomu da ti budeš ljuba!
Ti ne tuguj, moje milovanje,
Eto mene sutra o ponoći,

Digitized by Google

Povešću te ravno k dvoru momu,
Gdi će tebe nigovati majka,
Moja majka srca ljubezniva,
Dok se mladi mi vinčat budemo
Po zakonu naših praotaca.
Čekaj mene draža od očiju,
Čekaj mene sutra prid ponoći!"
Petar savi listak knjige bile
I udari tvrdoga pečata,
Te on budi slugu Kolumbata:
„Ustaj momče, sramota te bila,
Po tebi bi mogli silni Turci
Sve sasići i staro i mlado!"
Tad otvori na zidu prozora
I pogleda nebu u visine,
Razvedrilo kao caka' čisti,
Još dva sata danice imade.
Razbudi se sluga Kolumbate,
Pa on laktom oči protariva,
Po obrazu dlake mu se ježe,
Mrvu se je momče uzimilo.
Besidi mu Petre Kulišiću:
„Do prid zoru lasno možeš dvoru,
Ali nije hvajde da oklivaš,
Već pritegni lagana opanka
I žuri se, ti valjano momče,
Evo tebi žutaca dukata,
Da ti nije ova nojca prazna;
Nosi momče ove knjige male
Baš na ruke divojci Milici
I neka ti bude sveta tajna,
To te molim kao svoga brajna!"
Osmihnu se sluga Kolumbate
I odvrati Petru Kulišiću,
Zavežujuć u pojas dukata:
„Ne boj mi se, čuveni junače,
Ne će znati ni zemljica crna,
Kuda noćas ja sam prolazio;
Volio bih, da me nije živa,
Već onakoj skriviti divojci,
Što joj nema para u cesara,
Pa i takom dobrom gospodaru!"
Ode momče sluga Kolumbate,
Gazi čvrsto nogom unapride,
Al bi jošter bolje pričvrstio,
Da on znade kakvom željom vrućom
Ceka njega divojka Milica!
Prije zore stiže Kolumbate,
Stiže momče k dvoru Gojsalića,
Nagje Milu mladu na nogama,
Svu noć oka cura stisla nije,
Brojila je ulaka korake,
Svaki sat joj bio godinica.
Kad divojka knjigu proučila,
Licem mladoj suze protekoše,
Pridušuje Milica jecaje
I besidi svomu slugi virnom:
„Kolumbate, moj mileni brate,
Ti ćeš znati sačuvati tajnu,
O tom tebi govoriti ne ću,
Već te molim, moje dobro momče,
Kada sutra otskoče vlašići,
Kada bude noći kasno doba,
Kada moji zaspu roditelji,
Dogji k meni, moja virna slugo,
Ti ćeš mene izvesti iz dvora
I ispratit malo kroz noć crnu,
Dok sritnemo Petra Kulišića!"
Prihvatio momče Kolumbate:
„Ja ću doći, curo odabrana,
Izvešću te, ljubljena gospogjo;
Ja bih za te izgubio glavu,
Za tu tvoju mladost plemenitu!"
Pa otide sluga Kolumbate,
Ode momče, da zoru obaspe,
A ostade Milica divojka
I ona se nasloni na krevet
I zaklopi svoje oči crne!
Sanak snije lipota divojka:
Pobigla je s Petrom Kulišićem,
Ali kada danak osvanuo,
Zove mladu i otac i majka,
U odaji ne ima Milice!
Plaču starci od golema jada,
Otac Juro side guli vlase:
Kud je moga diteta nestalo?
Oblaze se dvori i obori,
Oblazi se polje i ograde,

Digitized by Google

Niti krvi nit od Mile strvi;
Ulaci se šalju po selima,
Niko ništa kazat ne umije!
Stao mislit Gojsaliću Juro:
Biće mlada išla s Kulišićem,
Psine joj se nasitile mesa,
Što obruži moje pleme staro!
Pa pokupi momčad odabranu
I on pred njom četovogja grede;
Ide četa do sela Čvrčića,
Da otimlje Milicu divojku.
Mila gleda sa tanane kule
Svoga dragog Petra Kulišića,
Te kad spozna svoga oca starog,
Krv joj vruća zamri u žilama,
Drhtnu cura kao prut tanani,
Jeknu cura i od sna se prenu
I skoči se na noge lagane;
Tri se puta krstom prikrstila
Rad onoga sana užasnoga!
Tad umije svoje lice mlado
I sapliće plave kose svoje,
Pa izlazi cura iz odaje.
Već je danak lipo osvanuo,
Mila majci dobro jutro javlja:
„Jesi li se naspavala, majko?“
„Jesam, kćerce, ima noći puste!“
„Čuješ, majko, sinoć mi je otac
Naredio da idem na sade
I uberem za obida zelja“.
„Pogji, kćerce, s Božjim blagoslovom!“
Ode Mila lipota divojka,
Ode Mila niz gaje na sade;
Sadovi su Jurja Gojsalića
U dno polja pitomih Kostanja,
Kuda hladna protiče Cetina.
Ide Mila niz gajeve guste,
Gledaju je sa tega težaci,
Ona njima dobro jutro kaže,
Pa odmiče gizdava divojka.
Govorili sa tega težaci:
„Dragi Bože, snopa od divojke,
Dragi Bože, vilinskog uzrasta,
Ej sritna li onoga junaka,
Koga ono ogrije sunašce!“
Ide Mila niza vinograde,
Na očeve slazi mlada sade,
Pusto zelje razgojilo lišće,
Pusti sadi zazelenili se,
Jutro tiho, nema povitarca,
Vrime blago kao duša mirna,
Ali Mili kamen je na srcu.
Side cura pod zelena bova,
Na desnicu glavu oslonila,
Gleda Mila u Cetinu hladnu,
Pusta rika, tiha kao ulje,
Vijuga se mimo vrbe tužne
Poput zmije priko polja ravna.
Gleda Mila u Cetinu hladnu,
Pa pozdravlja onu vodu mirnu:
„S Bogom riko, s Bogom vodo hladn.
S Bogom, riko, moja mila diko,
U tebi sam kupala se mlada
I rumena lišca ogledala,
Ogledati ja ih više ne ću,
S Bogom riko s Bogom tiha vodo!“
Tad se diže Milica divojka
I ubira zelja zelenoga,
Na svakome trsu listak sami.
Kad je mlada naramak ubrala,
Lipo cura sade pozdravila:
„S Bogom, sadi, s Bogom zelje mlado,
Ja te, zelje, više brati ne ću,
Ja vas, sadi, ne ću trgat mlada,
S Bogom, sadi, s Bogom, zelje milo!“
Vraćajuć se kroz zelene gaje
I gajeve Mila pozdravila:
„S Bogom gaji, s Bogom vinogradi,
S Bogom, goro moja nesičena,
Ja kroz tebe i[illegible] više ne ću,
Ne će više moje grlo tanko
Oriti se kroz gajeve guste,
S Bogom gaji, s Bogom vinogradi!“
U vrh gaja vodu nalazila,
Pa vodicu Mila pozdravila:
„Ostaj s Bogom, vodo mramorita
Više k tebi dolaziti ne ću
Jutrom rano vidrom okovanim;

Digitized by Google

Ostaj s Bogom, slatko spominjanje,
Gdi bih s drugam šalu provodila,
Gdi bi mlade lišća umivale
I gdi bi se vodom polivale:
Ostaj s Bogom, moja vodo slatka,
Zaboravit ja te nikad ne ću,
Ti si mene s dragim sastavala,
Ostaj s Bogom, vodo mramorita!"
Ispelo se sunce u pučinu,
Pa pričvrsti divojka Milica,
Da sa zeljem ne bi zakasnila.
Za obidom Mila smišak vabi,
Smišlja cura, da provodi šale,
Ali su joj mlake doskočice,
Jer joj mladoj srce utrnuto.
U duši joj nika tajna šapće:
Kud ćeš ići, ti curo nevoljna,
Ostaviti i oca majku,
Bez njihova draga zagrljaja,
Bez očinskog sveta blagoslova?
Vene tužna Mila sirotica,
Srce mlado grizica joj grize,
Jedva čeka da se obiduje,
Pa izigje Milica divojka,
Sigje cura u bašte zelene,
Uvuče se pod smokvu široku,
Koja grane po zemlji spuštala,
Pune grane lišća zelenoga,
Tu je niko zapazit ne može,
Tu joj oči silno prosuziše.
Teku suze kô bobica mala,
Cvili Mila kao zmija ljuta,
Pa kad se je sita naplakala,
Onda joj je duši laglje bilo,
Lice suši lipota divojka,
Suši lice, suši trepavice,
Te pošeta po b.. zelenoj.
Već je žarko nagrijalo se sunce,
Zadnji danak brzo će umaknut,
Zadnji danak u bašti zelenoj,
Zadnji danak uza milo cviće!
Nemože se cura odiliti
Od svojega mirisava cvića.
Stoji cviće kao gusta gora,
Zeleni se mirisni bosiljak,
Iz trtora on se razgranao,
Pust je zelen, lipota ga gledat!
Dugo Mila uz cviće sidila,
Pa ljubljeno cviće pozdravila:
„Ostaj s Bogom, moje cviće milo,
Ja već ne ću tvoje sići grane
I kititi nidra divojačka!
Jao, moje cviće mirisavo,
Ko će tebe zemljom osipati,
Ko vodicom hladnom zalivati,
Ko će s tebe čistiti podbirke?
Ti ćeš meni, cviće, uvenuti,
Osušit se tvoje zelenilo,
Jao bidno cviće mirisavo!
Tad Milica pošeta u dvore
I unigje k svojoj staroj majci,
Stade zborit ostarila majka:
„Udaja se tvoja približava,
Milo moja, moje drago dite,
Za plemića Nikolu Martića;
Ja sam tebi pripremila ruha,
Dvi su škrinje kô oko nabite,
Imadeš mi i srebra i zlata,
Prstenova i kolajna zlatnih,
Pribodača a i zaklopaca,
Tri tkanice biserom šikane;
Sad je reda spremati darove,
Bičve plesti, našivače vesti,
Sašivati košulje tanane
I pripravljat strukane pasove.
Poslala sam u selo Zastinje,
Da mi dogje Luca Bagatuša,
Šivalja je prva i vezilja,
Što imamo u našim Poljicim;
Ona će ti pripraviti dare,
Milo moja, moje milo dite!"
Muči Mila ništa ne govori,
Ali joj se srce zasmijalo,
Što će stara privarit se majka.
Po večeri dogje liga vrime,
Zaspa starac Gojsaliću Juro
I zaspa mu kućna domaćica,
Al ne zaspa divojka Milica,

Digitized by Google

Već otvori drvena sanduka
I oblači ruho ponajlipše.
Priteže se tananom tkanicom,
Koja no je biserom šikana,
Niže Mila zlatne prstenove,
Viša cura o vrata kolajne
I obiša zaklopce srebrene,
Naušnice u uši zadije,
Glavu veže svionom maramom,
Pa sanduka mlada zaključaje.
U to banu sluga Kolumbate,
Sjaje Mila od glave do pete,
Rumeni joj ono lice mlado,
U haljinam privija se tilo,
Pa govori sluga Kolumbate:
„Ej bora mi, ljubljena gospogjo,
Da je tebe vila očenula,
Nebi tebi, curo, kvara bilo!“
Tad se Mila sobom rastajala:
„Ostaj s Bogom, moja sobo mala,
Često sam te suzam nakvasila,
Ostaj s Bogom, moja sobo mala!“
Pa progjoše tiho kroza dvore,
Izigjoše vanka na obore
I krenuše putem unapride.
Kada Mila malo umaknula,
Ustavi se gizdava divojka
I pozdravi doma očinskoga:
„S Bogom dvori, i s Bogom obori,
S Bogom kućo, što si me rodila,
S Bogom ostaj, moj dragi babajko,
Ostaj s Bogom, moja mila majko,
Ne mojte me, roditelji, kleti;
Teško meni ubignut potajno,
Ja utičem srcem rastuženim,
Ali mi je za nevolju ljutu,
Jer nedraga ja nemogu ljubit.
Prostite mi, majko i babajko,
Ne mojte me, roditelji, kleti!
S Bogom dvori, i s Bogom obori,
S Bogom majko, i s Bogom babajko!“
Naprid krenu sluga Kolumbate,
Naprid grede Milica divojka.
Kada bili oko župne crkve,
Govorila Mila Gojsalića:
„S Bogom, moja mila crkvo sveta,
Ja u tebe već dolazit ne ću,
Da se molim Bogu Svemožnomu!
S Bogom, lipa Gospina priliko,
Na velikom onom žrtveniku,
Ja sam tebi vruće se molila,
I unaprid hoću se moliti,
Gledaću te, prisveta priliko,
Ne očima, al pobožnom mišlju;
S Bogom, moja mila crkvo sveta!“
Nedaleko čuju se kopita,
Jaši junak Petar Kulišiću,
Drugog konja vodi za divojku!
Sjaje Petre na konju šarinu,
Sjaje Petre u srid noći tavne,
Svitlucaju niza prsi toke,
Svitli britka o bedrici ćorda,
Za kalpakom pero pozlaćeno;
I konja se oba divno sjaju,
Sva u srebru i suhomu zlatu!
Kad Kulišić pripozna Milicu,
Skoči junak sa konja šarina,
Pa ogrli svoje milo drago.
Tad priskoči sluga Kolumbate,
On prihvati Milina dorina,
Bisan dorin u visove gjisa,
Al se baci gizdava divojka,
Pane u sedlo kao muška glava.
Kulišić se hiti na šarina,
Dvoje dragih na dva konja dobra!
Kolumbate u ruke dodaje
Zlatnu uzdu lipoti divojci,
Pa plačući sluga progovara:
„Hodi s Bogom, ljubezna gospogjo,
Hodi s Bogom, lipoto divojko,
A sa tvojim dičnim gjuveglijom
Sa junakom Petrom Kulišićem!
Na daleko slava se prosula
Mladom tvojem, vesela mu majka!
Sad junaka nema na krajini
Do sokola Petra Kulišića:
On se s Turcim često poigrava
I ruse im otsijeca glave.

Digitized by Google

Blago tebi, gizdava divojko,
Što si našla dobroga junaka,
Blago tebi, Petre Kulišiću,
Sto ti Mila dopala divojka!
Hodi s Bogom, kito odabrana,
Angjel Božji s vama prohodio,
Pratio vas u tu noćcu tavnu:
Na putu vam dobra srića bila
Sritni bili dok godir živili,
Nicalo vam smilje i kovilje,
U bostanu raslo vam bosilje,
Bog vam dao od srca omlatka,
Što želili, od njeg doželili;
Hodi s Bogom, kito odabrana!"
Mila vadi iza svoga pasa,
Vadi mlada pet žutih dukata
I daje ih slugi Kolumbatu:
„Uzmi, momče, ove male dare
Za veliko dobročinstvo tvoje
I hvala ti, dobri Kolumbate,
Na uslugam tvojim privelikim;
Ostaj s Bogom, moje virno momče!"
Pa obode lipota divojka,
Pa okrenu Petre Kulišiću,
Odigraše kroz tu noćcu crnu
Put Čvrčića sela malenoga.
Konji čvrsti kao gorske vile,
Brzo mladi domu doigraše;
Izletila Kulišića majka,
Dočekala svoju nevisticu,
Pa ju vodi u gospodske dvore,
Pa ju ljubi u čelo junačko:
„Dobro došla, draga nevo moja,
Sritno došla, gizdava divojko,
Sritno došla ti u moje dvore,
Ti si meni, kćerce, radost dala,
Sad u sebi ćutim srce mlado:
Dobro došla, draga nevo moja!"
Tad odoše večer večerati,
A kad bilo noći o ponoći,
Tad pogjoše noćcu noćevati;
Ode Mila s majkom u odaje,
Petar ode u svoje komore!

Digitized by Google

Četvrti Dušak.

Noć noćuju ta Cvrčića mala,
Na nebu se korave oblaci
I sbiju se kao u mutape;
Cvrčićima prosula se tama,
U očima prsta se ne vidi,
Vrime tiho, ne imade ćuha,
U svem selu ne čuje se duše!
Već je ponoć odavna nagnula,
Noć noćuju ta Cvrčića mala,
Noć noćuje Petre Kulišiću,
Leži junak na meku krevetu,
Al se Petru ne da oka stisnut,
Čudne njega okupile misli.
Noćas Milu doveo je dvoru,
Dostignuo što mlagjan želio,
Ali ipak ne da mu se mira.
Prvi pivci kada zapivaše,
Začu Petar trku uz obore,
A iz dvora koban glas se javi:
„Na noge se, Petre Kulišiću,
Brže ustaj, biži iz topraga,
Vodi sobom ostarilu majku,
Eto idu nevirnici Turci,
Prid njima je Mehmed Topan-paša,
Porobiše selo Žrnovicu,
Sada idu ravno k dvoru tvomu,
Skupa njima tvoja rusa glava,
Sam je care ište iz Stambula,
Biž' junače, naša perjanico!"
Kada Petar ućutio glase,
Odgovara zlokobnu glasniku:
„Skoči brže priko sela redom
I razbudi čeljad po kućama,
Nek ostave doma i topraga,
I nek biže u mosorske stine,
Pa odleti i u druga sela,
Nek svak biži glavom bez obzira
U vrleti lomnoga Mosora!"
Reče Petar, na noge se skače,
Oblači se štogod brže može,
Pripasuje o bedricu ćordu,
Za pas meće do dvi puške male,
S klina skine tankocivu šarku,
Koja gagja, gdi Petar nagagja,
Pa zazivlje ime Isusovo!
U to k njemu upane Milica
I besidi Petru Kulišiću:
„Ja sam, Petre, čula crna glasa,
Mrve ti se priplašila nisam,
Bog nas dobri ne će upuštati
Tim nevirnim krvoločnim Turcim,
Daj mi, Petre, krivalja hanžara,
Jeda meni do potribe bude
I ja znaću mahat uza tebe!"
Tad digoše ostarilu majku
I odoše Mosoru u stine.
Ciči putem Kulišića majka,
Plače stara svoga dvora bila,
Što no će joj zapaliti Turci.
Iz sela se ozivlju vapaji,
Po susistvim ore sa ajmeci
Kao da je kuga pomorila
Svakoj majci sina jedinoga.
Promravilo uz mosorske stine,
Nikad takog jada golemoga!
Starci ječu, a dica ajmeču,
Majke čeda drže u naručju,
Nike jedno, a nike po dvoje,
Nike jošter nose ih na krke,
A nikim se kćeri uhvatile
Za skutove mile materine,
Pa matere ne mogu da idu.

Digitized by Google

Kratkovidna čeljad stara pada
I udara rebrim o grebene,
Ljuto cvili, trni te prolaze.
Stoji žalba družbe putujuće,
Stoji lelek uz Mosora stine,
I mlad i zdrav u često posrne
I krv mlada škrone po škrapama,
Jer okolo svugdi crna tama,
Nigdi mrve ne ima vedrine!
Leti Petar od druga do druga,
Priko stinâ Kulišiću skače
I pridiže, ko u mrak posrne,
Hrabri junak staro i nejako:
„Naprid braćo, naprid u pećine
Prij' neg stignu nevirnici Turci,
Naprid, braćo, Bogu se molimo
I svetom se Jurju utecimo,
Koji no je mogući zaštitnik
Naše mile kneževine slavne!"
Baš Kulišić i Mila divojka
Zaklonili u pećine tavne
One svoje nevcljne bigunce,
Baš s istoka zora zarudila,
A Čvrčića prikrilili Turci.
Leti paša k dvoru Kulišića,
Pa kada ga u domu ne nagje,
Zapali mu dvore i obore!
Porobiše nevirnici Turci
Sva Čvrčića mala na Baćevcu,
Starce, dicu, što ne utekoše,
To nevirni Turci isikoše;
Tad odoše Sitnom i Dubravi,
Pa Tugarim u polju širokom,
Sva tri sela Turci porobiše,
I odoše krvoloci grdni
Tam do Graca mista ubavoga,
Gdi je izbor kneza velikoga.
Tu nagjoše pitome rudine,
Uz rudine vodu mramoritu,
Na rudinam raspeše čadore
I sidoše nevirnici Turci
U tom polju na tim rudinama!

— — — — — — — — —

Pod čadorom silan paša sidi,
Po tursku je on noge podvio,
Kavu srče odbija dimove,
Pa se silen s Turcim razgovara:
„Ej Boga mi, moja braćo Turci,
Ja ne vidih gorih kukavica,
Što su ovi gorski Poljičani!
Kao miši kad mačku oćute
Tako oni utekoše mahom
U procipi njihovih obera;
Al tako mi dina i imana,
Ostavit se ja ih paša ne ću
Po škrapama dok ih ne polovim
I podavim te miše golićе;
A hajduka dva iz gore vuka,
Bobetića kneza velikoga
I silnoga Petra Kulišića
Hoću paša sadrit na mihove,
Caru ću im ja poslati glave,
Jer su psine dodijali Turcim!"
Pa dozivlje Hasana guslača,
Da gudalom po strunam potegne,
Da navije pismu na strunama,
Da ga pisma na dušeku ljulja,
Dok mu sanak oči ne zatvori.
Hasan gudi, krupan paša tija,
Nagnula mu glava niz dušeke,
Mekoputno ustim čibuk sisa.
U okoliš pobisnili Turci,
Pod čadorim provagjaju šale,
Oko njih je plino zarobljeno,
Brave deru, na ražnje nadiju,
Vatra praska, mast iz brava teče
I puca mu koža na kostima!
Gladni Turci brava rastrguju,
Raznose ga prstima noktavim,
Jedan za but, a drugi za pleće,
Svaki sebi kao vuk poteže;
Treći rukam rebra raskiduje,
Meso cipa, sukrvica liva,
Ne grsti se proždrljivim Turcim,
Zubim meso raznose krvavo
I jidu ga kao tučevinu!
Tad gucaju žeženu rakiju;
Ide ploska od druga do druga,

Digitized by Google

Turke sila za oči ujida,
Te im kaplju suze s trepavicâ.
Bolje piju bakoviti Turci,
Žešće pali bisnica rakija,
Pa kada im glavu upalila,
Svi gjavoli ulizli u Turke,
Buče, viju, skaču, privrću se,
Te silnomu Mehmed Topan paši
Pijanice ne davaju mira,
Da ih šalje Mosoru u stine
Izgoniti miše sakrivene,
Poljičane sinje kukavice
Iz njihovih rupa kamenitih.
Topan paša miri ih i kara,
Al se pusti ne dadu umirit,
Već zrnima pucaju u stine.
Zrna zviždu nad pećinam vrte,
U pećinam kao šipak puno
Dice, ženâ i staraca sidih.
Sve se zbilo kô prid kišom ovce,
Povrh jednog drugo naslagano,
Često glava i noge su blizu,
Zapanule megj tilesa ruke,
Utrnuli gnjati, ali trpi,
Ćeda kmeće, majke ih culjaju.
Kad zavrti zrno nad pećinom
I poškropi olovo po glavam,
Sve u jami u srcu protrne
I svi zovnu ime Isusovo.
Život drhće, vlasi im se ježe,
Osluškuju ustim otvorenim,
Da ne idu siloviti Turci.
Mehmed pašu gusle uljuljale,
Zadrimao paša debljikavi,
Bisni Turci priko polja skaču,
Svakovrsne šale provagjaju,
Grde oni Krsta raspetoga,
Psuju svetog zaštitnika Jurja,
Viju pusti kao vižlad ljuta,
Poljičane na megdan zazivlju,
Te junake, te plašive zece!
Sve to sluša Bobetić Stipane,
To sve sluša Petre Kulišiću,
Sve to čuje Paviću Ivane,
To sve čuje Karamane Marko,
Sva četiri starenikovića,
Sva četiri po izbor junaka.
Uz nje stoje braća Poljičani,
Svaki ima o ramenu šarku,
Svakom hanžar reži za pojasom;
Osam stotin' imade družine,
Sjatili se u guste dubove
Na obronku lomnoga Mosora,
Iz dubovâ oni vide Turke,
A njih Turci uočit ne mogu.
Megj družinom jedna ženska glava,
Lipa kao iz gorice vila,
Obučena kao nevistica,
Za pojasom i njoj hanžar reži,
Blizu Petra stoji Kulišića,
Stoji mlada Mila Gojsalića.
Opet bisne siloviti Turci,
Grde oni Krsta raspetoga
I svetoga zaštitnika Jurja.
To družinu u srce upeklo,
Pa besidi Bobetić Stipane:
„Poljičani, mila braćo moja,
Turske psosti veće je zadosti,
Dalje trpit mi to ne možemo,
Usišće se ova zemlja naša
Rad uvrida onih nebesima:
Grde nama naše pradidove,
Kukavicam nazivlju nas Turci,
Udarimo, braćo, na nekrsta,
Njih imade do deset hiljadâ,
A nas nema nego šaka mala,
Svi zovnimo ime Isusovo,
Svaki hanžar u junačku ruku,
Razgnaćemo Turke nevirnike,
Srce meni iz nidarâ kaže,
Mi ćemo ih isići hanžarim,
Pripraviti plina debeloga
Svim gavranim lomnoga Mosora!
Ne doreče na glasu junače,
A družina povadi hanžare
I htijaše iz dubovâ sunut,
Al prihvati Bobetiću kneže:
„Sve bez hitnje, braćo moja draga,

Digitized by Google

Na četvero mi se razdilimo,
Nek Kulišić iz Šmoova gusta,
A Karaman iz Čovića gaja,
Neka Pavić sa Rašeljke udre,
Ja ću s mojim tam iz Završanja;
Misliti će Turci nevirnici,
Da nas ima mnoštvo nebrojeno,
Ostaviće polje i čadore,
Mi ćemo ih po nogama sići!"
Svi glavari glavom zaklimaše,
Svak odobri savit Bobetića,
Al se diže Mila Gojsalića
I govori lipota divojka:
„Dobro reče, naš veliki kneže,
Al se bojim, moja braćo mila,
Da nas silni nadrvaju Turci,
Jer nas nema nego šaka mala,
A Turakâ mnoštvo priveliko,
Pa sam sobom mlada promislila,
Da ja cura k turskom paši pogjem,
On će mene pričekati lipo,
Pod čadorom prah je i olovo,
Ja ću zgrabit glavnju nažeženu,
Baciću je u crnoga praha,
Izgoriće i paša i čador,
Izgoriću i ja cura mlada,
Ali će se pristraviti Turci,
Kada mrtva pašu ugledaju,
Vrtiće se kô muha bez glave,
Vi ćete ih isić na komade.
Ne žalite, moja braćo draga,
Ne žalite mog života mlada,
Meni muka poginuti nije
Za slobodu naše otačbine,
Za ljubljena našeg zavičaja!"
Sva družina jednim glasom viknu:
„Ne hod' tamo, gizdava divojko,
Ne hod', bila iz gorice vilo,
Ostaj s nama, ti sunašce žarko,
Skupa ćemo sriću okušati,
Bisne ćemo nadrvati Turke!"
Ali Mila opet progovara:
„Pustite me, moja braćo draga,
Pustite me, srce mene vuče,
Pustite me, od želje izgorih,
Pustite me, duša meni šapće,
Da će ovako istribit se Turci
Iz ljubljenog našeg zavičaja,
A drukčije da nam spasa nije!"
Tad s' okrenu Petru Kulišiću,
Stoji Petar kao studen kamen,
Njemu Mila ove sbori riči:
„Ej moj Petre, srićo nesugjena,
Prid družinom sram kazat me nije,
Ja sam tebe, junače, ljubila
I sada te ja mlagjana ljubim,
Ti si momu srcu prirastao,
Rad tebe sam muke podnosila
S mojom majkom i s mojim babajkom,
Ali sam ti svegjer virna bila,
Prošle noći s tobom sam ubigla
U Cvrčića, u bile ti dvore,
Te prij' nego vinčat se mogosmo
Po zakonu naših praotaca
Evo ti nas, moj Petre mileni,
A uz ove sive sokolove
Na obronku lomnoga Mosora,
U dubovim sakrivenih gustim,
Otkle Turke mi gledamo bisne,
Gdi nam truju doma očinskoga,
Grdno psujuć Krsta propetoga
I svetoga zaštitnika Jurja!
Mi gledamo, moj Petre mileni,
Naša lipa sela popaljena,
Naše stare kuće izgorene,
Našu čeljad nožem isičenu,
Pa u ovom času žalosnome
Nas sad zove ljubav domorodna,
Da svetimo našeg zavičaja,
Da gonimo krvoločne Turke,
Da tribimo zemlju od nekrsta!
Bog nas zove, naša vira sveta,
Koju psuju nevirnici Turci,
Te, moj Petre, moje milovanje,
Dogje časak, da se rastanemo!
Ja polazim paši pod čadora,
Da užežem i sebe i njega;
Ostaj s Bogom, srićo nesugjena,

Digitized by Google

Kad prah digne tvoju Milu dragu,
Tada, Petre, s tvojom četom hrabrom
Kao vuče udari na Turke,
Tim ćeš, Petre, odužit se meni
I ljubljenim našim Poljicima!"
Pa pogleda lipota divojka
Svrne oči po društvu sabranu,
Svim junačke oči prosuzile,
Svakom milo one kite cvića.
Gleda cura to društvo sabrano,
Nazri Mila svog starog babajka,
Drhtnu cura kao prut u gori,
Ali mahom priuzimlje daha,
I potrči k svomu ocu dragom,
Pade Mila njemu prid kolina:
„Prosti, oče, od srca ditetu,
Prosti meni pomanjkanja moja
U ovome času nemilomu!"
Cvili starac Gojsaliću Juro,
Cigle ne zna kćeri kazat riči,
Proplakala ostala družina,
Ode cura izmegj dublja stazom,
Zadnji pozdrav reče Kulišiću,
Al Kulišić slova ne prozbori,
Stao junak kao leden kamen!
Provuče se Mila Gojsalića
Kroz dubove i kroza bristove,
Pa se spusti na brdeljak mali,
Na brdeljku bilaska se crkva,
U crkvici Gospina prilika.
Ugje cura u crkvicu bilu,
Kleknu Mila prid sliku Gospinu,
Sklopi ruke lipota divojka,
Te ovako moliti se stade:
„Majko Božja, prid tvojim obrazom
Ja grišnica klečim nedostojna,
Mila Gospo, majko milosrgja,
Ti si svakom milost udilila,
Koj se tebi vruće je molio;
Ja sam ti se, Marijo, molila
Otkad sebe mlada sam saznala,
Smiluj mi se, mila Gospo moja,
Isprosi mi u Boga hrabrosti,
Da izvršim, što sam naumila!
Gospo mila, svoje divičanstvo
Posvećujem tebi, majko draga,
Isprosi mi u Boga milosti
U ovomu času nemilomu!
Smiluj mi se, divice Marijo!"
Učini se lipoti divojci,
Da joj se je Gospa nasmijala
A sa one malene prilike,
Pa se diže Mila Gojsalića,
Na dvor stupi srcem raženim;
Side slazit niz brdeljak mali
Na livade, gdi je paša silni.
Otskočilo sunce u pučinu,
Livadama divna cura grede,
Sunce Milu tracim obasjaje,
Bože mio, čuda golemoga,
Prosinula dva žarka sunašca:
Jedno sunce gori u nebesim,
Drugo sunce Mila na livadam!
Sjaje cura i svitlost prosiplje,
Travu čeplje kićena nevista,
Privija joj stas se mladikovi.
Zgledali je janjičari Turci,
Lipost njima oči zaslipila,
Sa svih kraja trče Topan-paši:
„Silni pašo, dobri gospodaru,
Alah tebi evo dare šalje,
Iz dženeta najlipšu huriju!"
Već divojka u čadora stupi,
Prosja čador, zasja paša silni,
Stoji paša kako no zamuzen,
Gleda curu očim' izvaljenim.
U to poljem čudan junak trči,
Leti junak kao brza munja,
K čadorima trči Kulišiću,
I vapije iza svega glasa:
„Ustavite, Turci janjičari,
Ustavite gizdavu divojku,
Upaliće barut pod čadorom,
Izgoriće gizdava divojka,
Izgoriće ono sunce žarko,
Vaš će Topan izgoriti paša,
Brže, bolje Turci janjičari,
Ustavite gizdavu divojku!

Digitized by Google

Čuvajte mi, zaklinjem vas Bogom,
Čuvajte mi onaj biser dragi,
Čuvajte mi glavu divojačku!“
Zadnju riječ Petar izustio,
A Milica barut upalila!
Jeknu zemlja, jeknuše livade,
Čador vrcnu nebu u visine,
Vrcnu paša i vrcnu divojka;
Dim se prosu travnim livadama,
Prah zavonja poljem u okolo,
Na ledini dvi mrtve trupine:
Silenoga jedna Topan-paše,
A druga je Mile Gojsalića!
Kad vidiše nevirnici Turci,
Da kaurka pašu umorila,
Smetoše se kô muha bez glave.
Kad vidio Petre Kulišiću,
Da je njemu Mila poginula,
Smrknu mu se mladu prid očima,
Pa on trgnu od bedrice ćordu,
Za njim nagnu njegova družina,
Za družinom Bobetić Stipane,
Za Stipanom Paviću Ivane,
Za Ivanom Karamane Marko,
Svaki svojom četom odobranom.
Poljem lete sokolovi sivi
Sa krivaljim u rukam hanžarim;
Biže Turci niz rosne livade,
Poljičani kose ih po nogam
Kao srpim na njivi pšenicu.
Biže Turci niz gradačke stine,
Razgone ih poljički ditići,
Razgone ih krstaši vojvode,
Razgoni ih Petre Kulišiću!
Bože dragi, što Kulišić radi?
Kao bisan iz gorice vuče
Skače Petar s kamena na kamen,
Iz očiju iskre mu iskaču,
Živ mu plamen kroz nozdrve liže,
Sabljom Turke na pô raspolavlja,
Kolinim ih niz stine obara,
Kao snoplje prid njim se svaljuju.
Biže silni nevirnici Turci,
Na vrat na nos kotrljaju naprid,
Poljičanim sić ih dodijalo,
Pa skidaju sa ramena šarke,
Te puškama po vratu ih mlate,
Strmo Turci u škrape padaju!
Ali evo jada od Turakâ,
Nagnaše ih poljički sokoli
Na Ilijnac, visoke ponore,
Ponor ziva stotine lakatâ,
Tužni Turci niz Ilijnac skaču;
Niz ponore zaplivali trupi,
Niz ponore zaplivali fesi,
Kao lišće kad pada sa gore,
Tako ore niz Ilijnac Turci;
Više ih je ponor pozobao,
Nego ih je hanžar pokosio!
Ostadoše slobodna Poljica,
Deset hiljad' pogine Turakâ,
Krvlju gorske škrape omastiše,
Te je bilo plina debeloga,
Da se tuste za više nediljâ
Iz Mosora orli i gavrani!

Digitized by Google

Peti Dušak.

Brdeljak je proniknula trava,
U brdeljku Kostanjsko je groblje,
Sirotno je to malo grobište,
Po tlehu se ruta raskotila,
Travurina obrasla grobove.
Dub se davan u nebo pružio,
Jedne mu se osušile grane,
Taptina mu silno ispucala,
U taptini ćuk se danju krije,
A noću se po grobištu vere,
Po pločama skače raspucanim.
Kroz procipi u grobe se krade
I ulovi miša pritiloga,
Pa kada je ćuk se zasitio,
On poleti na dubove grane
I leleče mrtve u grobištu!
U brdeljku Kostanjsko je groblje,
Sirotno je to malo grobište,
Ne rese ga ploče mramorite,
Nit ga kite divni spomenici,
Nema po njem kipa uklesanih,
Nema cvića na grob posijana,
Nema skupih kruna položenih;
Sirotno je to malo grobište,
Po tlehu se ruta raskotila,
Travurina obrasla grobove.....
Na grobištu jedna crkva mala,
Sirotna je i ta crkva sveta,
Dva prozora stoje otvorena,
Kroz prozore lastavice lete,
Te o krovu saviju gnjijezda.
U brdeljku Kostanjsko je groblje,
Sirotno je holu prolazniku,
Al bogato srcu domorodnu,
Jer u sebi divan biser čuva,
Čuva pepel Mile Gojsalića!
Pod kupinom i suletkom travom
Leži davna ploča od komada,
Ploča krije groba uzidana,
Gdi položi Gojsaliću Juro
Mrtvo truplo svoje kćeri Mile
Potla boja i potla megdana
Sa nevirnim krvoločnim Turcim.
U brdeljku Kostanjsko je groblje,
Iz tog groblja sunce siplje trake,
Siplje trake uspomena slavna
Najdivnije cure u Poljicim,
Koja sažga svoje tilo mlado,
Da otkupi mila zavičaja!

Digitized by Google

PISMA

kako Dalmatince pričekaše u hrvatskoj Banovini

miseca Kolovoza godine 1891.

Mili Bože, čuda velikoga,
Priko Splita grada bijeloga
Povrvilo više stotin' ljudî,
Trobojnicu svi nose na grudî.

Tu gospode vidiš i težakâ,
Tu gospogjâ i lipih seljanka,
Tu fratarâ i popovâ ima,
Svilen barjak vije se prid svima.

Sa svih strana naše Dalmacije
Skupilo se što je vatrenije,
Da putuje u slavnu Hrvatsku
I da ljubav iskaže joj bratsku.

Prid družinom glasba gromko svira.
Te putnici neimaju mira,
Već se žure ka' da na pir gredu,
Divno ih je pogledat u redu!

Kad se oni u brod ukrcaše,
Svi iz grla glasno zapivaše,
Trobojnice po lagji razviše,
Pak niz more sinje zaploviše.

Cili Split je na obali bio,
Izletnike da bi pozdravio;
Pogledati to je divno bilo,
Mnogo oko tad je prosuzilo!

S Bogom naši! — kad dogjete tamo,
Rec' te braći, da ih pozdravljamo,
Da želimo mi svi Dalmatini
Š njima biti skupni i jedini! —

Putnici se ozivlju sa broda,
Da će želju prikazat naroda,
Rupcim mašu, pozdravljaju milo,
Dokle nije more ih odnilo.

Kuda godir naši prohodiše,
Svud pozdrave sa kraja primiše,
Samo muči Zadre na krajini,
On prkosi ciloj Dalmaciji.

Kad na Riku stigoše putnici,
Otigjoše vrcem k željeznici,
Pa gdi godir oni pristadoše,
Hrvati im na susrit dogjoše.

Al poslušaj, moj mileni brajne,
Što Karlovac učinio grade,
Kad stigoše u njeg Dalmatini,
Hrvatskoga mora slavni sini!

Karlovac je vas u pirnom ruhu,
Vas on gori u hrvatskom duhu;
Dalmatince obiručke prima,
Ručak sprema izletnicim svima!

Karlovčanke kao bile vile
Dalmatinsku braću obletile,
Pa ih dvore, pa ih nude milo,
Od dragosti srce bi puknilo!

Svak tu kliče: zdravo Dalmatinci!
Hrvatskoga mora zdravo, sinci!
Zdravo, naša braćo poljubljena,
Iz kolivke hrvatskog plemena!

Vrime dogje, putovat je dalje,
Karlovac se sa gostim rastaje,
A divojke lete oko vlaka,
Košaricu jića nosi svaka.

Ljubeznivo nude Dalmatinca,
Da on uzme i kruha i vinca,
Pa je to jednog mladića zanilo,
Iz vlaka je brže iskočio.

Digitized by Google

Prid divojku crnooku kleče,
— Hvala, sestro, na podvorbi! — reče,
S glave svoje crven-kapu trže
I divojci na glavu je vrže!

Karlovčanke kad to ugledaše,
Crven-kape burno zapitaše;
Iz vlakovâ tad kape padaše,
Divojke se za nje podrmaše!

Vlak odjuri, a naši gledaju
Karlovčanke, gdi ih pozdravljaju,
Na glavi im kapice crvene,
Koga ne ćeš to na plač da krene?

Od Karlovca do Zagreba grada
Izletnike vlak odnese sada,
Ura uprav po podnevu biše,
Kak prid Zagreb naši doletiše.

Bila vilo, bud' mi u pomoći,
Puku kazat da sad budem moći,
Što učini Zagreb prigizdavi,
Dalmatinsku braću da proslavi!

Gdi pristade hitra željeznica,
Ne vidi se trava ni zemljica;
Pô Zagreba tu je izletilo,
Dalmatince da bi zagrlilo.

Amruš Milan, glavar Zagreb-grada
K Dalmatincim približi se sada,
Kao dub je izrestao, brajne,
Glas mu ori na sve četri strane:

— Dobro došli, braćo dalmatinci,
Hrvatskoga mora, slavni sinci;
Dobro došli, braćo poljubljena,
Iz kolivke hrvatskog imena!

Na moja vas usta, ej primorci,
Pozdravljaju braća vam zagorci;
Na svoja vas privijaju nidra,
Jer nas majka jedna porodila!

I mi i vi Hrvati smo slavni,
Stoput prag naš obranismo davni
Od Turčina, Nimca, Talijana,
I hoćemo dokle bude dana!

Sada, braćo, mi smo razdiljeni,
Bog će dati, bićemo sdruženi;
Pa hvala vam što dogjoste amo,
Iz bližega da se upoznamo! —

Kad dovrši Zagrebski glavare,
Splitski glavar odgovor mu dade,
Bulat Gajo sokolova oka,
Tihe riči, al uma duboka.

Tada s obe strane provališe,
Za ruke se braća uhvatiše,
Te se grle, te ljupci pucaju,
Te se od mila suze prolivaju!

Tu se kliče: zdravo Dalmatinče!
Brate dragi! — tu se okolo viče;
Tu se staro i mlado pozdravlja,
Tu se svaka tuga zaboravlja!

Zagreb šalje sve svoje kočije,
Da dovedu braću Dalmatine;
Za svakoga po jedna su kola,
A pod kolim do dva konja hola.

Kud se voze naši sa svih strana
Pozdravlja ih hrpa Zagrebčanâ;
Pram kočijam opružaju ruke,
Dalmatincim da poljube skute!

Kad kočije u grad doletiše,
Tad veselje nevigjeno biše:
Na ulice sve je izvrvilo,
Dalmatince da bi pozdravilo!

Zdravo braćo, sa hrvatskog mora!
Glas se ori do Zagrebskih gora;
Do nebesâ dižu se usklici,
Kud prolaze naši izletnici!

A gospogje, rodila ih majka,
Iz komorâ izletile vanka,
Sa pendžerâ na guste oblake
Cviće siplju na naše junake!

Dalmatince to je obmamilo,
Iz kočijâ pozdravljaju milo;
Pram prozorim kapice bacaju,
A gospogje rukam ih hvataju!

Digitized by Google

Gdi no misto odregjeno biše,
Dalmatince tada pogostiše,
Pa ih vode braća Zagrebčani,
Gdi se koji ima da nastani.

Istu večer predstava bijaše,
Kako Siget Turci uzimaše
I kako se Zrinović proslavi,
Sikuć Turke kao junak pravi.

Drugog jutra na bilomu danu
Spomenik se otkri Milovanu,
Te veselje priveliko biše,
Što nemože pero da opiše.

Po podnevu tog istoga dana
Od ljubezne braće Zagrebčanâ
Gospodski se sobet učinio,
Dalmatinac tu je svaki bio.

U kraljevu dvoru taka gozba
Slobodno bi, brajne, pristat mogla,
Pa kad staše rujno piti vince,
Tad vatrene počeše zdravice.

Ko bi ikad, pobre, pobrojio
Svakog, što je tute govorio,
Ali ovo tebi kazat mogu,
Svi da jesu isticali slogu

I vapili Bogu velikomu,
Da se smili rodu hrvatskomu,
Da Velebit više nas ne dili,
Da pravica naša nas sjedini!

Kad sa gozbe naši se digoše,
Tad izložbu gledati pogjoše,
Gdi je u više poredano sgradâ
Hrvatskoga plod truda i rada.

Svakomu se tu oči umore,
Gledajući razne rukotvore
I gledajuć voća svakojaka
Kojim ragja zemlja nam hrvatska.

Tu su voli kako no brigovi,
Tu su konji hitri ka' vižlovi,
Tu su bile dugorune ovce,
Inostrane što vabe trgovce.

Jednom ričju svakog božjeg blaga
Ragja mila Hrvatska nam draga,
Te ništa nam uzmanjkalo ne bi,
Kada bismo mi bili sdruženi.

Još su naši dva dugačka dana
Pokraj braće stali Zagrebčanâ,
Koji su im druge gozbe dali
I š njima se milo radovali.

Dokle naši u Zagrebu staše,
Okolicu oni razgledaše,
Koja no je prilika Misira,
Viruj, pobre, istina je živa.

A Zagreb je tako divan grade,
Da daleko slična mu nemade:
Priličan je drugim gradovima,
Što se slave baš megju prvima!

Kada vrime dogje, mili brate,
Dalmatinci da se kući vrate,
Vas se diže dični Zagreb-grade,
Na polasku da im pozdrav dade.

Tu se braća opet izljubiše,
Opet oči mnoge prosuziše;
Vlak poleti, te braću rastavi,
Ali osta sveza od ljubavi.

Pa ta sveza rastrgnut se ne će;
Neka dušman viče i kleveće,
Prije potla braća Dalmatini
S Hrvatima biti će jedini!!!

Digitized by Google

KAZALO.

Strana

1. Pisma o svetim apoštolima Ćirilu i Metodiju 1
2. Pisma o starinskom gradu Solinu 5
3. Pisma o prvom hrvatskom kralju Tomislavu 8
4. Pisma o Kulinu banu 14
5. Pisma kako Hrvati potukoše nemile Tatare 16
6. Pisma o Tvrtku Kotromanoviću, prvom bosanskom kralju 21
7. Pisma o ženidbi kneza Krsta Frankopana 25
8. Pisma o Petru Zrinskom i šuri mu Krstu Frankopanu 31
9. Pisma o Jelačiću banu 48
10. Pisma o biskupu Štrosmajeru 53
11. Pisma o Mihovilu Pavlinoviću 57
12. Pisma o Mili Gojsalićevoj 67
13. Pisma o izletu u Zagreb 93

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google